

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**MEHMET ATILLA MARAŞ'IN HAYATI, ŞİİRLERİ VE
SANATI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DURDU CİHAN AKPINAR

Tez Danışmanı: Dr. Ahmet ÖZPAY

GAZIANTEP
OCAK 2012

T.C.
UNIVERSITY OF GAZİANTEP
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

**A RESEARCH ON LIFE, POEMS AND ART
OF MEHMET ATILLA MARAŞ**

MASTER'S OF ART THESIS

DURDU CİHAN AKPINAR

Supervisor: Dr. Ahmet ÖZPAY

GAZİANTEP
JANUARY 2012

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Mehmet Atilla Maraş'ın Hayatı, Şiirleri Ve Sanatı Üzerine Bir Araştırma

DURDU CİHAN AKPINAR

Tez Savunma Tarihi: 20.01.2012

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR

SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim YAKAR

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Ahmet ÖZPAY
Tez Danışmanı

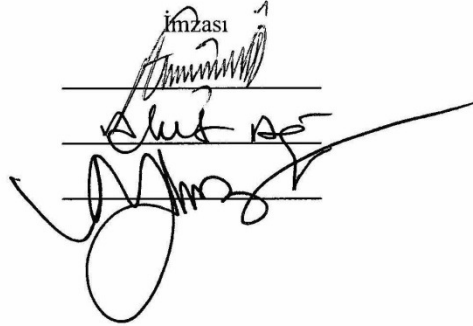
Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

Dr. Ahmet ÖZPAY

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR

Yrd. Doç. Dr. Arif YILMAZ

İmzası

ÖZET

MEHMET ATILLA MARAŞ'IN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

AKPINAR, Durdu Cihan
Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD
Tez Danışmanı: Dr. Ahmet ÖZPAY
Ocak 2012, 160 sayfa

Şair ve yazar Mehmet Atilla Maraş'ın hayatının ve şiirlerinin araştırılması konusunda yapılan, şairle ilgili monografik bilgi vermeyi amaçlayan bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şairin hayatı, mizacı ve eserlerine; ikinci bölümde sanat, dil, şiir ve edebi şahsiyetler hakkında görüşlerine; üçüncü bölümde ise şiirlerinin içerik, şekil ve dil yönünden incelenmesine yer verilmiştir. Şairin hayatı, eserleri, sanatı, dil ve edebi şahsiyetler hakkındaki görüşleri, çeşitli zamanlarda kendisiyle yapılan söyleşilerden, eserlerinden, kaynak kitaplardan ve internet sitelerinden derlenerek oluşturulmuştur. Şairin tüm şiirleri içeriğine göre sınıflandırılmış, tespitlerde bulunulmuş ve yargılara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Atilla Maraş, şiir, bölümler, değerlendirme.

ABSTRACT**A RESEARCH ON LIFE, POEMS AND ART OF MEHMET ATİLA MARAŞ**

AKPINAR, Durdu Cihan

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Ahmet ÖZPAY

January 2012, 160 pages

This study which is prepared for analyzing the life and poems of Mehmet Atilla Maraş, has aim to introduce monograph information about the poet, consists of three chapters. At the first chapter of the poets's life, humor and studies; at the second chapter his opinions on art literary language, poetry and literary personalities; and also at the third chapter the studies on his poems among content, style and literary language have been included. Life story of poet, his opinions on art, literary language and personalities, his studies are composed by the interviews mode with him at different times, from his studies, resource books and internet sites. All poems of the poet have been classified by subject, various findings have been made, result have been found and reached a conclusion.

Keywords: Mehmet Atilla Maraş, poems, chapters, evaluation.

ÖN SÖZ

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, şiirin şekil ve içerik olarak değişikliğe uğraması bakımından önemlidir. Bu dönemde belirli gruplar, akımlar ortaya çıkarak dilde sadeliği savunmuşlar, gelenekten de yararlanarak bir edebiyat oluşturmaya çalışmışlardır. İslâmi duyarlıkla şiir yazarlar, belirli bir dergi ya da gazete etrafında birleşmeseler dahi bu amaç doğrultusunda çalışmalar yapmışlardır. Çeşitli dergi ve gazetelerde eserleri yayımlanan Mehmet Atilla Maraş, İslami duyarlık çizgisinde şiir yazarlardandır.

Şair hakkında yüksek lisans ya da doktora düzeyinde akademik bir çalışma yapılmaması, *Mehmet Atilla Maraş'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma* adlı bu çalışmanın yapılmasına gerekçe olmuş, mevcut kaynakların üzerine şairden alınan bilgiler eklenerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Maraş'ın hayatına dair bilgiler sınırlı olmakla birlikte, onunla yapılan görüşmeler ve çeşitli eserlerden yapılan taramalarla elde edilmiş bilgiler, çalışmanın birinci bölümü olan “Hayatı, Mizacı ve Eserleri” kısmını oluşturmuştur. İkinci bölümünde yer alan “Sanat, Dil, Şiir ve Edebi Şahsiyetler Üzerine Düşünceleri” bölümü eserlerinden ve kendisiyle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Çalışmanın üçüncü kısmında ise şiirler içerik, şekil ve dil yönünden ele alınmış, şiirlerle ilgili çeşitli tespitlerde bulunulmuştur. Bu kısım “Konular”, “Şekil”, “Dil ve Anlatım” başlıklarıyla üç alt bölümde incelenmiştir. Alt başlıklar sıralanırken yoğun olarak işlenen konuya öncelik verilmiş, az işlenen konuya daha sonra yer verilmiştir.

Tüm bölümlerin genel olarak değerlendirilmesi olan “Sonuç” kısmında ise tespitler yapılarak yargılara ulaşılmıştır.

Bu çalışma esnasında beni yüksek lisans yapmaya yöreklendiren ve babacan tavrını esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet Özasan'a ve Yrd. Doç. Dr. İsmail Varol'a, tecrübelerinden ve akademik bilgilerinden istifade ettiğim Yrd. Doç. Dr. Ahmet Ağır'a, Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar'a, Yrd. Doç. Dr. Arif Yılmaz'a, çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olup yol gösteren, bilgisinden, tecrübesinden yararlandığım Dr. Ahmet Özpınar'a teşekkür ederim.

Ayrıca bu süreç içerisinde her zaman yanımda olup, engin hoşgörüsü ve güler yüzüyle benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen eşim Dr. Adile Akpınar'a ve varlığıyla bana hayat veren oğlum Anıl Akpınar'a teşekkürü bir borç bilirim.

D. Cihan AKPINAR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. GİRİŞ	1
1.1 CUMHURİYET'EN GÜNÜMÜZE TÜRK ŞİİRİNE GENEL BAKIŞ	1
İKİNCİ BÖLÜM	
2. HAYATI, MİZACI VE ESERLERİ	8
2.1. HAYATI	8
2.1.1. Çocukluk Yılları	8
2.1.2. Gençlik Yılları	10
2.1.3. Meslek Hayatı	12
2.1.4. Siyasi ve Cemiyet Hayatı	13
2.2. MİZACI	14
2.3. SANAT HAYATI	15
2.3.1. Edebiyata İlgisi	15
2.3.2. Çalışma Biçimi	19
2.3.3. Aldığı Ödüller	20
2.3.4. Katıldığı Etkinlikler	20
2.4. ESERLERİ	22
2.4.1. Şiir Kitapları	22
2.4.2. Nesir Kitapları	24
2.4.3. Süreli Yayınlardaki Şiirleri Ve Yazıları	25
2.4.3.1. Şiirleri	25
2.4.3.2. Yazıları	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.SANAT, DİL, ŞİİR ve EDEBİ ŞAHSİYETLER ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ	
3.1. SANAT	31
3.2. DİL	33
3.3. ŞİİR VE ŞAİR	33
3.4. EDEBİ ŞAHSİYETLER	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ	41
4.1. KONULAR	41
4.1.1. Bireysel Konular	41
4.1.1.1. Sevgi	41
4.1.1.2. Aşk	47
4.1.1.3. Din	52
4.1.1.4. Doğa	58
4.1.1.5. Ayrılık	61
4.1.1.6. Hüzün	65

4.1.1.7. Özlem	68
4.1.1.8. Umut	70
4.1.1.9. Varoluş ve düşünce	72
4.1.1.10. Zaman	76
4.1.1.11. Ölüm	78
4.1.1.12. Yalnızlık ve sıkıntı	81
4.1.2. Sosyal Konular	84
4.1.2.1. Yerlilik, millilik ve halk kültürü	84
4.1.2.2. Sosyal duyarlık	86
4.2. ŞEKİL	88
4.2.1. Nazım Birimi	88
4.2.2. Nazım Biçimleri	90
4.2.2.1. Geleneğe bağlı nazım biçimleri	90
4.2.2.1.1. Halk şiirinden geliştirilen nazım biçimleri	90
4.2.2.1.2. Divan şiirinden geliştirilen nazım biçimleri	91
4.2.2.2. Batı edebiyatlarından alınan nazım biçimleri	93
4.2.2.2.1. Düzenli nazım biçimleri	93
4.2.2.2.1.1. Çapraz uyak	94
4.2.2.2.1.2. Sarma uyak	94
4.2.2.3. Serbest düzenli nazım biçimleri	95
4.2.2.3.1. Eşit düzenli serbest biçimler	95
4.2.2.3.2. Karışık düzenli serbest biçimler	95
4.2.2.3.2.1. Dizelerinin hece sayısı değişik olanlar	96
4.2.2.3.2.2. Bentlerinin dize sayısı değişik olanlar	98
4.2.2.3.3. Serbest nazım	98
4.2.3. Ahenk	103
4.2.3.1. Ritim	104
4.2.3.1.1. Vezin	104
4.2.3.1.2. Kafiye	106
4.2.3.1.3. Redif	108
4.2.3.2. Armoni	110
4.2.3.2.1. Aliterasyon	110
4.2.3.2.2. Asonans	113
4.2.3.3. Yinelemeler	115
4.2.3.3.1. Ön yineleme	115
4.2.3.3.2. Art yineleme	117
4.2.3.3.3. Zıt paralel yineleme	119
4.2.3.3.4. Kıvrımlı yineleme	120
4.2.3.3.5. Bağlaç yinelemesi	121
4.2.3.3.6. Zıt yapılı yineleme	122
4.2.3.3.7. İkileme	123
4.3. DİL VE ANLATIM	124
SONUÇ	128
KAYNAKLAR	130
EKLER	134
RÖPORTAJ	143
ÖZGEÇMİŞ	160

TABLULAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>	<u>No</u>
Tablo 4.1. Nazım Birimi.....	89	
Tablo 4.2. Bentlerden Meydana Gelen Şiirlerinin Dağılımı	89	
Tablo 4.3. Doğudan Batıda Ortadoğudan.....	99	
Tablo 4.4. Şehrâyin	100	
Tablo 4.5. Zor Sözler.....	100	
Tablo 4.6. Merhaba Ey Hüzün	101	
Tablo 4.7. Adanmış Şiirler	102	
Tablo 4.8. Aney	103	
Tablo 4.9. Ünsüzler	111	
Tablo 4.10. Ünlüler	113	

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.g.	Adı geçen görüşme
a.g.m	Adı geçen makale
t.y.	Basım tarihi yok
vd.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
s./ss.	Sayfa/sayfalar
vb.	Ve benzeri ve benzerleri
c.	Cilt
y.a.y.	Yazar adı yok
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
TYB	Türkiye Yazarlar Birliği
TZDK	Türkiye Zirai Donatım Kurumu
DSİ	Devlet Su İşleri
İLESAM	Türkiye İlim Ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. GİRİŞ

1.1. CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE TÜRK ŞİİRİNE GENEL BAKIŞ

Daha çok şiir üzerine kurulu olan Türk edebiyatı Tanzimat'ın ilanıyla birlikte yeni bir ivme kazanmıştır. Sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik alanlarda meydana gelen değişiklikler ister istemez edebiyatımızı da etkiler. Uzun ve köklü bir geçmişi olan edebiyatımız bu değişikliğe kayıtsız kalmaz. Amacı metot bakımından Batı, öz ve ruh bakımından milli bir edebiyat yaratmak olan Tanzimatçılarla birlikte Türk şiiri yönünü Batıya çevirmiştir.

Fransız kültürüyle yetişen ama kendilerini ülkücü ve romantik olarak tanımlayan genç sanatçılar bu dönemin başlıca aktörleri olmuştur. Adalet, eşitlik, hak, hukuk söylemlerinin etrafında, Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi sanatçılarla Batı serüveni başlar. İlk gazete, ilk tiyatro, ilk roman, ilk şiir çevirisi dönüşü olmayan bir yolculuğun ilk adımları olacaktır.

Türk şiiri bu serüvenini Servet-i Fünûn Döneminde de sürdürür. 1860'tan bu yana devam eden Doğulu mu kalalım Batılı mı olalım tartışması artık Batı lehine kesin olarak sonuçlanmıştır. Kısa bir dönem olmasına rağmen anlayış, içerik ve şekil bakımından tamamen Batılı anlamda eserler verilmiştir.

Divan şiiri ve halk şiiri dışında başka şiirlerle karşılaşmayan Türk şiiri yolculuğunu Servet-i Fünûn'dan daha fazla ileri gidemeyen Fecr-i Âtî'den sonra Milli Edebiyat'a kadar sürdürür. Milli Edebiyat Döneminde aruz vezninden kurtulan şiirimiz heceye yönelir. Artık uzun boylu sevgililerin yerini nasırlı eller almaya başlar. Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin gibi sanatçılar mısralarında Anadolu coğrafyasından bahsederler. Reşat Nuri köy öğretmenlerinden, Yakup Kadri, Halide Edip Adivar Ankara'nın bağı yanık bozkırlarından romanlar çıkarır. Savaşın getirdiği yorgunluk ve sefalet birçok romanda ve şiirde kendine yer bulur. Faruk Nafiz Çamlıbel "Sanat" şiirini yazarak nerdeyse Batıcılığa başkaldır. Milli Edebiyat

sanatçıları özde ve şekilde halk şiirine yönelmek isteseler de Batı edebiyatıyla sıkı temaslar kurmuş olan Türk şiirinin yolunu değiştiremezler. Bu dönemden sonra Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Türk şiiri Doğu ve Batı sentezinden oluşan kendi kimliğini ortaya koymaya başlayacaktır.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte şiirimizde çeşitlilik boy gösterir. Bu dönem, ülkemizde köklü değişikliklerin olduğu, yenilikçi bir dönemdir. Teokratik bir devlet yapısından, demokratik bir devlete geçilmiş, ekonomi, sosyal, siyasi ve hukuk alanlarında birçok yeniliklere imza atılmıştır. Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu gibi kurumların açılması, eğitim seferberliğinin başlatılması, yeni alfabeyle geçilmesi bu değişimi hızlandırmıştır. Ülkede gerçekleşmekte olan bu değişim kaçınılmaz olarak edebiyata da yansımıştır. Köy enstitülerinin kurulmasıyla toplumun her kesiminden yazar ve şair yetiştirmeye başlamıştır. Edebiyat, İstanbul'un ve İstanbul hayatının dışına çıkmıştır. Köyü, kasabayı ve Anadolu insanını anlatan eserler vermeye başlanmıştır. Süsten, yapaylıktan uzak, gerçekçi bir anlatıma başvurulur. Kuşak çatışmaları kimi romanlara konu olur.

Elbette şiir de bu hızlı değişimden nasiplenir. Küçük olmakla birlikte edebi toplulukların sayısı artar. Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Kutsi Tecer lirizm yüklü duygularla memleketten, Halit Fahri vatanın kutsallığından hecenin en güzel örnekleriyle bahsetmeye başlarlar. Cahit Sıtkı Tarancı Otuz Beş Yaş isimli ölümsüz şiiriyle ün salar. Behçet Kemal Çağlar, hecenin en güzel şiirlerini yazarlar. Mehmet Akif Ersoy İslam çizgisi etrafında yazdığı başarılı şiirleriyle varlığını gösterir. Necip Fazlı Kısakürek, nesir yazılarındaki ideolojik konularının aksine yoğun şairlik yaşamında, lirizmin ve metafizik duyguların ağır bastığı konuları, değişik benzetmeler kullanarak anlatmış ve dönemin etkili şairleri arasında üst sıralara yerleşmiştir. Yahya Kemal Beyatlı kendini bir yere konduramasa da eskinin özlemi ve bireysel duygularla aruzun başarılı örneklerini vermiştir. Aynı dönemde Nazım Hikmet gerek tema, gerek şekil bakımında şiirimize önemli ölçüde genişlik getirmiştir.

1928 yılında Yedi Meşale ismiyle Cumhuriyet Döneminin ilk edebi topluluğunu görüyoruz. Ziya Osman Saba, Cevdet Kudret Solok, Sabri Esat Siyavuşgil, Muammer Lütfi, Yaşar Nabi Nayır, Vasfi Mahir Kocatürk, Hececilerin gerçeklikten ve içtenlikten uzak şiirlerine karşı çıksalar da şair olarak fazla uzun ömürlü olamamışlardır.

1930'lu yıllarda kurallı şiire ilk karşı çıkanlardan biri Ercüment Behzat

Lav'dır. 1931 yılında *S.O.S* isimli eserini yayınlarak serbest şiirin ilk uygulayıcılarından olur.¹

Şiirimiz 1940'lı yıllarda toplumcu-gerçekçi çizgisinde ilerlemeye başlar. Rıfat Ilgaz, Ahmet Arif gibi birçok şair II. Dünya Savaşına girilmese bile çekilen sıkıntıları, artan yoksulluğu eserlerinde yansıtmışlardır. 40 kuşağı olarak adlandırılan bu şairlerin ortak temaları barış, özgürlük ve adalettir.

“Canlılık, samimiyet ve daima yenilik...” diyen Yedi Meşaleciler'in arkasından Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday, Oktay Rıfat Horozcu üçlüsünden oluşan Garip Akımı gelir.

“Edebiyatımızda Orhan Veli'nin öncülük ettiği bir (1940 Kuşağı) bulunmaktadır. Bu kuşağın –hele başlangıçta- okuyucuyu yadırgatan ve şiiri sarakaya alıyor görünümün bir atılımı olmuştur.”²

Edebiyatımızda en büyük yeniliklerden bir tanesi de Garip (I. Yeni) hareketidir. Şekil olarak da içerik olarak şiir yeni bir yola girmiştir. O tarihe kadar gelen bütün şiir biçimlerine karşı çıktılar. Tam anlamıyla bir serbestliğin içine girip şiirdeki bütün tabuları yıktılar. I. Dünya Savaşı sonrası yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal buhranlar şairlerde de etkili oldu. 1940 kuşağı şairlerinin aksine toplumsal meselelerden, sosyal gerçeklerden uzak, hayatın gündelik konularını anlatan şiirler yazdılar. Türk şiirinde görülmemiş bu değişim kendinden önceki ve sonraki şairleri etkiledi. Garip Akımı şiirde tüm kuralları yok saydılar. Her şey şiire konu olabilirdi. Ölçü, kafiye gereksizdi. Orhan Veli Kanık'ın başını çektiği bu akım I. Yeni olarak edebiyat tarihi sayfalarında yerini alacaktır.

Bu dönemde Cahit Külebi, Necati Cumalı gibi şairler Garip şiirinden etkilense de kendilerine özgü anlatımlarıyla çizgilerini ayırdılar.

1941 yılında tercüme bürosunun kurulmasıyla birlikte edebiyatımız birçok Doğulu ve Batılı klasiklerle tanıştı. Böylece Türk şiirinin ufku daha da açılarak Batı şiirinden her anlamda etkilenmeye başladı.³

1940 sonrasında Garip şiirine ilk tepki, Mehmet Çınarlı'nın 1950 yılında çıkarmaya başlayan *Hisar* dergisi etrafında toplanan şairlerce oldu. Yenilik yapmak

¹ Olcay Öneroy. (2011). *1930'lu Yıllarda Türk Şiiri*,

http://www.turkceciler.com/cumhuriyet_donemi_siiri.html (20.09.2011)

² Şemsettin Kutlu. (1981). *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 363.

³ Seval Kaya Sönmez. (2011). *1940 Sonrası Türk Edebiyatı-Son Dönem Türk Edebiyatı*, http://www.edebiyatogretmeni.net/edebiyat/son_donem_turk_edebiyati.htm (20.09.2011)

için mutlaka eskiyi yıkmanın gerekli olmadığını savundular.

Garip şiirine bir başka tepki de Mavicilerden gelmiştir. Mavi Hareketi, Attila İlhan'ın da aralarında bulunduğu *Mavi* dergisinde yazarlar tarafından oluşturulan bir akımdır. Bu akımın şairleri şiirin büsbütün açık olmaması gerektiğini savunarak Garip şiirine tepki göstermişlerdir.

Garip Hareketine karşı çıkan diğer bir topluluk ise II. Yeni'dir. Aslında bu isimle kurulmuş bir topluluk yoktur. Bir topluluk olmamaları dolayısıyla yalnızca "II. Yeni" denilmekle kalınmıştır. Bunlara bir topluluk ve akım demek zordur.

"II. Yeni'ye 'akım' diyebilmek zordur. Çünkü bu, üslupta, estetikte, düşüncede açılmış yeni bir çığır değildir. 1925-1940 yılları arasında doğmuş olan bir kuşak'ın Batı'ya özenişleri verimidir. Batı'daki yeni şiir akımları hevesinde bazı sanat akımlarına bağlı görünseler de bunların tek dergi etrafında 'takım' halinde, aynı düşünce ve estetik görüşlerde buldukları da söylenemez."⁴

II. Yeni, yetişme tarzları, eserlerindeki ortak duygu ve düşüncelere dayanılarak Muzaffer Erdost tarafından isimlendirilmiştir.⁵ Edip Cansever, Cemal Süreya, Turgut Uyar, İlhan Berk, Ece Ayhan, Sezai Karakoç bu akımın öncülerindendir. Anlamdan ziyade söyleyişe önem veren, somuttan çok eşyanın soyut yönüyle ilgilenen bir yapıları vardır. Anlamdan uzaklaşma, dilbilgisi kurallarını hiçe saymakla şiiri daha da anlamsız hâle getirmişlerdir.

"Bazılarına göre de İkinci Yeni'ler bir takım değildir bir kuşaktır. Ne var ki onlara yaşıtlı oldukları halde sanat görüşlerine katılmayan sanatçıların bulunduğu da unutulmamalıdır. Katılmayanlar arasında hece veznine bağlı kalanlar, Toplumcu'lar, Orhan Veli gerçekçiliğini izleyenler ve özellikle, milli ve ayrıca İslami temada yeni şiir tarzlarını sürdürenler bulunmaktadır."⁶

II. Dünya savaşı sonrasında Türkiye Cumhuriyeti çok partili hayata geçiş denemelerine başlamış ve demokrat parti iktidara gelmiştir. Ne var ki 27 Mayıs 1960 darbesiyle bu iktidar son bulmuştur. Bu dönemde toplumcu şairlerin yeni şiirler yayımlamadıklarını görüyoruz. Bunun nedeni ele aldıkları konuların sakıncalı olmalarından kaynaklanıyordu. Fakat II. Yeni olarak adlandırılan birçok şair 60'lı yıllarda da şiirlerini yayımlamaya devam etmişlerdir.

70'li yıllara doğru gelindiğinde 60'lı yılların devamı olarak şiirde politizenin varlığını hissederiz. Bu dönemde II. Yeni hareketine karşı çıkanlar baş

⁴ Ahmet Kabaklı. (2006). *Türk Edebiyatı*, c. IV, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 507.

⁵ Olcay ÖnerToy. (2011). *1930'lu Yıllarda Türk Şiiri*, http://www.turkceeciler.com/cumhuriyet_donemi_siiri.html (20.09.2011)

⁶ a.g.e, s. 508.

gösterir. İsmet Özel, Can Yücel, Ataul Behramoğlu, Hilmi Yavuz dönemin tanınmış şairleri olarak karşımıza çıkar. Bu yıllarda toplumcu gerçekçilik anlayışı yerini yavaş yavaş devrimciliğe bırakacaktır.

“1960-1970 yılları arasında yetişen şairlerden bir kısmı, şiiri açık bir şekilde Marksist ideoloji ve eylemin emrine vermişlerdir. Onlar hakkında hüküm vermek için Nazım Hikmet örneği kâfidir.”⁷

Bununla birlikte Sezai Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek gibi büyük sanatçılar İslami çizgi etrafında, sanatlarının zirvesinde şiirlerini yazmaya devam ederler.

Aynı dönemde *Varlık*, *Hisar*, *Büyük Doğu* gibi pek çok derginin yayın hayatını sürdürdüğünü görüyoruz. Her bir dergi bünyesinde barındırdığı yazar ve şairlerin gözü, kulağı, eli, ayağı olmuştur. Hem okuyucu açısından, hem de yazar ve şairler açısından dergiler, yazın hayatının ve çeşitliliğinin gelişmesi açısından önemli bir rol oynamışlardır. Kimi dergiler, örneğin *Büyük Doğu*, edebi kişiliğinin yanında siyasi bir kimlik de bürünerek dönemin iktidarlarına karşı bir muhalefet yürütmüştür. Bu sebeptendir ki şairler sultanı olarak bilinen Necip Fazıl ömrünün bir kısmını mahkeme koridorlarında geçirmiştir.

1980’li yıllarda Türk şiirinin iyiden iyiye serpilip geliştiğini görüyoruz. Sosyal meselelerin yanında bireyi ve bireysel duyguları işleyen şairlerin ağırlığı da önemli ölçüde artar. 80 kuşağı 1950 yıllarında doğmuş sanatçıların şiirlerini yazdıkları kuşaktır.

“Bu şairler kuşağına bir bakıma... Toplumcu, milliyetçi, İslamcı akımların dışında, bağımsızlık, gösterişsizlik, taklitsizlik ve “saf şiir” (estet şiir, puriste şiir) yanlısı gençler de denilebilir.”⁸

Bu dönemde yapı taşları tamamen değişmiş, her alanda ve konuda şiir yazılır hale gelmiştir. Edebi topluluklar ve akımlar neredeyse yok olmuş şiirde şairanelik ve bireysellik ön plana çıkmıştır. Artık şairler bir topluluğun peşinde gitme kaygısını taşımamışlardır. Belli kalıplara sokulamayan, söyleyişe, imgeye, mecaza önem veren, şairden şaire değişen, renkli bir şiir anlayış yerleşti.

Bu dönem şiirin tam demokratik hayata geçişinin dönemi denilebilir. Bu durum Cezmi Ersöz’ün Tuğrul Tanyol ile yaptığı söyleşide kendini şöyle ifade eder: “ Şimdi düşünüyorum da 80’li şiiri en azından son yedi yıl Türk şiirinin en demokratik yılları oldu, en çoğulcu, en çoksesli dönemi. ...Her şair kendi şiirini

⁷ Mehmet Kaplan. (1997). *Şiir Tahlilleri-2*. Dergâh Yayınları, İstanbul, s. 9.

⁸ a.g.e, s. 582.

yazdı.”⁹

Bu kuşağın başlıca şairleri olarak Tuğrul Tanyol, Murathan Mungan, Kemal Gündüzalp, Sunay Akın sayılabilir.

Bu yıllarda Cumhuriyet Dönemi şirininin birçok kuşağını yaşayan Attilâ İlhan, Can Yücel, Fazıl Hüsnü Dağlarca gibi büyük şairler şiirlerini yayımlamaya devam etmişlerdir.

2000’li yıllarda yayın hayatının ve iletişim dünyasının gelişmesi doğrudan şiiri etkilemiştir. İnternette şiir sitelerinin kurulması, televizyonlarda şiir programlarının yapılması, çeşitli dernek ve kuruluşlarının şiir akşamları düzenlemesi şiirin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Artık şiir kitapları kadar şiir albümleri ve klipleri yayımlanır olmuştur. Yavuz Bülent Bakiler hem şairliğiyle, hem de şiir üstüne yaptığı televizyon programlarıyla tanınmıştır.

Bütün bu tarihsel sürece paralel olarak gelişen Yeni İslamcı Akım şiirinden bahsetmemiz gerekir. Tanzimat’la birlikte Türk şiiri ruhunu ve özünü kaybetmeye başlamış, bir boşluğa düşmüştür. Bundan sonra ortaya çıkacak bütün gruplar ve akımların gayesi aslında bu boşluğu doldurma gayretidir. Yeni İslamcı Akım (ya da İslami Çizgide Son Dönem Türk Şiiri) bütün bu oluşumların dışında varlığını gösterir. Ahmet Kabaklı bu düşünceye şöyle yaklaşır:

“Yeni İslamcı akım, köktenci (radikal) bir tavır olarak belirmiştir. Yahya Kemal’in hatta Mehmet Akif ve Necip Fazıl’ın özleyişlerinden ve yaptıklarından da ayrı bir şiir çıkışıdır. Şöyle ilk bakışta, yalnız kendi zamanının edebiyatlarına değil Tanzimat’tan sonra gelmiş “Batı kaynaklı” bütün şiir akımlarına ve şairlere de karşı bir tutumdur. “Milli, milliyetçi ve gelenekçi” dediğimiz bütün şiir görüş ve uygulamışların da kendi dışında sayar. Bir yandan Divan ve Halk edebiyatlarımızın eski İslamcı inanç, muhteva ve anlayışlarına gitmek ister... Bir yandan çağdaş İslam (Arap, İran, Pakistan, Kuzey Afrika) şiir ve edebiyatları ile benzerlikler ve ilişkiler kurmaya çalışır. Öte yandan ise alabildiğine “Modern”dir. Yani “İkinci Yeni” gibi “Batı izleyicisi, aynı zamanda “solcu” şair ve yazarların” paralelinde (ama muhtevaca değişik) bir şiir yapmaya çalışmışlardır.”¹⁰

1960’lı yıllarda sistematik olarak kendini varlığını ortaya koyan Yeni İslamcı Akımın ilk temsilcisi Necip Fazıl Kısakürek’tir. Kabaklı bu durumu şöyle ifade eder:

“Yeni İslamcılık’ın temsilcilerine bir öncü ve üstat aranıyorsa bu şüphesiz ki Necip Fazıl Kısakürek’tir. Kademe kademe önce Sezai Karakoç, sonra da Cahit Zarifoğlu,

⁹ a.g.e, s. 583.

¹⁰ a.g.e, s. 674.

Erdem Beyazıt, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören yıllar yılı Kısakürek'in telkinleri, etkisi ve havası içinde yetişmişlerdir.”¹¹

İslami çizgide şiir yazarlar içerisinde Necip Fazıl Kısakürek'i ve Sezai Karakoç'u yakından takip eden ve onları kendine üstat olarak gören şairlerden biri de Mehmet Atilla Maraş'tır.

XXI. yy. şiirinin geçmiş dönemlere oranla yelpazesi oldukça geniştir. Bir lise talebesinin küçük bir şiir denemesinin bile geniş kitlelere ulaşabiliyor olduğu bir dönemde büyük şair ve şiirden bahsetmek oldukça zordur. XXI. yy. bilgiye çabuk ulaşabilen ve bilgiyi çabuk tüketen bir çağdır.

Bütün bunlara rağmen daha üniversite talebesiyken 1967 yılında yazdığı “Aney” şiiriyle hâlâ günümüzde kendisinden bahsettirebilen şairler de vardır. İşte o şair: Mehmet Atilla Maraş'tır.

¹¹ *a.g.e.*, s. 676.

İKİNCİ BÖLÜM

HAYATI, MİZACI VE ESERLERİ

2.1. HAYATI

2.1.1. Çocukluk Yılları

Mehmet Atilla Maraş, 1949 yılında Şanlıurfa merkez Dergezenli Mahallesi'nde (şairin ifadesiyle şimdiki ismi Atatürk Mahallesi), bugün Atatürk Caddesi üzerinde Şair Nabi Kültür Merkezi'nin yakınındaki bir evde doğmuştur. Doğum tarihi ay, gün olarak kesin değildir. Kendisi de gününü tam olarak bilememektedir. Fakat babaannesinin anlattığına ve annesinin söylediğine göre doğumu, haziran ayının sonu, temmuz ayının başına tekabül etmektedir. Çünkü şair, buğday hasadının yapıldığı dönemde doğmuştur. Bu da o dönemlerde haziran ayının sonlarına, temmuz ayının başlarına tekabül etmektedir.

“1949 doğum tarihim ama ay, gün olarak kayıtlı değil nüfusta. Fakat yaz olduğunu biliyorum. Ama yazın hangi ayı haziran mı temmuz mu o belli değil. Yani şöyle bir şey var. Babaannemden duyduğum veya annemin bana söylediğine göre “baban ekin biçerken sen dünyaya geldin, ekin biçerken” yani buğday hasadı. Şimdi bizim Urfa'da buğday hasadı haziran ayında olur. Mayısın sonuna doğru arpa hasadı olur, harmanlanır. Haziranda da buğday biçimi olur. Ama haziranın hangi günü? Haziranın sonu da olabilir, temmuzun başı da olabilir.”¹²

Şair, “bir kısmı beni anlatıyor” dediği “Kendime Dair Notlar” şiirine başlarken şu ifadeleri kullanır: “Urfa'da kavurucu bir yaz sıcağında ekin biçerken babam, ben doğmuşum. Sırtımda nazardanlıklar... Şair olacağımı bilmiyordum.”¹³

Dedesini Urfa merkeze bağlı Düğer Köyü'nde çiftçilik yapan Kavi aşiretine mensup Mehmet Efendi'dir. Şair dedesini hiç görmediğini ifade eder. Öldüğünde babası on üç yaşındadır¹⁴.

Babaannesi, “Mehmet Atilla Maraş'ın ifadesiyle ideal bir Osmanlı kadını

¹² 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

¹³ Mehmet Atilla Maraş. (1997). *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*. Beyan Yayınları, İstanbul, s. 9.

¹⁴ a.g.e, s. 9.

olan Ayşehan Hanımdır.”¹⁵ Babaannesi, eşinin ölümünden sonra yetimlerini alarak şehre yerleşir. Ve bir daha evlenmez. Ayşehan Hanım torunlarına çok düşkündür. Onlarla bire bir ilgilenir. Maraş, en büyük çocuk olduğundan ona karşı alakası daha fazladır. Uzun yaz gecelerinde evin damında torunlarına Leyla-Mecnun hikâyeleri anlatır. Şair, ilkokula kaydı yapılırken de yanında babaannesi vardır.

Babası kalaycı esnafından Halil Efendi’dir. Annesinin adı Hanım’dır. Mehmet Atilla Maraş, ikisi kız altı çocuğun en büyüğüdür. Kardeşlerin en büyüğü olmak ona bazen sorumluluklar yüklese de ilk çocuk olduğu için aile üzerine titreyecek, çok sevilip sayılacaktır.

Şair, çok erken yaşlarda okula başlar. Daha beş buçuk yaşındayken babaannesi elinden tutarak okula yazdırmaya götürür.

“Ben çok erken yaşta okula gittim. Hatırlıyorum beş yaşındayken babaannem kolumdan tutup okula götürdü, kabul etmediler. ‘Bu çocuğu neye getirdin buraya’ dediler. Ben de çok hevesliyim. Ertesine bizi aldılar beş-beş buçuk yaşlarında işte yani. 1955-1956 ilkokula başladığım sene.”¹⁶

Maraş, okumaya çok heveslidir. Başarılı bir öğrencilik hayatı geçirir. Sınıfını hep birinci olarak öğrenimini sürdürür. Öğretmenleri tarafından çok sevilen şair, neredeyse tüm sosyal faaliyetlerde görev alır.

“Okula başladığımızda ilkokulda önemli günlerle ilgili şiirleri bana okuturlardı. Diyelim bayramlarda hani çocuklar çıkar şiir okur ya. Meydanlarda, merasimlerde, her okuldan bir kişi seçilir veya belli okullardan kişiler seçilir örnek, bir şehirden beş kişi şiir okuyacak o beşten biri mutlaka bendim. Demek hocaların dikkatini çekmişiz ki bana okuturlardı.”¹⁷

1955 yılında Şehit Nusret İlkokuluna başlayan şair, babasının Yakubiye Mahallesi’nde yeni bir ev yaptırmasıyla Cumhuriyet İlkokuluna devam eder ve bu okuldan 1960 yılında mezun olur.

Şair, aynı yıl ortaokula, Urfa Erkek Sanat Enstitüsünde başlar. 1975-1976 eğitim-öğretim yılında, Urfa Endüstri Meslek Lisesine dönüşecek olan bu okulun marangozluk, demircilik ve tesviyecilik olmak üzere üç bölümü vardır. Aynı zamanda okul genel kültür derslerini de bünyesinde barındırmaktadır. Sanatçı başarılı öğrenim hayatını bu okulda da sürdürür. O, okulun sosyal aktivitesi yüksek ve çalışkan öğrencisidir. Hem öğretmenleri hem de okulun idaresi tarafından

¹⁵ Mustafa Özçelik. (t.y.). *Mehmet Atilla Maraş, Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler*. TYB Şanlıurfa Şubesi Yayınları, Ankara, s. 11.

¹⁶ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

¹⁷ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

sevilmektedir. Tiyatrolarda, kutlama programlarında görev alır. Okulun şiir ve kompozisyon yarışmalarında mutlaka bulunur. Okul gazetesinin ve panosunun tüm çalışmalarında şairin imzası vardır.

“Ortaokulda bize kütüphaneyi verdiler okulun dışında. Sabahtan akşama kadar okul vardı o zaman. Çift tedarisat yoktu. Biz hep atölyelerde çalışırdık, iş yapardık. Sanat okulları diğerlerinden farklıydı. Hem bütün dersler vardı hem de atölye dersleri görürdük. O da yetmezmiş gibi biz tabi okulun en iyi öğrencileri olduğumuz için böyle gözde öğrencileri alıp idarede çalıştırırlardı. Ve hocalara yardım ederdik. O da yetmez hadi bizi yaz tatilinde kütüphanede çalıştırırlardı. Duvar gazetesi çıkartılırdı. Biz de yazı yazardık, düzenlerdik onları.”¹⁸

Şair kendini akademik eğitime, teknik eğitimden daha eğilimli görmüş olacak ki, üç yıl burada okuduktan sonra Urfa Lisesine birkaç arkadaşıyla birlikte geçiş yapar. Urfa Lisesinin fen bölümüne kayıt yaptırır. Burada fen öğrencisi olmasına rağmen edebiyat bölümünden şiir yazan diğer birkaç öğrenciyle görüşmeye başlar. Ortaokuldaki edebiyat tutkusu lisede de aynı hızla devam eder. Başarılı bir lise hayatından sonra bu okuldan mezun olur. Şair, öğrencilik hayatının iyi olduğunu kendi ağzıyla ifade etmektedir. “İlkokuldan liseye kadar benim okul hayatım çok başarılıydı. Lisede üç sene sınıf birincisi olarak geçtim.”¹⁹

Maraş, yalnız okuldaki eğitimiyle kalmamış aynı zamanda ailenin maneviyata önem vermesinden dolayı kendini dini anlamda da yetiştirmiştir. Şairin yakın arkadaşı olan Eyyüp Azlal bu konuda şunu söyler:

“Henüz on bir yaşında iken babasının çok samimi arkadaşlarından birinin hanımı olan İsmet Hoca’dan Kur’an okumayı öğrenmiştir. Hocası bununla da yetinmemiş, ona bir yandan Mızraklı İlmihal’den temel dini bilgileri öğretirken bir yandan da Süleyman Çelebi’nin Mevlidi’ni ve diğer bazı şark klasiklerini okutmuştur.”²⁰

Şairin bu dönemde almış olduğu dini eğitim ileriki yıllarda maneviyatının sağlam temellere oturmasında etkili olacaktır. O, düşünen ve bilinçli bir Müslüman’dır.

2.1.2. Gençlik Yılları

1963 yılında birkaç arkadaşıyla birlikte Urfa Lisesine kaydolan Maraş, burada şiirle ilgilenen dostlar edinir. Okul saatlerinin dışında *Şafak* gazetesinin iç sayfalarında hem yazılar yazarlar, hem de bu sayfaların dizgilerini yaparlar. “İşte o

¹⁸ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

¹⁹ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

²⁰ Eyyüp Azlal. (2006). M. Atilla Maraş’ın Hayatı ve Eserleri. *Memleket Edebiyat*, 5(1)

siyah beyaz *Şafak* gazetesinin iç sayfalarını biz hazırladık haftada iki gün.”²¹

1966 yılında *Şafak* gazetesinde “Eski Kent” isimli ilk şiiri yayınlanır. Aynı yıl bir gurup arkadaşıyla birlikte *Balıkli Göl* dergisini çıkarır. Ve Urfa Halk Eğitim Tiyatrosunu kurar. Turgut Özakman’ın yazdığı *Duvarların Ötesi* oyununda oynar. Henüz lise öğrencisiyken Aka Gündüz’ün *Mavi Yıldırım* oyununda başrolü üstlenir. Aynı yıllarda, birkaç arkadaşıyla birlikte yazdığı “Deliler I-ıh Derse” oyununda da rol alır ve oyunu kendisi yönetir. Hatta bu oyunlardan bir miktar para da kazanır. Şairin tiyatroya ilgisi üniversitede de devam edecektir.

Maraş, AFD (Amerikan Field Service) bursunu kazanan tek Urfalıdır. Bu burs vasıtasıyla Amerika’da okuyabilecektir. Ancak çeşitli sebepler dolayısıyla bu imkândan istifade edemez.²²

1966’da Urfa Lisesinden mezun olan Maraş aynı yıl üniversite sınavlarına katılır. Yüksek puan almasına rağmen istediği fakülteye yerleşemez. Çünkü o ziraat mühendisliğini istemektedir. Üniversiteye yerleşmeyince Urfa Viranşehir’e bağlı Kırılık Köy’ünde Ocak 1967 tarihinde vekil öğretmenliğe başlar. Köy, Urfa, Viranşehir, Siverek üçgeninde Viranşehir yolunun 70. kilometresinde yer almaktadır. Uzaklığı dolayısıyla Maraş, köy odasında yatıp kalkmak zorunda kalır. Okulun on civarında öğrencisi vardır.

Lojmanı sınıf yaptığı için köy odasında oturmaya başlar. Fakat her akşam yemekten sonra bu odaya kalabalık misafir grupları gelir. Sigara içmeye bu köyde başlar.

“Misafirler gitmeden uyumak yoktu. Odaya gelenlerin hepsi de sigara tiryakisiydi. Ben hariç diyor Maraş. Nafile birkaç gün sonra oda içmeye başlar. Köylülerin sigarayı alan, ikram edene ‘kerem et’ diyerek mukabelede bulunmaları M. A. Maraş’ın hoşuna gider. Her sigara içmeye başlayan diğer misafirlere de ikram eder. Bu arada şairimizin önünde de biriken sigaralar ister istemez beni iç dercesine kıskırtıyordu. Odanın içerisinde göz gözü görmez sigara dumanından. Öylesine bir ortamda bir gün, iki gün derken duman altı olan hocaya köylüler ‘Hoca iç, erkek adam sigara içer. Hiçbir zararı yok korkma.’ diyerek onu tahrik ediyorlardı. Şairimiz artık köyün vazgeçilmez bir unsuru olur. Sigara içen öğretmen.”²³

1967 yılında üniversite imtihanından bu sefer istediği puanı alarak Erzurum Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zirai Ekonomi ve İşletme Bölümüne girmeye hak kazanır. Ne var ki aynı zamanda Hava Harp Okulunu da kazanmıştır. Önce Harp

²¹ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

²² a.g.m, 6(1)

²³ Eyyüp Azlal. (2006). Viranşehir Kırılık’ta Bir Köy Öğretmeni. *Memleket Edebiyat*, 32(1)

Okuluna kayıt yaptırmak için babasıyla birlikte İstanbul'a gider. Ama durum hiç umduğu gibi çıkmaz. O ana kadar serbest yetişmiş olan Maraş, kayıt esnasında yaşadıkları yüzünden askeri okulun kendisine göre olmadığına karar verir. Bunu şu şekilde ifade eder:

Bir akşam kaldık ama yemeğe gidiyorsun sıraya koyuyorlar. Komutan geliyor, merasimle oturuyorsun. Yemek yendi, kalkacaksın. Hayır, kalkamazsın. Tekrar komutan afiyet olsun diyecek öyle kalkacaksın. 17-18 yaşında bir adamsın. Şimdi bahçeye çıkıyorsun merasimle, kalk otur her şey disiplinle. Ben dayanamam yani. Bir gün, üç gün misafirken buna uyamam yarın ne yaparlar. Ben kalktım oradan Erzurum'a gittim."²⁴

Hukuk, tıp gibi fakülteleri de kazanabilecek kadar puan almasına rağmen Maraş, Erzurum Ziraat Fakültesine Kasım 1967 tarihinde kaydını yaptırır. Böylece şair, ilk defa ana kucağından, baba ocağından, Harran'ın sıcağından ayrı düşer. Bu özlem, bu hasret çok geçmeden, bir ay sonra, Aralık 1967'de ünlü "Aney" şiirini yazmasına sebep olacaktır.

Temmuz 1971 tarihinde Erzurum Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesinden yüksek mühendis olarak mezun olur. Kendisi o dönemde dört yıl fakülte okuyup yüksek mühendis olarak mezun olanların son halkasıdır.

2.1.3. Meslek Hayatı

Maraş, üniversiteyi bitirdiğinde çok sevdiği mesleğiyle ilgili olarak hemen iş bulamaz. Çok yere iş için başvurur. Kimisinden ret cevabı alır, kimisinden hiç cevap alamaz. Bunun üzerine 1971 Ekim'inde Urfa Lisesinde matematik ve İngilizce derslerine vekil öğretmen olarak girmeye başlar. 26 Nisan 1972 tarihinde ise Antalya Aksu İlk Öğretmen Okuluna tarım öğretmeni olarak atanır.

Tarım öğretmenliği bir nebze olsun kendini tatmin etse de asıl mesleğini yapmak isteyen Maraş, burada iki yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 11 Nisan 1974'te Adana Devlet Su İşlerine bağlı Aşağı Seyhan Ovası işletme mühendisi olarak göreve başladı. Artık dört yıl eğitimini aldığı ve çok sevdiği mesleğini yapmaya başlamıştı.

12 Temmuz 1974 tarihinde edebiyat öğretmeni Fatma ile evlendi. Bu evlilikten üçü erkek, dördü kız yedi çocuğu oldu. Çocuklarına hep iki isim verdi.²⁵

²⁴ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

²⁵ Çocuklarının isimleri ve doğum tarihleri şöyledir: Ayşe Şeyda Maraş (19 Nisan 1975), Hatice Esra Maraş (2 Haziran 1977), Muhammet Talha Maraş (30 Haziran 1978), Ahmet Buğra Maraş (4 Mart 1984), Elif Şeyma Maraş (13 Eylül 1993), Zeynep Aslıhan Maraş (13 Mart 1998), İbrahim Hakan Maraş (30 Mayıs 2000)

Kendi isminin iki isimden oluşu, çocuklarının göbek isimlerini kullanmalarını isteyişi çocuklarına isim koyma konusunda etkili olmuştur. Ayşe, babaannesinin ismi, Hatice anneannesinin ismidir. Böylece aile büyüklerinin ismini de yaşatmak istemiştir.

1975 tarihinde İzmir Bornova 57. Er Eğitim Tugayı'nda kısa dönem er olarak askerliğini yaptı. Askerlikten sonra tekrar eski görev yerine döndü. 1976 yılının sonlarına doğru Devlet Su İşlerinden ayrılarak Adana Teknik Ziraat Müdürlüğüne müdür başyardımcısı olarak atandı. Ceyhan-Aslantaş Projesi'nde proje mühendisi olarak görev yaptı. 1978 yılında Urfa Zirai Donatım Kurumuna geçti. Hemen arkasından Mayıs 1978'de Aydın Zirai Donatım Kurumu Bölge Müdürlüğüne geçti. Dört yıl kadar burada görev yaptı. Tekrar 1983'te Urfa Zirai Donatım Kurumu bölge müdür yardımcılığına atandı. Bir süre vekillik görevini de yürüttü. 1985 yılında Eskişehir Türkiye Zirai Bölge Müdürü olarak tayin edildi. "1988 yılında ilk defa kara yoluyla yurt dışına çıktı. Viyana'ya gitti."²⁶ 1991 yılında ise Balıkesir Bölge Müdürü olarak göreve başladı.

Anadolu'nun birçok ilinde görev yaptıktan sonra artık genel merkeze, yani Ankara'ya sıra gelmişti. Temmuz 1996 tarihinde Türkiye Zirai Donatım Kurumu genel müdür yardımcısı ve yönetim kurulu üyesi olarak Ankara'ya tayin edildi. Burası şairin memuriyette gidebileceği son durak olacaktı. Bu kurumda müşavir olarak görev yaparken 10 Ocak 1999'da emekliliğini istedi. Böylece yirmi altı yıllık memuriyet hayatı sona ermiş oldu.

2.1.4. Siyasi ve Cemiyet Hayatı

Mehmet Atilla Maraş her zaman toplumla iç içe olmuş, toplum sorunlarına eğilmiş ve çareler üretmeye çalışmış bir insandır. Bu yapısı onun sürekli dernekler, vakıflar, kurumlarla iç içe olmasını sağlamıştır. "Sivil toplum kuruluşlarında ben çok çalıştım, çok görev aldım. Ben sanat hayatımı siyasi düşüncemden ayırmıyorum."²⁷ diyen Maraş emekli olduktan sonra siyasetle daha yakın ilişkiler içerisinde olur. 2001 yılında Ak Parti Şanlıurfa Teşkilatı'nın kurucuları arasında yer alır. 3 Kasım 2002 tarihli seçimlerde Şanlıurfa milletvekili olarak meclise girer. Milletvekili olduğu dönemde TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyeliği yaptı. Dilde yozlaşma

²⁶ Mustafa Özçelik. (Tarihsiz). *Mehmet Atilla Maraş, Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler*. TYB Şanlıurfa Şubesi Yayınları, Ankara, s. 13.

²⁷ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

ve kirlenme ile ilgili kurulan dil komisyonunda görev aldı.

Maraş, yalnız eser vermekle kalmamış çeşitli dernek ve kuruluşların oluşmasında etkin rol oynamıştır.

Erzurum'da öğrenci iken Milli Türk Talebe Birliği'nde ve Anadolu Fikir Derneği'nde çalışmalarda bulunmuştur. 1970-71 tarihlerinde Erzurum Zirai Ekonomi Derneği Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

1978'de Harran Üniversitesi Kurma Derneği'nde üyeliği 1985-95 yılları arasında Tarımsal Kalkınma Vakfı Eskişehir ve Balıkesir temsilciliği, Türkiye Gönüllü teşekküller Vakfı Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. 1996-98 yıllarında Yazarlar Birliği Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesi ve Başkanlığına görevlerini yürütmüştür. Bu görevden sonra Mart 1998'de Türkiye Yazarlar Birliği Derneği Genel Başkanlığına seçilmiş ve 2000 yılına kadar bu vazifenin başında kalmıştır²⁸

Şair TBMM'de görev yaptığı sırada Yunus Emre Vakfının kurulmasında emeği geçmiştir. Milletvekilliğinden sonra Dil ve Edebiyat Derneğinin kurulma çalışmalarına katılmıştır.

Maraş, 3 Kasım 2002 tarihinde milletvekilliği genel seçimlerinin arkasından 22. Dönem Şanlıurfa milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. 22 Temmuz 2011 seçimlerinde tekrar Ak Parti'den Şanlıurfa milletvekilliği aday adaylığına başvurmuş fakat başvuruların çok fazla olması nedeniyle asil aday listesine girememiştir.

2.2. MİZACI

Şairin çalışkan, disiplinli, ilkeli, ilkelerinden taviz vermeyen bir yapısı vardır. Tembel insanları sevmez. Üretmeyi seven, üreten insanlara saygı duyan, kimseyi küçük görmeyen bir yapısı vardır. “İyi şair, iyi öğretmen, iyi kasap, iyi berber olacaksınız. Hiçbir meslek küçümsenemez. Her şeyin iyisini yapacaksınız. Size düşen görev odur.”²⁹ diyen Maraş, hiçbir meslek, hiçbir kişi veya zümreyi küçümsemez. O öncelikle bir kul olduğunun, her şeyin en üstünde yüce yaratıcının olduğunu bilir. Ona göre insanoğlu dünyaya gönderilmiş bir aktördür. Ve insan rolünü en iyi şekilde oynamalıdır. “O görevi, rolü iyi oynamak lazım” der.

²⁸ Mustafa Özçelik. (t.y.). *Mehmet Atilla Maraş, Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler*. TYB Şanlıurfa Şubesi Yayınları, Ankara, s. 14.

²⁹ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

Mütevazı, alçakgönüllü, yardım etmeyi seven biridir.³⁰

Dostluğa, dostlarına, arkadaşlarına büyük önem vermiştir. Samimi, içten, sevecen bir yapısı vardır. Konuşurken daima karşısındakinin gözlerinin içine bakar, güven telkin eder. Hiç kimseyi kırmamaya, incitmemeye gayret gösterir. Kırılma, incinse bile bunu hemen belli etmez, karşısındakinin yüzüne vurmaz.

Şair, aynı zamanda iyi bir aile babasıdır. Çocuklarının eğitimi için elinden geleni fazlasıyla yapmıştır.

2.3. SANAT HAYATI

2.3.1. Edebiyata İlgisi

Mehmet Atilla Maraş'ın edebiyata ilgisi olan bir aile çevresi vardır. Amcası Ömer Ahmet Maraşlı şairdir. Fakat sanatçı, amcasının şair olduğunu ileriki yıllarda fark edecektir. Amcası, Halide Nusret Zorlutuna'dan ders almış ve onun aşıladığı şiir zevkiyle yetişmiş bir insandır.

Amcasının şair oluşu elbette şairin şiire daha da heveslenmesini sağlar. Ailede yalnız olmadığını anlar ve zaman zaman amcasıyla şiir sohbetleri yapar.

Diğer taraftan maneviyata önem veren bir ailesi vardır. Evde beş vakit namazın kılındığı, uzun ramazan gecelerinde dini sohbetlerin eksik olmadığı, dini menkıbelerin anlatıldığı bir aile ortamı vardır. Bu ortam onun kişiliğinin ve karakterinin gelişmesinde en önemli faktör olmuştur. Babasının arkadaşlarından birinin hanımı olan İsmet Hanım'dan hem Kur'an, hem de ilmihal dersleri almasıyla okuma isteği bir başka şekillenir.

Öte yandan babaannesi şairin kişiliğinde önemli etkiye sahiptir. Özellikle uzun yaz gecelerinde damda yatarken babaannesinin anlattığı Leyla-Mecnun hikâyeleri, ileriki yıllarda hayal dünyasının gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.

Yetiştirdiği çevre ve ailenin mistik ortamı Urfa sıra geceleriyle birleşir. "Gece mektebi" gibi çalışan bu vakitler bir âdâb-ı muaşeret yeridir. Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun hikâyelerinin anlatıldığı, şiirlerin okunduğu sıra gecelerinde, söz sanatlarının yanında musiki de icra edilir. Bu gecelerin müdavimlerinden olan Maraş ve arkadaşları, yazın evlerinin toprak damından Türkmen Sineması'nda³¹ gösterilen filmleri izlerler, kışın ise aynı sinemanın kapısında beklerler. Film başladıktan beş on

³⁰ 25-26 Mart 2011 tarihlerinde Gaziantep'te Maraş'la sürekli bir beraberliğimiz oldu. Katıldığı etkinliklerde, toplantılarda yanındaydık. Bu süre zarfında kendisini bizzat yakından tanıma fırsatımız oldu.

³¹ M. Atilla Maraş. (2011). *Rüya Şehir Urfa*, İklim Yayınları, İstanbul, s.118

dakika sonra kapıcı, çocukları içeri alır, onlar da böylece bedava film izlemiş olurlar. Böylece sanata, edebiyata, şiire ve musikiye aşına olmuştur.

İlkokul yıllarından beri okumaya ve yazmaya hevesli biridir. İlkokul, ortaokul ve lise hayatı başarılı bir öğrencilikle geçmiştir. Öğretmenleri tarafından çok sevilmiş, hep el üstünde tutulmuştur. Okulun neredeyse bütün sanat faaliyetlerinde görev almıştır. Kutlamalarda, törenlerde, şiir etkinliklerinde, tiyatro faaliyetlerinde Maraş aranan isim olmuştur. Bununla da kalmayıp hem duvar gazeteleri çıkarmış, panolar hazırlamış, törenlerde bizzat şiir okumaları yapmıştır. Bu tür faaliyetler onu içten içe edebiyatın kıyısına yaklaştırmıştı.

Yaz tatillerini köyde geçirmesi sayesinde doğayı, tabiatı, köy hayatını yakından tanıma fırsatı olmuştur. Bu sayede tabiat sevgisi bir başka biçimde şaire yerleşmiştir. Belki de ziraat mühendisi olma sevgisinin ilk tohumları burada atılmıştır. “Şimdi ben tabiatı çok seven bir insanım belki de ondan ziraat mühendisliğini seçtim” diyor şair.³²

İlk şiir denemesini ortaokul yıllarında yapar. Orta son sınıfta iken eline geçen Cahit Sıtkı Tarancı’ya on altı sayfalık bir fasikül onda ilk kıvılcımı çakar.

“Orta son sınıfta iken elime küçük bir kitap geçti belki kitap da denmez. Cahit Sıtkı Tarancı’nın Şiirlerinden Seçme. 16 sayfalık bir form veya broşür ama yalnız Cahit Sıtkı’nın. Malum Cahit Sıtkı Cumhuriyet dönemi hece şairlerindedir. Ve ölüm temasını çok işleyen bir şairimiz. İlk tanıştığım şair o. Yani şiirleriyle tanıştığım şair.”³³

Şair, Cahit Sıtkı’dan etkilenerek ilk şiiri “Ölüm Saati”ni yazar.

Lise yıllarındayken sanat faaliyetlerine daha sık katılır. Şiir yazan kişilerle daha sık görüşmeye başlar.

“Liseye geldiğimizde şiir yazan arkadaşlarla tanıştık. Onlardan bir tanesiyle de bu gün görüştük (telefonla görüşme tarihi 25.03.2011 Gaziantep) Oğuz Üstünbaş. Gaziantep’li, bu gün telefonla görüştük. Biz fen gurubundaydık, onlar edebiyat. Ama ben fende olmama rağmen böyle edebiyattaki arkadaşlarla arkadaşlık yapıyordum. Ve lisede yazmaya başladık.”³⁴

Lisede okurken okuldan arta kalan zamanını Mehmet Tablamacı, Celal Ülgen, Ahmet Fazıl Döğücü³⁵ gibi arkadaşlarıyla *Şafak* gazetesinin kültür-sanat sayfasını hazırlamakla geçirir. Arkadaşlarıyla birlikte bu gazete için yazılar hazırlarlar. Hazırlamakla kalmazlar hem de bu sayfaların dizgisini hazırlayıp baskıya

³² 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

³³ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

³⁴ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

³⁵ Eyyüp Azlal. (2006). M. Atilla Maraş’ın Hayatı ve Eserleri. *Memleket Edebiyat*.5(1)

hazır hale getirirler. Entertipin ve bilgisayarın olmadığı o dönemde birkaç liseli gencin gazete sayfaları hazırlayıp çıkarması şaşılacak şeydir. Zübeyir Yetik bu olayı bir avuç liseli diye anlatır:

“1966’da Urfa’ya dönüp de, yararlı bir etkinlikte bulunma imkânını yakalamak üzere çevremi taradığımda Şafak Gazetesinin sanat ve edebiyat sayfası dikkatimi çekti. Hemen sayfayı düzenleyenlerle tanışmak istedim. Karşıma bir avuç liseli genç çıktı. Bunlardan biri de Mehmet Atilla Maraş’tı.”³⁶

Şair, gazeteyi hazırlamakla kalmaz hafta sonları arkadaşlarıyla bir araya gelerek yayımlanan yazılar hakkında istişare yaparlardı. Yazılar üzerinden tekrar geçerler, ne eksik, ne fazla değerlendirmesini yaparlar böylece bir edebiyat ortamı oluşturlardı. Şiirin ilk çırakları olarak bir araya gelirlerdi.

“Ölüm Saati” şiiriyle birlikte ilk şiir denemelerini lise yıllarında yazar. Şiir yazmaya başlamasında en önemli faktörlerden bir tanesi de kendine şiiri ve edebiyatı sevdiren edebiyat öğretmenleridir.

“Sonra liseye geçiyorsun şiiri seven bir bayan öğretmen dersinize giriyor, Ümit Yaşar Oğuzcan’ı tanıtıyor. O güne kadar Ümit Yaşar Oğuzcan kim bilmiyorsunuz. O da onu sevdiği için gelip sınıfta Ümit Yaşar’ı okuyor.

.....

Kitap veriyor hoca sana diyor ki bunları oku. Sen gidip o kitapları alıyorsun. Derken, derken bir şiir dünyasının içine girmiş olarak görüyorsun kendini. Derken lisede edebiyat öğretmeni divan diye bir şiir var diyor. Divanla karşılaşıyorsunuz, Fuzuli diye biri karşınıza çıkıyor. Nabi diye bir büyük şair, Nefî, Nedim derken bakıyorsun ki şiir çok köklü bir şey, tarihi bir şey. Daldıkça karşılaşıyorsun bir sürü kitaplar, bir sürü divanlar, metinler, başka şairler, derken yabancı şairler. Zaman içerisinde artık şiir sanatının içerisine giriyorsun.”³⁷

Maraş öğretmenlerinin açtığı her musluktan beslenmeye devam eder. Gittikçe köklüleşen ve zenginleşen bir şiir sanatının içerisinde bulur kendini. Bu çeşmelerden içtikçe susar, susadıkça içer.

Edebiyat öğretmeni her ne kadar Ümit Yaşar Oğuzcan’ın şiirlerini sınıfta okusa da onun ilgisini daha çok Cahit Sıtkı Tarancı çeker. Arkasından Necip Fazıl Kısakürek gelir. “Sonra Necip Fazıl’ın şiirlerini okuyan bir arkadaş geliyor. Bakıyorsun bu biraz daha değişik. Cahit Sıtkı’ya benzemiyor”³⁸ diyerek Necip Fazıl okumaya başlar.

Maraş, yalnız şiir kitaplarını okumakla kalmaz aynı zamanda devrin dergi

³⁶ <http://www.zubeyir-yetik.com/UrfanınFikirHayatimizdaki.htm> (28 Kasım 2011)

³⁷ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

³⁸ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

ve gazetelerini de takip etmeye çalışır.

“ İlk defa 1963 yılında okul kütüphanesinde *Yücel* adlı bir dergiyle başlayan bu ilgi, daha sonra 1965’te *Büyük Doğu*, 1966’da *Hisar*, *Varlık*, *Türk Yurdu* ve *Hareket* dergileriyle devam etmiştir.”³⁹

“Şafak” gazetesinin orta sayfalarını hazırlamanın ardından kendi imkânlarıyla *Balıklı Göl* dergisini çıkarırlar. Aylık dergileri takip etmeye çalışırlar. Kimi zaman bu dergilere yayımlanmak üzere yazılarını, şiirlerini gönderirler. Ama yayımlanmayınca bakın şair ne düşünür:

“Aylık dergiler gelirdi, abone olurduk, oradaki yazıları, şiirleri konuşur tartışırdık. Bizde cesaretle o dergilere o ilk denemelerimizi gönderirdik, yayınlanınca sevinirdik, yayınlanmayınca kızardık niye yayınlamıyorlar diye. En büyük idealimiz de o zaman *Varlık* dergisinde yazmaktı. Çünkü o zaman Türkiye’nin en büyük edebiyat dergisi *Varlık*’tı.”⁴⁰

Sanatçı, o dönemin *Varlık*, *Hisar* gibi büyük dergilerinde şiirlerinin yayınlanmasını çok hayal eder. O dönemin en büyük dergileri bunlardır. Bu dergilerin birinde yazın yayınlandığı zaman artık sen de üdeba sayılıyorsun. O dönemde Cahit Sıtkı Tarancılar, Attilâ İlhanlar hep bu dergilerde yetişmekte idi.

Lise yıllarında yalnız şiirler kalmaz tiyatroyla da ilgilenir. Aynı yıllarda bir gurup arkadaşıyla tiyatro kolunu kurarlar. Üniversiteyi okurken Karadeniz turuna çıkarlar. Öğretmenlik yaparken de tiyatroya ilgisi devam eder.

Üniversiteyi kazanıp Erzurum’a gidince buradaki sanat faaliyetlerini daha da sıklaştırır. Erzurum, Urfa’ya göre edebi faaliyetlerin daha yoğun olduğu bir şehirdir. Burada da hemen sanat faaliyetlerine başlar. Zaten üniversiteye başladıktan bir ay sonra yazdığı “Aney” şiiri kulaktan kulağa duyulmaya başlamıştır. Bu vesileyle üniversitedeki popülaritesi artmaya başlar. Yüreği vatan sevgisiyle dolu birkaç arkadaşıyla birlikte Anadolu Fikir Derneğinin Erzurum şubesini kurarlar. Dernekle birlikte kültürel ve sanat faaliyetlerini yürütürler. *Adımlar* dergisini bu dernek sayesinde çıkarırlar. Şairin hayatında *Adımlar* dergisinin önemi büyüktür.

“Kendisi bu durumu “Adımlar, bu için bende, gençliğimin ve şiir serüvenimin güzel ve taze bir başlangıcı olarak derin hatıralar bırakmıştır. Sanat ve estetik kaygılarımızın mektebi olmuştur. Biz, Türk edebiyatına bir bakıma *Adımlar*’la adım atmıştık.” şeklinde belirtir.”⁴¹

Erzurum şair için iyi bir yetişme dönemidir. Burada birçok edebi faaliyetlere

³⁹ a.g.m, 5(1)

⁴⁰ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

⁴¹ a.g.m, 6(1)

katıldığı gibi, edebi şahsiyetlerle de bir araya gelme imkânı da bulur.

“Maraş’ın Nurettin Topçu’nun talebeleriyle yakınlığı onun *Hareket* dergisinin yazar ve şairleri arasına katılmasını sağlar. “*Fikir ve Sanatta Hareket*” adlı bu dergide ikinci kuşak olarak 1968’den itibaren yazmaya başlar. Bu dergide şair Maraş’la birlikte Bahattin Karakoç ve Saadettin Kaplan, hikayeci olarak Mustafa Kutlu ve Şevket Bulut’un da hikayeleri yayınlanmaktadır.”⁴²

Maraş, ilk şiir kitabı olan *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*’ı 1976 tarihinde Dergâh Yayınlarından çıkarır. Dergâh Yayınları, *Hareket* dergisinin sonradan ismi değişmiş halidir. Şair, *Hareket* dergisinden sonra *Edebiyat* dergisinde yazmaya başlar. Akif İnan, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu Alaattin Özdenören gibi edebiyatçılar bu dergide yazmaktadırlar. Şair böylece yeni bir edebi muhite girmiş olur.

Üniversite yıllarında da, mezuniyetten sonra da, gittiği her yerde edebi faaliyetlere katılmayı ihmal etmemiştir. Hatta kimi zaman bizzat faaliyetleri organize etmiş, çeşitli derneklerin kurulmasında etkin rol oynamıştır. Balıkesir’de görev yaparken Dursunbey Su Çıktı Şiir Akşamları’nın kurucusudur. Her yıl temmuz ayının ikinci haftasında düzenlenen bu etkinlik Türkiye’nin geniş kapsamlı sanat faaliyetlerinden biridir.

3 Kasım 2002 tarihinde milletvekili seçildikten sonra bile sanat faaliyetlerine devam eder. Dil konusunda birkaç milletvekiliyle birlikte bir Dil Komisyon’u kurar. Fakat erken seçim kararıyla bu komisyon tam anlamıyla vazifesini yerine getiremez.

Maraş, bütün yaşamı boyunca şiirden asla vazgeçmez. Şiir yazmaya, şiir üzerine emek harcamaya devam eder.

2.3.2. Çalışma Biçimi

Mehmet Atilla Maraş, çalışkan, disiplinli ve okumayı çok seven biridir. Küçüklükten beri tabiri yerindeyse ne bulmuşsa okumuştur. Hem Doğu hem Batı eserlerini okumuştur. Fikri yapısına uygun olmayan yazar ve şairleri bile okumuş, onlardan faydalanmaya çalışmıştır. Okuduğu okullarda hep çalışkan öğrenciler safında olan şair, çalışmak için özel bir yöntem ve mekân tercih etmemiştir. Her bulunduğu ortamda faydalı bir şeyler yapmanın telaşı içinde olmuştur. O kendini şiir yazmakla vazifeli hissettiği için herhangi bir zaman ve mekânda şiir yazabileceğini

⁴² a.g.m, 6(1)

söyler.

Bazen bir şiirini hemen yazar. Bazen şiirin bir kısmını yazdıktan sonra üzerinde düzenlemeler yapmak için sonraya bırakır. Yazdığı şiirlerini önce kendisi kontrol eder, üzerinden geçer. Hoşuna gitmeyen yerler varsa üzerinde yeniden çalışır. Sonra yakın arkadaşlarına gösterir ve fikirlerini alır. Üniversite arkadaşlarından C. Ünal'dı Hasannebioğlu şairin ünlü "Aney" şiirini ilk defa kendisine okuduğunu söyler.⁴³

2.3.3. Aldığı Ödüller

Maraş yurt içinde ve yurt dışında yaptığı hizmetler ve çalışmalarından dolayı bir çok ödüle layık görülmüştür.

1. 1981'de Türkiye Yazarlar Birliği'nce "Yılın Şairi" ödülüne layık görüldü.
2. 1992 tarihinde merkezi Hindistan'da olan "Uluslararası Şairler Akademisi" tarafından "Seçkin Şair" ödülü ile ödüllendirildi.
3. 1992'de merkezi California'da bulunan "Dünya Kültür ve Sanat Akademisi" tarafından "Fahri Edebiyat Doktoru" payesi verildi.
4. 1993'te Şanlıurfa Kültür ve Sanat Vakfı tarafından "Kültür ve Sanat Ödülü" verildi.
5. 2004 tarihinde Dünya Genç Yazarlar Birliği tarafından " Türk Dünyası Hizmet Ödülü" verildi.
6. 2005'te Romanya-Bükreş Curtea de Argeş'te yapılan 9. Uluslararası Şiir Şölenine katılarak "Balkanlar Büyük Şiir Ödülü"ne layık görüldü.
7. 29 Ekim-1 Kasım 2009 yılında Azerbaycan'da yapılan Türkçenin 8. Uluslararası Şiir Şöleni'nde Genceli Nizami Büyük Ödülü verildi.

2.3.4. Katıldığı Etkinlikler⁴⁴

Mehmet Atilla Maraş yurt içinde ve yurt dışında pek çok şiir etkinliklerine, sanat faaliyetlerine katılmıştır. Bu etkinliklere halen katılmaya devam etmektedir.

1966 -67 Bir grup arkadaşıyla "Urfa Halk Eğitim Tiyatrosunu" kurdu ve Turgut Özakman'ın "Duvarların Ötesi" oynadı. 1966'da Lise'deyken Aka Gündüz'ün

⁴³ C. Ünal'dı Hasannebioğlu. (2006). Mehmet Atilla Maraş'a Dair. *Memleket Edebiyat*.11(1)

⁴⁴ Bilgiler, Maraş'la yapılan telefon görüşmesinden elde edilmiştir. (22.12.2011) Aynı bilgiler, Mustafa Özçelik. *Mehmet Atilla Maraş, Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler*. TYB Şanlıurfa Şubesi Yayınları, Ankara, s. 25. kitabında ve <http://www.turkcebilgi.org/kim-kimdir/m/mehmet-atilla-maras-37944.html> internet sitesinde mevcuttur.

“Mavi Yıldırım” oyununda başrol oynadı. Bir grup arkadaşıyla birlikte yazdığı “Deliler I-ih Derse” adlı oyunda oynadı ve oyunu yönetti.

1968 Erzurum'da “Yurt-Kur Tiyatro”sunu bir grup arkadaşıyla kurdu.

1970 Erzurum'da Anadolu Fikir Derneği'nin (bir grup arkadaşıyla) şubesini kurdu ve bu dernek adına *Adımlar* dergisini çıkardı. (Şubat 1970- Ocak 1972 - 24 Sayı)

1988 İlk olarak karayoluyla resmi görevli olarak yurt dışına çıktı.(Avusturya-Viyana)

1989- Makedonya'nın başkenti Üsküp- Struga Şiir Şölenine Türkiye'yi temsilen katıldı.

1990 Malezya'nın Başkenti Kuala Lumpur'da yapılan şiir şöleninde Türkiye'yi temsil etti.

1991- İstanbul'da yapılan Dünya Şairler Kongresine Kültür Bakanlığının davetlisi olarak katıldı.

1993- Bursa'da yapılan Türkçenin I.Uluslararası Şiir Şölenine katıldı.

1993- Kazakistan – Almaatı'da yapılan Türkçenin II. Uluslararası Şiir Şölenine katıldı.

1995'te Türkmenistan'ın Başkenti Aşkaabat'ta yapılan Türkçenin III. Uluslararası Şölenine katıldı.

1999'da TYB olarak bir grup şair ve yazarla İran'ın başkenti Tahran'a gitti.

1999 yılında Türkiye Yazarlar Birliği başkanı iken Bağdat'ta 15. Merbid Şiir Akşamları'na katıldı.

Şubat 2002 Kutsal topraklara giderek Hac farizasını yerine getirdi.

Ekim 2003 Fransa'nın Strasbourg kentinde yapılan Türkçenin Uluslararası V. Şiir Şölenine katıldı.

Temmuz 2005 Romanya- Bükreş Curtea de Argeş'te yapılan 9. Uluslararası Şiir Şölenine katıldı.

Kasım 2005 yılında Kırım'da yapılan Türk şairleri buluşmasına katıldı.

Ağustos 2007 yılında yapılan Gebze Belediyesi 9. Geleneksel Uluslararası Eskişehir Şiir Şöleni'ne katıldı.

29 Ekim - 1 Kasım 2009 tarihlerinde Azerbaycan'da yapılan Türkçenin 8. Uluslararası Şiir Şöleni'ne katıldı.

24-27 Kasım 2011 tarihlerinde Kosova'nın Prizren şehrinde yapılan Türkçenin 9. Uluslararası Şiir Şöleni'ne katıldı.

2.4. ESERLERİ

M. Atilla Maraş daha çok şiir dalında eserler vermiştir. Nesre fazla yönelmemiştir. O “haddini bilen” bir kişi olarak kendini şair olarak görmüş nesir alanında fazla çalışma yapmamıştır. Altı adet şiir kitabı vardır. Bunların dışında biri İngilizce-Türkçe, ikisi şiirlerinden seçme olmak üzere üç şiir kitabı daha vardır. Ayrıca şimdilik iki şiir kitabı çıkacak kadar da şairin ajandasında şiirleri bulunmaktadır. Biri antoloji, biri deneme ve iki şehir biyografisi tarzında dört kitabı daha vardır.

2.4.1. Şiir Kitapları

2.4.1.1. Doğudan Batıdan Ortadoğudan

1. Baskı: Dergâh Yayınları, İstanbul, 1976.
2. Baskı: Beyan Yayınları, İstanbul, 1997.

Şairin ilk şiir kitabıdır. Kitabın içinde Doğuya, Batıya, Ortadoğu'ya ait meseleler çeşitli imajlarla dile getirilmiştir. Kitap adı itibarıyla dikkat çekicidir. Bu isim evrensel bir şaire işaret eder. Kendisini Doğu ve Batı coğrafyasının ortasına koymuş bir fikir adamı vardır.

Bu eserde otuz beş şiir mevcuttur. Kitaptaki şiirler “Körler Çarşısı”, “Doğudan Batıdan Orta Doğudan”, “Duruşmalar” adıyla üç bölüme ayrılmıştır. Şiirlerde genellikle serbest nazım kullanılmış olmakla birlikte klasik tarzda ürünler de yer almaktadır.

2.4.1.2. Şehrâyin

1. Baskı: Elifbe Yayınları, İstanbul, 1981.
2. Baskı: Sanat Yayınları, Konya, 1994.

Şairin 2. şiir kitabıdır. Kitap 35 şiirden oluşmaktadır. Şiirler, ilk kitapta olduğu gibi burada da “Ahvalim Beyan Eder”, “Hayatımızdan Şiirler”, “Küçük Şiirler” isimleriyle üç bölüme ayrılmıştır.

İlk bölümdeki şiirler son ikisi dışında gazel diyebileceğimiz bir nazım şekliyle ele alınmış. İkinci bölümdeki şiirler serbest nazımla yazılmıştır. Üçüncü bölüm ise kısa şiirlerden oluşmuştur.

2.4.1.3. Aney

1. Baskı: Harran Yayınları, Şanlıurfa, 1983.
2. Baskı: Sanat Yayınları, Konya, 1994.
3. Baskı: Lazer Yayınları, Ankara, 2005.

Şairin en çok baskı yapan kitabıdır. Kitabın bu kadar ilgi görmesinin sebebi ise meşhur Aney şiirinin bu kitapta yer almasıdır.

Kitapta 27 şiir vardır. Şiirler, şairin bir gelenek haline getirdiği şekilde “Yeryüzü Coğrafyam”, “Fasıl”, “Aney” isimleriyle üç bölüme ayrılmıştır.

İlk bölümdeki şiirler kimi zaman üç, kimi zaman sekiz bende kadar çıkabilen uzun şiirlerden oluşmuştur. İkinci bölümdeki şiirler kısa, nükteli, derin anlamlı şiirlerden oluşur. Üçüncü bölümde ise “Aney” şiiri yer almaktadır. Kitabın 2. baskısının son kısmında Aney şiirinin yazılış öyküsünü anlatan bir söyleşi bulunmaktadır. Bu söyleşi 3. baskıda kaldırılarak “Aney Şiirinin Öyküsü” başlığıyla aynı olayı anlatan başka bir yazı yayımlanmıştır.

2.4.1.4. Zor Sözler

1. Baskı: Yazıevi Yayıncılık, İstanbul, 1989.
2. Baskı: Sanat Yayınları, Konya, 1995.

Zor Sözler, şairin 4. şiir kitabıdır. Bölümlere ayrılmayan bu kitapta yirmi şiir bulunmaktadır. Dini konuların ağırlıklı olduğu kitap münacat ve naatla başlamaktadır. Serbest şiirlerin yanında beyit düzenini ele alan hece ölçüsüyle yazılmış şiirler vardır.

2.4.1.5. Merhaba Ey Hüzün

1. Baskı: Beyan Yayınlar, İstanbul, 1997.

Otuz şiirin yer aldığı kitap “Ölüm Geçer”, “Tarzı Kadim”, “Ey Hüzün” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Maneviyata her zaman önem veren şair, bu kitabının girişine bir ayet koymuş, daha önceki kitabında olduğu gibi ilk bölüme münacatla başlamıştır. Her bölüm başına da Fuzuli, Nabi ve Baki'den beyitler almıştır. Kitabın sonunda şairin Malezya-Kuala Lumpur'da sunduğu “Esrarlı Sesler” isimli bildirisinin metni yer almaktadır.

2.4.1.6. Adanmış Şiirler

1. Baskı: Lazer Yayınları, Ankara, 2004.

Şairin yedinci şiir kitabıdır. Kitapta bölümler yoktur. 44 şiire yer verilmiştir. Şiirlerin bir kısmı düzenli nazım biçimleridir. Kitapta ithaf şiirlerinin sayısının fazla olması dikkat çekicidir.

2.4.1.7. Künyemize Aşk Yazıldı

1. Baskı: Timaş Yayınları, İstanbul, 1997.

2. Baskı: Timaş Yayınları, İstanbul, 1998.

Seçme şiirlerden oluşan bir kitaptır.

2.4.1.8. Child Dreams (Çocuk Rüyaları)

1. Baskı: Yazıevi Yayıncılık, İstanbul, 1991.

Kitapta otuz şiir vardır. Bu eser şairin yazmış olduğu şiirlerden genellikle kısa olanlarının İngilizce-Türkçe yayınlanmasıyla oluşmuştur. Bazı şiirlerin tamamı kitaba alınırken bazılarında şiirin bir kısmı alınmıştır. Şiirler İngilizce'ye Mevlüt Ceylan, Savaş Barkçin, Selda Kalfa tarafından çevrilmiştir.

2.4.1.9. Bulurum Ben Yar Seni

1. Baskı: Erguvan Yayınları, İstanbul, 2006.

Şairin seçme şiirlerinden oluşan diğer bir kitabıdır.

2.4.1.10. Şair Milletvekilleri

1. Baskı: TBMM Yayınları, Ankara, 2005.

2. Baskı: Erguvan Yayınları, İstanbul, 2007.

Şairin hazırladığı tek antolojidir. Eserde 1920-2005 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili olarak görev yapmış seksen şairin kısa biyografileri ve şiirlerinden örnekler yer verilmiştir.

2.4.2. Nesir Kitapları

2.4.2.1. Beyaz Adamın Kutusu

1. Baskı: Vadi Yayınları, Ankara, 2001.

Sanatının tek deneme kitabıdır. şiir, hayat ve insan konulu 45 deneme bulunmaktadır. Bu kitap da şairin çoğu şiir kitabı gibi üç bölümden oluşmaktadır. Bu

bölümler, “Şiir Sanatı Üstüne Notlar”, “Sanat Üstüne Notlar”, “Yaşamak ve Ölmek” şeklinde isimlendirilmiştir.

2.4.2.2. Peygamberler Şehri Şanlıurfa

1. Baskı: Birlik Yayınları, Ankara, 1986.
2. Baskı: Şanlıurfa Belediyesi, Şanlıurfa, 1997.

Şehir biyografisi tarzında yazılmış bir kitaptır. Şanlıurfa'nın tarihi, coğrafyası, sosyal yapısı, ekonomisi, kültürü ve kültürel değerleri hakkında bilgi vermektedir.

2.4.2.3. Rüya Şehir Urfa

1. Baskı: İklim Yayınları, İstanbul, 2011.

Üç bölümden oluşan kitap bir şehir biyografisinin ötesinde şairin ifadesiyle şehrin tarihi dokusunu ve kültürel kimliğini edebi bir üslupla ele alan çalışmadır. Şair, daha çok 1955-1965 yıllarındaki yapısıyla hatırasına akseden o “Rüya Şehir” Urfa'yı anlatır. Kitabın 57. sayfasında “Çok Tanınmış Bir Urfa Şiiri” başlığıyla ünlü “Aney” şiirini ve hikâyesine yer verir.

2.4.3. Süreli Yayınlardaki Şiirleri Ve Yazıları

2.4.3.1. Şiirleri⁴⁵

- (1967). “Geçen Günler İçinden”, *Nabi*, 1: 10.
- (1967). “Yokluğunda Bir Sen Düşünmek”, *Nabi*, 2: 17.
- (1967). “O Gece Bir Adam Donarak Öldü”, *Nabi*, 3: 19.
- (1967). “Örüklü Kız”, *Nabi*, 4: 19.
- (1967). “Gurbet Geceleri”, *Nabi*, 6: 11.
- (1968). “Kadına Özge”, *Nabi*, 7: 12.
- (1968). “Gerçi”, *Nabi*, 8: 18.
- (1968). “Geceleyin Evlerde”, *Nabi*, 9/10: 9.
- (1968). “Aney”, *Nabi*, 12: (12-13).
- (1968). “Yok Olmalı Erkenden”, *Nabi*, 13: 9.
- (1968). “Sana”, *Nabi*, 14: 18.
- (1968). “Yalnızlık”, *Nabi*, 14: 18.

⁴⁵ Şairin ilk şiirlerinin yayımlandığı *Balıklı Göl* dergisi ve *Şafak* gazetesinin nüshaları Ankara Milli Kütüphanede bulunamamıştır. Yayınların nüshası şairin kendisinde de yoktur.

- (1968). “O’na”, *Nabi*, 14: 18.
- (1969). “Ağlar Bir Çocuk”, *Eflatun*, 9: 23.
- (1970). “Çıkış”, *Adımlar*, 5: 12.
- (1970). “Oy Gelin”, *Adımlar*, 8: 9.
- (1970). “Boğuluyorum”, *Adımlar*, 10: 15.
- (1970). “Humma”, *Adımlar*, 11: 11.
- (1971). “Körler Çarşısı”, *Adımlar*, 13/14: 15
- (1971). “Reha I ”, *Adımlar*, 19/20: 24-25.
- (1971). “Reha II ”, *Adımlar*, 21/22/23: 24-25.
- (1969). “Doğuda Doğmak”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 49: 28.
- (1970). “Bir Köy Evinde”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 49: 24.
- (1970). “Bir Şehir Evinde”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 49: 24.
- (1972). “Mevsim Duruşmaları”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 78: 60.
- (1972). “Eski Hava”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 84: 51.
- (1973). “Eski Resim”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 86: 54.
- (1973). “Sabrın Gücüyle”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 87: 47.
- (1973). “Karanlığın Elllerinde”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 90: 65.
- (1973). “Sekme”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 90: 66.
- (1973). “Eski Koro”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 90: 67.
- (1973). “Düşünce”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 91: 53.
- (1973). “Çeşitleme”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 91: 54.
- (1973). “Zeytuni”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 96: 48.
- (1974). “Oyun”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 97: 67.
- (1974). “Kavganın Başı”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 101: 44.
- (1974). “Ayrılış Anısı”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 101: 43.
- (1974). “Doğu Haberleri”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 101: 41.
- (1974). “Eski Batı-Tutanak I-II-III”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 101: 40.
- (1974). “Çocuğun Tutanakları”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 101: 40.
- (1974). “Bahar”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 101: 40.
- (1974). “Humar”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 106: 41.
- (1974). “Karşılama”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 106: 40.
- (1975). “Çocuğa”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 111: 40.
- (1975). “Baskın”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 111: 41.
- (1975). “Hesaplaşma”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 111: 42.

- (1976). “İns’in Şiiri”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 114: 72-73.
- (1979). “Günümü Tufana Çevirdi Sevdan”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 167: 40.
- (1979). “Kum”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 170: 43.
- (1973). “Mevsim Duruşmaları (II)”, *Edebiyat*,⁴⁶ (4)1: 7.
- (1973). “Harran’a Kaside”, *Edebiyat*, (4)3: 7.
- (1975). “Değişim Gazeli”, *Edebiyat*, (5)5: 6.
- (1975). “Bildiri Dağıtan Çocuk”, *Edebiyat*, (5)6: 2.
- (1975). “Kuş”, *Edebiyat*, (5)7: 4.
- (1975). “Bela”, *Edebiyat*, (5)8: 3.
- (1975). “Sevda”, *Edebiyat*, (5)8: 3.
- (1975). “Leylak”, *Edebiyat*, (5)8: 3.
- (1975). “Kiraz”, *Edebiyat*, (5)8: 3.
- (1975). “Kumpas”, *Edebiyat*, (5)8: 3.
- (1975). “Cüz”, *Edebiyat*, (5)8: 3.
- (1975). “Cenk”, *Edebiyat*, (5)8: 3.
- (1977). “Günün, Gecenin ve Akan Suların Şiiri”, *Mavera*, 5: 7.
- (1977). “Gül İçin Biçilen Kaftan”, *Mavera*, 8: 5-6.
- (1978). “Yola Çıkılmışlar”, *Mavera*, 21: 3.⁴⁷
- (1979). “Ahvalim Beyan Eder”, *Mavera*, 30: 1.
- (1979). “Şahinşah”. *Mavera*, 29: 3-6.
- (1979). “Âh”. *Mavera*, 32: 1.
- (1980). “Şiirler”, *Mavera*, 48: 1-4.
- (1982). “Dağlı”, *Mavera*, 66: 37.
- (1982). “İmtihan”, *Mavera*, 66: 37.
- (1982). “Metropolitan”, *Mavera*, 66: 37.
- (1982). “Hattat”, *Mavera*, 66: 37.
- (1982). “Hafız”, *Mavera*, 66: 37.
- (1982). “Yeryüzü Coğrafyam”, *Mavera*, 72: 28-30.
- (1983). “Öğüttün Vakitleri”, *Mavera*, 74: 4.
- (1983). “Düşün Biraz Da *Mavera*, 75: 50.
- (1983). “Yekûn”, *Mavera*, 76: 44.

⁴⁶ Şubat 1969 yılında çıkmaya başlayan dergi yayın hayatını aralıklarla sürdürmüştür. Bu yüzden, dergi dönemlere ayrılmış, her dönemde çıkan sayılar yeniden numaralandırılmıştır.

⁴⁷ Şehrâyin kitabında şiirin adı “Yola Çıkanların Şiiri” olarak geçmektedir.

- (1983). “Kaybolur”, *Mavera*, 76: 44.
- (1983). “Dağlır Korkular”, *Mavera*, 76: 44.
- (1983). “Bunlar”, *Mavera*, 76: 44.
- (1983). “Onlar”, *Mavera*, 76: 44.
- (1983). “İfrit”, *Mavera*, 77: 44.
- (1983). “Kaside”, *Mavera*, 77: 44.
- (1983). “Şairleri”, *Mavera*, 77: 44.
- (1983). “Fasıl”, *Mavera*, 77: 44.
- (1983). “Tenkit”, *Mavera*, 77: 44.
- (1986). “Çileyle Yoğrulan”, *Mavera*, 117: 10-12.
- (1987). “Ol Zarif Şuara’dan”, *Mavera*, 129: 16.
- (1982). “Şaire Çıktıysa Adımız”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı*, 285-217: 134.
- (1993). “Kim Onlar”, *İzlenim*, 4: 83.
- (1995). “Aney”, *Kalem ve Onur*, 9: 85-86.
- (1998). “Ol Kadim Hikâye”, *Düş Çınarı*, 11: 20.
- (2000). “Gitti”, *Yedi İklim [Akif İnan Özel Sayısı]*, 120: 11.
- (2000). “Ömrün Hüzün Beyanı”, *Yedi İklim*, 128: 10
- (2001). “Ey Kalbim”, *Yedi İklim*, 131: 4.
- (2001). “Ol Kadim Hikâye”, *Yedi İklim*, 133: 17.
- (2001). “Çocuk ve Kar”, *Yedi İklim*, 134: 8.
- (2001). “Müellif”, *Yedi İklim*, 135: 10.
- (2001). “Kapris”, *Yedi İklim*, 136: 51.
- (2001). “Safran”, *Yedi İklim*, 140: 5.
- (2002). “İki Yalnız Çam”, *Yedi İklim*, 145: 30.
- (2002). “Safran”, *Yedi İklim*, 151: 45.⁴⁸
- (2000). “Zâl”, *Fecre Doğru*, 61: 53.
- (2001). “Yaza”. *Hece (Türk Şiiri Özel Sayısı)*. 53/54/55: 524.
- (2006). “Adın Kaldı”, *Memleket Edebiyat*, 1: 8.
- (2006). “Merhaba Ey Hüzün”, *Memleket Edebiyat*, 1: 16.
- (2006). “Sessiz Ölmeli”, *Memleket Edebiyat*, 1: 26.
- (2008). “Mavi Emzikli Çocuk”, *Ay Vakti*, 96: 10.
- (2008). “Foto Filistin”, *Ay Vakti*, 97: 9.

⁴⁸ “Safran” şiiri aynı dergide ikinci defa yayımlanmıştır. Şiir daha önce derginin 140. sayısında da mevcuttur.

- (2010). “Kül”, *Ay Vakti*, 112: 20.
- (2009). “Gider”, *Dil ve Edebiyat*, 6: 53.
- (2009). “Kuşçu”, *Dil ve Edebiyat*, 9: 63.
- (2010). “Güzel Bahçe Şiiri”, *Dil ve Edebiyat*, 24: 50.
- (2011). “Şehre Gelen Yağız Atlı”, *Dil ve Edebiyat*, 29: 50.
- (2011). “Kalaycı”, *Dil ve Edebiyat*, 31: 32.
- (2011). “Ey Sevgilim Hoşça Kal”, *Dil ve Edebiyat*, 34: 25.
- (2011-2012). “Atilla Maraş Gider”, *Bizim Külliye*, 50: 7.

2.4.3.2. Yazıları

- (1967). “Doğuda Âşıklar Bayramı”, *Nabi*, 5: 9-10.
- (1968). “Hızır ile Kırk Saat ve Havva Çıkmazı”, *Nabi*, 11: 15-16.
- (1968). “Sezai Karakoç ve Sesler”, *Nabi*, 14: 17-18.
- (1968). “Sezai Karakoç ve Taha'nın Kitabı”, *Nabi*, 16: 17-18.
- (1969). “Gazete Tipi Dergiler”, *Eflatun*, 5: 20.
- (1970). “Şiirimizde Öz ve Biçim”, *Adımlar*, 1: 9-10.
- (1970). “Manilerde Urfa”, *Adımlar*, 2: 5-7.
- (1970). “Sezai Karakoç'un İlk Eserleri”, *Adımlar*, 3: 12-13.
- (1970). “'Leke' ve Eşyaların İç Yüzü”, *Adımlar*, 4: 12-14.
- (1970). “İpsizler ve Tedirginler”, *Adımlar*, 7: 10.
- (1970). “Alacakaranlık ve Türkümüz”, *Adımlar*, 9: 12-13.
- (1970). “Bingöl Kahvesinde Âşık Merdanoğlu”, *Adımlar*, 10: 11.
- (1971). “Sanat ve Geleneklerimiz Üzerine”, *Adımlar*, 12: 2-3.
- (1973). “Edebiyat ve Medeniyet Üzerine”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 89: 46.
- (1974). “'Bozkırdaki Çekirdek' ve Köy Enstitüleri”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, 98: 27-30.
- (1978). “Kelime Kuyumculuğu”, *Mavera*, 25: 41
- (1982). “<<Güzel Ölüm>> Yahut Bir Aydının Romani”, *Mavera*, 67: 21-25.
- (1982). “Uzak Sulardan Öze Doğru”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı*, 285-217: 215-217.
- (1987). “Çözülme Devri Zihniyeti ve Şair Nabi'nin Şiirinde İnsan”, *İlim ve Sanat*, 14: (48-51).
- (1988). “Hayriyye-i Nabi'nin Tanımı”, *İlim ve Sanat*, 20: 47-49.
- (1998). “Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Genel Bir Bakış”, *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV / Kültürel Değerlendirme]*, 23/24: 2898-2899.

- (1998). “Şiir Anlayışım”, *Düş Çınarı*, 13: 57-61.
- (1998). “Allah, İnsan ve Sanat”, *Fecre Doğru*, 31: 15-17.
- (2005). “İslami Duyarlılıklı Şiir Akımı ve M. Akif İnan’ın Şiiri”. *Medeniyet Burçları (M. Akif İnan’ın Hatırasına)*. Memur-Sen Kayseri Şubesi, Kayseri, 1: 51.
- (2005). “Mehmet Akif İnan’la Otuz Yıl Evvel”, *Ay Vakti*, 52: 2.
- (2011). “Sanatın Ve Sanatçının Muhalif Duruşu”, *Ay Vakti*, 7: 21.
- (2011). “Şiirin Geleneği, Geleneğin Şiiri”, *Dil ve Edebiyat*, 26: 86.
- (2011). “Dilimizi Savunmak”, *Dil ve Edebiyat*, 36: 10.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SANAT, DİL, ŞİİR ve EDEBİ ŞAHSİYETLER ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

3.1. SANAT

Sanat düşüncesi tarih boyunca birçok şairin, yazarın, felsefecinin, din adamının kısaca düşünürlerin ilgi alanına girmiş, üzerinde çok konuşulmuş, tartışılmış bir alandır.

Maraş, hem bir şair hem de bir sanat adamıdır. Onun yaşam biçimi sanatından ayrı değildir. Ona göre sanat bir tecrübe işidir. “Sanat faaliyetleri, bilgi, görgü, nihayet bir tecrübe işidir”⁴⁹ diyen şair, sanatın alanının insanoğlunun bütün faaliyet alanlarını içine aldığını söyler. Bilgi birikiminin, insanoğlunun tecrübelerinin sanat alanını daha da geliştireceği ve yücelteceğini düşünür.

Yaşanmaya değer olan hayatın manası neyse sanatın da manası ve gayesi odur diyen Maraş, sanatın asıl gayesinin “büyük sanatkâr”ı aramak olduğunu söyler.

Ona göre insanın sanat adına yaptıkları, bir modelden hareketle bir taklit hareketidir.

“Sanat faaliyetleri; insan aklının sınırlarını aşarak sonsuzluğun derinliklerine doğru uzanırken, akıl alanın akıl üstüne, realiteler dünyasından gerçek üstüler bölgesine, fizikten metafiziğe, maddeden manaya ve maveraya kadar uzandıkça gerçek anlamını ve değerini bulmaktadır.”⁵⁰

diyerek insanın sanat çabalarının altında biraz da ebedi var olma istek ve arzusu yattığını düşünür.

Tarih boyunca sanat faaliyetlerine birileri sürekli karşı çıkmıştır. Devlet adamlarından, politikacılara, bilim adamlarından gündelik yaşayan sıradan insanlara kadar her kesimden sanat faaliyetlerine karşı çıkanlar olmuştur. Kitap okumayan, kendini geliştirmeyen, gündelik yaşamın akışına kendini kaptıranlar için sanat, anlamsız, faydasız, gereksiz ve karın doyurmamayan uğraşılardan başka bir şey değildir.

⁴⁹Mehmet Atilla Maraş. (2001). *Beyaz Adamın Kutusu*. Vadi Yayınları, Ankara, s.78.

⁵⁰ a.g.e, s.85.

Devlet adamlarının, politikacıların sanata, sanatçıya karşı olmalarının altında yatan sebebin ise onların uygulamalarını, yapıp ettiklerini, yanlışlarını sanatçıların toplumun gözü önüne sermesinden kaynaklandığını söylemektedir. Bazı çağlarda ve toplumlarda sanatın önü açıldığı halde bazılarında kapatılmış ve sürekli eleştirilmiştir. Tarih boyunca kanun koyucular ve devleti idare edenlerle sanatçılar arasında sürekli sürtüşmeler olmuştur.

“Sanattan başka alanlarda çalışan insanların, sanatçılarla çatışmalarının temelinde, sanat meselelerine yabancı, kör ve sağır kalmaları yatmaktadır. Namuslu bir aydın ve sanatçı bu tür durumları peşinen bilecek ve doğru bildiği şeyleri söylemekten ve yazmaktan asal çekinmeyecektir. Bu onun hem aydın olma sorumluluğu hem de insanlık borcudur. Sanatkarlar, özellikle şairler, toplumuna ve bütün insanlara yapılan her türlü haksızlıklar karşısında muhalefet görevini yaparak sesini yükseltecektir”⁵¹ der.

Günümüzde sanat, teknolojinin ağır baskısı ve etkisi altındadır. Sanat yavaş yavaş anlamını yitirmeye başlamıştır. İnsan önce doğayı taklit etmiştir. Sonra bu taklit düşüncesi doğaya hâkim olma anlayışına dönüşmüştür. Durum böyle olunca insanoğlu eşyanın büyüüne kapılmış, artık mahkûm bir birey haline gelmiştir. İnsan, eşyanın yanında gittikçe küçülmüş, varlığını kaybettirmiştir. Böylece sanat faaliyetleri de anlamını yitirmiştir

Sanat, nihayetinde insana hizmet eden bir olgudur. Bu açıdan bakıldığında sanat bir amaç değil bir araçtır. Eşyayı öne çıkarıp insanı ve onun ruh dünyasını arka plana iten sanat anlayışını gereksiz gören Maraş, ne insanı ne de eşyayı putlaştırılmadan yapılan sanat fitrata uygun sanattır der.

Sanatçı eserini hangi formda sunarsa sunsun estetikten asla vazgeçmemelidir.

Bir sanat eseri üç aşamada ortaya çıkabilir. Şair önce meselelere duyarlı olacak. Duyarlılık sanatkârın ruhunda bir değişimler meydana getirecek. Bu değişim kişinin deneyimleriyle birleşerek sanat eseri meydana gelecek.

Maraş'ta milli ve manevi değerlere saygılı, mukaddesatın ötesine geçmeyen, ahlak sınırlarının dışına çıkmayan bir sanat anlayışı vardır.

⁵¹ a.g.e, s.89.

3.2. DİL

Maraş için dil bir ‘yâre’dir, bir problemdir, bir sorundur. Şairi bir dil işçisi, bir dil kuyumcusu olarak gördüğünden dile, özellikle şiir diline çok önem verir. Türkiye Yazarlar Birliği’nin 26 Mart 2011 günü Gaziantep’te düzenlemiş olduğu Gaziantep Şiirle Buluşuyor isimli organizasyonda Maraş bu organizasyona “Dil Yaresi” konusuyla katılır. Dil yarasının kendi açısından kırk yıllık bir yara olduğunu ve hâlâ üzerinde çalıştığını kaydeder.

Milletvekili seçildiğinde bile parlamentoda dille ilgili çalışmalara katılmıştır. Dükkân tabelalarındaki yabancı kaynaklı ve anlamsız kelimelerin düzeltilmesiyle ilgili bir komisyonun da kurucusu olmuştur. Bu komisyondaki kişilerin çoğu ile parlamento görevi sona erdikten sonra merkezi İstanbul’da olan Dil ve Edebiyat Derneği’ni kurmuştur. Yani şair, dili kendisi için bir problem haline getirmiştir.

Günümüzde kimsenin dile, edebiyata önem vermediğini söyler. Gittikçe kendi dilimize yabancılaştığımızdan yakınır.

Şair dil sorunları üzerin çalışmalarını sürdürürken dille ilgili hassasiyetini kendi eserlerinde de göstermeye çalışır. Şiirlerinde kullandığı dil, açık, sade, anlaşılır ve mümkün olduğu kadar öz Türkçedir.

Şair, “Kapalı anlatım ve aşırı soyutlamalara karşı, açık ve net bir anlatımdan yanayım”⁵² diyerek şiirin anlaşılır olması gerektiğini savur.

3.3. ŞİİR VE ŞAİR

Mehmet Atilla Maraş şiir ve şair üzerine en çok kafa yoran şairlerdendir. Öyle ki tek deneme kitabı olan Beyaz Adamın Kutusu kitabının yetmiş yedi sayfasını şiir ve şaire, otuz sekiz sayfasını ise sanat konusuna ayırmıştır. Ayrıca çeşitli etkinliklerde yaptığı konuşmalarda, röportajlarda yine şiire, şaire yönelik fikir beyan etmekten kendini alamamıştır.

Peki, şiir nedir? Birçokları gibi Maraş da şiirin tek bir tarifini yapamaz. “Denilebilir ki her şair sayısı kadar şiir anlayışı vardır”⁵³ diyerek farklı bir pencereden şiire yaklaşır. Şiirin tek bir kalıba, tek bir tarife sığdırılmayacağını belirterek şiirin birçok tarifini yapar.

“Şiir, güzeli arama ceht ve çabasıdır. Şiir, sözün ayine dönüşmüş şeklidir.

⁵² Mehmet Atilla Maraş. (2001). *Beyaz Adamın Kutusu*. Vadi Yayınları, Ankara, s.42.

⁵³ a.g.e, s.32.

Şiir, esrar-ı rumuza açılan bir keşif hareketidir.

Şiir; içimizde yoğrulan, yoğun duygu ve düşüncelerin, hatıra ve hayallerin, her biri bir işaret ve sembol olan harflerin ve kelimelerin yardımıyla, estetik bir form içinde ve ahenkle kâğıt üzerinde somutlaşması olayıdır.”⁵⁴

“Şiir, her şeye rağmen sestir, musikidir, duygudur, imgedir. Anlamlar yumağıdır.”⁵⁵

“Şiir, güzel olanı yakalayabilmek ve onu kelimelerin sihirli ve müzikal diliyle terennüm edebilmektir.”⁵⁶

Şiire fayda gözüyle bakar. Faydasız şiir, şiir değildir. Şiir belli bir estetik form ve kaygı içinde doğrulardan, gerçeklerden bahsedecek. Tabi burada şiir ustasının gerçekleri çarpıtan mı yoksa okuyucuya doğru olarak aktaran bir yapıya sahip olduğu çok önemlidir. Yani gerçek hayatta olmayan, tahakkuku olmayan şeylerden şiirde bahsetmenin doğru olmadığını söyler.

Şair, hayattan kopuk, fantezi ve anlamsızlıklara, hoppalık ve züppeliklere, snobizme şiirlerinde kesinlikle yer vermez. Şiir bir oyun değildir. Şiir, bir tebliğ ve telkin aracıdır ama akıl ve nasihat aracıda olamaz der.

Anlamın bir başına değeri yoktur şiirde. Mana dil haline gelmedikten sonra kapalı kalmaya ve anlaşılmamaya mahkûmdur der. Yani her şiirin mutlaka bir anlamı olacak. “Şiirde gizliliği, gizemi, müphem duruşu, kelime oyunlarına başvurarak daha da karartmak yanlış bir tutumdur.”⁵⁷ diyerek şiirin anlaşılır olmasını savunur.

Uzun süren bir ruh çilesinden sonra genel olarak uzun veya kısa sürmüş bir şuuraltı faaliyetinin sonucunda yazılan şiir, kuru ve duygudan arındırılmışsa okuyucu tarafından sevilmeyecektir.

Şiirin dili titizlikle seçilmiş kelimelerden olması gerekir. İçeriğinde güzellik, yoğun duygu, büyü, sır, içi içe geçmiş ama düzgün olmalıdır. Şair, şiirde ahenge önem verir. Kendini hemen ele veren şiirin kalıcı olmayacağını düşünür.

Bir imajlar dili olan şiir gündelik dilden farklıdır. Şiir nesnelere muhayyilemizde yarattığı görüntüleri aktarır. Bir şiiri gerçek anlamda anlamak o şiirin dilini tam anlamıyla çözmekle olabileceğini savunur.

Şiire meraklı birisinin bir şiiri güzel olsa da olmasa da alıp okuması gerektiğini belirtir. Ona göre şiir okuyucusu sıradan insanlar değildir. İyi bir şiir okuyucusun şiirdeki mana ve ahengi, kelimeler arasındaki bağlantıyı dıştan bakınca hemen anlayacağını söyler.

⁵⁴ a.g.e, s.57.

⁵⁵ a.g.e, s.51.

⁵⁶ a.g.e, s.40.

⁵⁷ a.g.e, s.50.

Şair saf şiirden de bahseder. Ona göre saf şiir, ses, imge ve sembolden başka bir şey değildir. Şair, duygu, düşünce ve heyecanlarını belirli kalıplara dökme imkânı bulduğu zaman saf şiiri de bulmuş demektir. Maraş'a göre saf şiir insanı "mavera"ya çeker.

Maraş'ın şiire olduğu gibi şaire de bakış açısı farklıdır. Şair her şeyden önce bir sanatçıdır. Hatta sorumluluğu en fazla olan sanatçıdır. Çünkü şair toplumun önünde giden, topluma yol gösteren, topluma ışık tutan bir rehberdir. Şair tüm insanlığın konuşan evrensel dili ve yükselen sesidir. Şair evrenin özeti gibidir. Onda mikro ve makro âlem iç içedir. Şair, gerçeğin ve gerçek üstünün terennümcüsü konumunda bir yerdedir.

İnsanların göremediğini gören kelimelerin ve seslerin ahenkli dilinden anlayan ve bu dünyayı bize tanıtan adam şairdir diyen Maraş, şairlerin kelimelerle yepyeni müzikal yapılar oluşturduğunu söyler. Şair kelime kuyumcusu, söz ustası, geleceği ve geçmişi kurcalayan, kelimelerin ve sözlerin arka planına vakıf kimselerdir. Şairler bu özellikleriyle başkalarından ayrılırlar. İyi ve soylu şairler eskidikçe daha da değerlenebilirler. İyi şairin anlaşılammak gibi bir kaygısı olmamalıdır. O şiirini yazmalı, duygularını en iyi şekilde ifade etmeli, gerisini zamana bırakmalıdır. Zaman onun kararını verecektir.

Şiirin kelimelerden oluşan kuru bir iskelet olduğunu söyleyerek "Şairin deneyimi ve ustalığı o kuru iskelete organlar giydirerek kendi ruh dünyasından ve kalbinden gelen estetik kaygı ve heyecanları da ona yükleyerek şiiri oluşturur"⁵⁸ diyerek şairin şiiri nasıl meydana getirdiğini anlatır. Bir başka ifadesinde

"Şair; dış dünyadan aldığı algıları, imaj ve semboller kullanarak beş duyusu yardımıyla iç dünyasına yansıyan duygu, düşünce ve hayaller bu dünyanın en mahrem yerlerinde yoğrularak dış dünyaya bir coşku halinde ve şiir biçiminde aktarılır. Şiir böyle oluşur"⁵⁹ der.

"Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet,

Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;" diyen şair Yurdakul edasıyla düşünür Maraş. Şair haksızlıklar karşısında susmamalıdır. Hemen kalemine sarılıp haksızlığa, yanlışa haykırmalıdır.

"O zaman şair milletin vicdanıdır, milletin sözcüsüdür, fakirin, ezilmişin, mustazafın yanındadır. Zulmün karşısındadır Mehmet Akif'te olduğu gibi. Zulmü alkışlayamam diyor ya. Nerde bir olumsuzluk, nerde bir açmaz, nerde bir zulüm varsa en önce şair

⁵⁸ a.g.e, s.22.

⁵⁹ a.g.e, s.59.

sesini yükseltir, mısra yazar.”⁶⁰

Sanatçıların hem devrimci hem de derviş yönlerinin olması gerektiğini söyler. Haksızlık karşısında devrimci yanını kuşanacak. Fakat her şey yolunda gidiyorsa o zaman Yunus gibi sevgiden, muhabbetten bahsedecektir.

Sorumluluk sahibi şair yazdıklarına mutlaka dikkat edecektir. Güzeli yazmak, güzel yazmak şairin boynunun borcudur. Çirkini de yazacaktır kuşkusuz. Ama çirkini teşhir için yazacaktır. Güzelin, iyinin değeri bilinsin diye çirkini de yazacaktır.

Şairler yazarken mutlaka ayağı yere değen şeyler yazmalılar, bulutların üstünde gezmemeliler. Şair şiirini yazarken estetik kaygıyı ön planda tutarak “büyük sanatkarlar, özellikler şairler, hissedip de ifade edemediğimiz bir duyguyu, bir düşünceyi insana estetik zevk ve heyecan verecek şekilde işleyen kişilerdir”⁶¹ der.

Kimi şairlerin kelimelere ambargo koymasını, tapu senedi çıkarmasını anlayamaz ve kabul edemez. Kelimelerin şairlerin ortak malı olduğunu savunur.

Duyarlı şair çağına tanıklık etmeli ve bunları dürüst bir şekilde tutanaklara geçirmelidir. Burada mümin şairlere büyük iş düştüğüne belirterek

“Mümin bir şairi inançsız bir şairden ayıran en önemli özellik, birinin helal-haram kavramlarının alanlarında kalarak haddi aşmadan sınırlarda yaşaması ve yaşadıklarını yazması, diğerinin böyle bir kavrama ve ilkeye ihtiyaç duymadan her vadiye at koşturması, her konuda sözüm ona özgürce yazması. İnan bir şairin, değil sade bu dünyada yapıp ettiklerinin hesabını vermeye hazır olması, yazdığı her dizinin her kelimesinden ve her harfinden hesaba çekileceği bir hesap gününe inanması, onu diğer şairlerden elbette farklı bir tavır içerisine itecektir. bir gün bizden rüyalarımızın bile hesabının istenmeyeceğini kim temin edebilir”⁶²

İnançlı şairin üzerindeki ağır yükü ifade eder. Maraş, bir şair eğer yazdıklarıyla kitleleri yoldan çıkarıyor, onları azgınlaştırıyor, sapkınlaştırıyorsa, ham hayallerin peşinden koşturuyorsa o şairin inançsız olduğuna hükmedebiliriz der.

Sanatçı aynayı kendisine çevirerek “Dünya görüşüm, hayata bakışımı ve yaşama biçimimi tayin ettiğinden şiirdeki tutumumla özel hayatım arasında doğrusal bir bağlantı kurmak mümkündür”⁶³ der. Bir başka ifadesinde

“Demek ki bizim anladığımız şiirin içerisinde felsefe var, sanat var, estetik var, varlığı sorgulamak var, ölüm var, ölüm ötesi var, diriliş de vardır. Benim inandığım şiirin içerisinde diriliş de vardır. Çünkü ben bir diriliş işçisiyim, ben bir diriliş ekonomisi

⁶⁰ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

⁶¹ Mehmet Atilla Maraş. (2001). *Beyaz Adamın Kutusu. Vadi Yayınları*, Ankara, s.67.

⁶² a.g.e, s.35.

⁶³ a.g.e, s.41.

mensubuyum, ben bir inanç eriyim, ben bir Müslüman'ım. Ben varlığımı var edeni biliyorum, bütün varlığı var edeni biliyorum. Şimdi ne oldu? Ben hem şairim ama şairden önce de bir Müslüman'ım, bir inanç adamıyım. Sanat adamlığı, siyaset adamlığı sonra gelir. Önce ben Allah'a inanan, O'ndan gelip O'na gideceğine kesin bir imanla inanmış müminim, Müslüman'ım"⁶⁴ der.

Bazen şair:

Hep içe kapanır hayata küsünce
Kaleyle savaşır kalemle barışır
İnce bir yalnızlıkta eşyayı tanır
Şair dedikleri bir garip adamdır
Tükenir gider bir gün sessizce

(“Şair”, *Adanmış Şiirler*. s. 29.)

dizelerinde olduğu gibi garip bir adamdır. Bir başka şiirinde

Bir şiir okumak yalnız bir şiir
Ah bu şairliği götürür seni
Yurdundan çok uzak maviliklere
Elinde değnekler ayağın kırık
Sevgilim şairlik bir deliliktir.

(“Şiir”, *Adanmış Şiirler*. s. 38.)

diyerek şairliğin bir delilik olduğunu söyler.

Günümüzde şiire yeteri kadar ilginin olmadığını düşünür. Büyükler de küçükler de şiire ilgilenmemektedirler. Edebiyat hocalarının gençlere yeteri kadar şiiri, edebiyatı sevdirmediklerinden yakını.

“Günümüz aydınları, ilmin ve siyasetin ezici baskısı altında kaldıklarından sanat ve edebiyat, özellikler şiir, büyük bir yer tutmaz hayatlarında”⁶⁵ diyerek şiirin günümüzde baskı altında olduğunu söyler.

Günümüzde şiire ilginin azaldığını düşünen yalnız Maraş değildir. Bekir Sami Özsoy, “Otuz yıldan bu yana şiire iç içe yaşamış biri olarak edebiyatımızın ve şiirimizin geldiği durumu ciddi üzüntü verici olarak görüyorum”⁶⁶ der.

⁶⁴ 25 Mart 2011 tarihli görüşme

⁶⁵ Mehmet Atilla Maraş. (2001). *Beyaz Adamın Kutusu*. Vadi Yayınları, Ankara, s.38.

⁶⁶ Bekir Sami Özsoy. (2005). *Başlangıçtan Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 11.

3.4. EDEBİ ŞAHSİYETLER

Mehmet Atilla Maraş şiir üzerinde daha çok durmuş, şiir mesele olunca konuşmaktan geri kalmamıştır. Ama iş kişileri konuşmaya geldiğinde susmayı tercih etmiştir. Yalnız şairlikle uğraşan, kişiler hakkında konuşmayı ve yazmayı fazla sevmeyen biri olarak bu normaldir. Ama meziyetleri anlatılması gereken bir şair ve yazar varsa bundan bahsetmekten de gocunmaz. Aksine bundan onur duyar. Ama daha çok şiir yazan, nesir alanında fazla ürün vermeyen bir sanatçı için kişilerden bahsetmemesi olağandır.

Şairin kimi zaman şiirlerinde atıfta bulunduğu, kimi zaman söyleşilerinde, konuşmalarında kısa da olsa kendilerinden bahsettiği belli başlı kişiler vardır. Bunlar üzerinde kısa kısa durmakta fayda vardır.

Maraş'ın yolundan gittiği şairlerden biri Necip Fazıl Kısakürek'tir. Kısakürek mücadeleci, varlığı ve yokluğu sorgulayan bir şair olarak Maraş'ın hoşuna gider. Zaten şair sorgulamalıdır. Kendisi Kısakürek gibi büyük şairlerin açtığı yoldan gitmeyi sever ve “Ustalarım da böyle der. Sezai Karakoç da böyle der, Necip Fazıl da böyle der.”⁶⁷ diyerek onlara üstat gözüyle bakar.⁶⁸

Sanatçının kişiliğinden etkilendiği şairlerden biri de Mehmet Akif Ersoy'dur. Ona göre Mehmet Akif bir hakikat şairidir. Akif, hissettiklerini anlatamamanın derin üzüntüsünü kalbinde hisseden bir adamdır. Akif için şair değildir diyenlerin onun Safahat'ını gerçek anlamda okumadıklarını söyler. Safahat, Anadolu insanın yüzyıllardır süregelen dertlerini, buhranlarını ekonomik ve sosyal sıkıntılarını anlatır. Akif'in doğruluğuna, dürüstlüğüne hayrandır. “Akif, gerçek bir mümin, bir inanmış adamdır”⁶⁹ der. Akif'in, bir inanç adamı, yaşadıklarıyla yazdıkları birbirini tutan bir doğruluk timsali olduğunu söyler. İncancını pratik hayatta yaşamış biridir. “Akif'in referansı Kuran'dır.” diyen şair, birçok ayetin yorumunu şiir sanatından faydalanarak yorumladığını söyler.

⁶⁷ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

⁶⁸ Burada Mehmet Atilla Maraş'ın üstatla ilgili bir anısını anlatmak gerek. Kendisinin anlattığına göre bir gün Zübeyir Yetik ile beraber 1978 yılında İstanbul'da üstadı ziyarete giderler. Oturlurken Necip Fazıl Kısakürek, masada duran sigaradan Maraş'a ikram eder. Maraş o dönemde sigara içtiği halde hicabından “kullanmıyorum efendim” der. Üstat “yak dedim sana!” diyerek ısrar eder. Yazar ve şair olacaksın da sigara ve çay içmeyeceksin. Zaten sigara içen her halinden belli oluyordu. Maraş bu konuda üstadı kandıramamıştır. [Mehmet Atilla Maraş. (2011). *Rüya Şehir Urfa*. İklim Yayınları, İstanbul, s.67.

⁶⁹ Mehmet Atilla Maraş. (2001). *Beyaz Adamın Kutusu*. Vadi Yayınları, Ankara, s.115.

Şairin çeşitli dönemlerde kendilerinden etkilendiği ve haklarında bir kaç cümle de olsa söylemlerde bulunduğu kişiler vardır.

Cahit Sıtkı Tarancı, Maraş'ın etkileyen ilk şairdir. Onu şiirleriyle ortaokul son sınıfta karşılaşmıştır. Tarancı'nın ölüm temasını işlemesi Maraş'ı çok etkilemiş ve o etkiyle ilk şiir denemesi "Ölüm Saati"ni yazmıştır. "Yeni Türk şiirinde ölümle en çok haşır neşir olan şair hiç kuşkusuz Cahit Sıtkı'dır"⁷⁰ der.

Yahya Kemal Beyatlı, Maraş için Türk şiirinin önde gelen şairlerindedir. Milli ve manevi duygulara önem vermesi, divan şiiri geleneğini devam ettirmesi, milli ve manevi değerlere önem vermesi Yahya Kemal'e ilgi duymasını sağlar. "Yahya Kemal, kendi öz kültür ve medeniyetini, sanatının mükemmel estetiğiyle bütünleştiren bir şairdir"⁷¹ diyerek onu över. Mümin bir şair olarak Maraş ölüm konusunda, "Yahya Kemal Beyatlı için ölüm, bir nevi "mutlak"a erişmektir"⁷² diyerek sanatçıyla aynı duyguları paylaşır.

Sezai Karakoç, Maraş'ın kendine rehber kabul ettiği sayılı şairlerdendir. Şair için Karakoç hem inançdaş, hem yoldaş hem de üstattır. "Ömrün Hüzün Beyanı" isimli akrostiş şiirini bu münasebetle yazar.⁷³

Maraş, klasik divan şairi Nabi'nin Urfalı olmasından dolayı hep övünmüş, gurur duymuştur. Belki Nabi sayesinde divan şiirine ilgi duymuş, muhabbet beslemiştir. Nabi için "Şair Nabi, kendi öz hayatında öğretici, eğitici bir aydın, dini bütün inançlı, imanlı Müslüman bir şairdir. Klasik divan şiirinin Fuzuli'den sonra

⁷⁰ a.g.e, s.75.

⁷¹ a.g.e, s.74.

⁷² a.g.e, s.74.

⁷³ ÖMRÜN HÜZÜN BEYANI

Sezai Karakoç için

*Serin iklimlerinde ömrün en kuytu yanı
Erir bir bardak suda sevdalı yalnızlıklar
Zamana hüküm geçmez zaman zulmet zamanı
Aramıza karıştı sürgün kalabalıklar
İçimin külhanında yanar çıkmaz dumanı*

*Karanlık el basıyor gece değil gün değil
Ayları bırakmışım yılları ahlayan yok
Rikkat kalmadı kalpte duruşlar düzgün değil
Akla kararı seçtim melali anlayan yok*

*Koçlar kurban kesilse gözleyen yok kurbanı
Oyunlar oynanıyor eski dönem değişti
Çelik kaldırımlarda zaman hasret zamanı*

("Ömrün Hüzün Beyanı", *Adanmış Şiirler*, s.47)

gelen en büyük ustasıdır”⁷⁴ der. Hikemi şiirin üstatlarından olduğunu söylediği Nabi'nin Arapça, Farsça ve Türkçeyi son derece iyi bildiğini ve kullandığını söyler.

Kendisinden dokuz yaş büyük olan M. Akif İnan'a şair ayrı bir muhabbet besler. Onun geleneklerimizden hareketle yeni ve çağdaş bir söyleyişle şiirler yazdığını dile getirir. Divan, halk ve çağdaş şiiri sentezleyerek değişik bir ses yakalamaya çalıştığını düşünür.⁷⁵

⁷⁴ Mehmet Atilla Maraş. (1997). *Peygamberler Şehri Şanlıurfa*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür Hizmetleri Serisi, Şanlıurfa, s. 151.

⁷⁵ a.g.e, s.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ

4.1. KONULAR

Maraş'ın şiirlerinde muhteva geniş bir alana yayılmaktadır. Hüzün, aşk, sevgi, özlem gibi bireysel konuların yanında, toplumsal meseleler de Maraş'ın şiirlerinde yer alır. Kimi şiirinde ayrı ayrı işlenen bu konular çoğu şiirinde birbirine geçmiş durumdadır. O, eğer tek bir konudan bahsetseydi belki şiire tarif yolunu açacaktı. “Şiir, hiçbir tarife, hiçbir tanıma sığmaz”⁷⁶ diyen şair, söylediklerini ispatlarcasına şiirinde konu yelpazesini geniş tutmuştur. Şiiri, duygularını anlatmak için bir araç olarak gören şairin bilinçli bir tercihidir bu.

Biz şiirlerinin muhtevasını incelerken şairin en çok değindiği konuları ele aldık. Bunun için şiirlerini iki ana başlıkta incelemeyi uygun bulduk.

4.1.1. Bireysel Konular

Aşk, sevdâ, özlem, ayrılık, hüzün gibi bireysel duygulardır. Bu duygular bazen birbirine geçmiş hâlde bulunur. Bir sosyal olgunun içinde bireysel bir konuyu bulabilirsiniz. Şairin bir ferdin şahsında toplumsal bir yaraya değindiği görülür. Baharın güzelliğinden bahsederken çocukluğunda kalan kış gecelerini de özlemle hatırlamadan edemez.

4.1.1.1. Sevgi

Sevgi, bir kişinin kendisine ve kendisi dışındakilere hissettiği hoş duygudur. İnsanları birbirine bağlayan, dostlukları, kardeşlikleri ayakta tutan en önemli histir. Sadece insanlarda değil, hayvanlarda da sevgiye rastlayabilirsiniz. Bir toplumu, yazılı anlaşmaları olmadığı halde sevgi birbirine bağlar.

Maraş'ın şiirlerinde sevgi önemli bir yer tutar. İnsan çevresine nasıl bakarsa

⁷⁶ Mehmet Atilla Maraş. (2001). *Beyaz Adamın Kutusu*. Vadi Yayınları, Ankara, s.45.

öyle görür. Yarım bir bardağın boş tarafını gören gözle dolu tarafını gören göz aynı değildir. Kişiler meselelere, problemlere eğer olumlu yaklaşırsa o sorunun üstesinden gelmesi daha kolay olur. Sevgiyle birçok sıkıntının çözüleceği, dünyanın daha yaşanılabilir bir yer hâline geleceğini söyler.

Kuralım meclisi sevgi üstüne
Mevsimleri evvel bahar farz edip
Elvan açmış çiçekler düşleyelim
Ve selam diyelim bütün yarana

Süzülerek sevilen sözleri sözlük imbiğinden
Koyalım rahlemize

(“İns’in Şiiri”, *Şehrayin* s.26)

Birbirini sevmeyen, saymayan toplumlarda nifak tohumları kolaylıkla kök salar. Birlik beraberlik içinde yaşamış toplumlar daha güçlü medeniyetler kurmuştur. Tarihte uzun ömürlü devletlere baktığımızda bu devletlerin adalet ve sevgi üzerine kurulu olduğunu görürüz. Sevgi ve saygıyı fertleri arasında tahsis edebilmiş ülkeleri yıkmak kolay olmamıştır. Adalet ve sevgi birbirini tamamlayan kavramlardır. Sevginin ve saygının olmadığı yerde adaletsizlik baş gösterir. Adaletsizlik ise insanlar arasında mutsuzluğa, anarşiye sebep olur. Bu yüzden herkesin öncelikle dikkat etmesi gereken şey sevgidir. Olaylara, iyi ve güzel yönlerinden bakmak fayda getirecektir. İnsanlar arasındaki sevgi bağı eğer çok kuvvetliyse onu hiçbir şey ayıramaz. “Onlar” isimli şiirinde sevginin kardeşlik gibi olduğunu anlatır.

Ama onlar birbirlerine dağlar kadar
Ne yüksek ve ne de
Düz vadiler gibi alçaktırlar
Biri bir gazaya gitse
Ölüm olsa diğeri
Girer onun yerine
Kardeşlik böyle başlar

(“Onlar”, *Aney*, s.41)

O, dostlarını, arkadaşlarını sever. Onlara kıymet verir. Dostluklar şair için önemlidir. Kişi dostlarıyla vardır. Kötü gününde çevresinde dostunu bulamayan yalnızlığa düşer. Derdi bir kat daha artar. Mutluluklarını, sevinçlerini dostlarıyla paylaştığında sevincine sevinç eklenir. Maraş, dostlarının acılarını, sevinçlerini paylaşır. Eski dostlarını zaman zaman arar, sorar. Sevdiği insanların başına bir şey gelmesinden endişe eder.

işte o adam gibi adam
 bir zaman sonra şair olarak
 memlekete nam salınca
 ve vur emrini yazınca
 ses sese ulanacaktı
 az daha defterleri
 kana bulanacaktı
 (“Bir Adam”, *Adanmış şiirler*, s.19)

Abdurrahim Karakoç “Vur Emri”⁷⁷ isimli şiirini yazınca Maraş, şairin bu şiirinden etkilenen okurların yanlış yollara sapmalarından, birtakım kimselerin galeyana gelip sokağa dökülmelerinden endişelenir. Böylece şiir amacından çok başka yerlere gidecektir. Ve “az daha defterleri kana bulanacaktı” diyerek endişesini

⁷⁷ **Vur Emri**

Bir haber dolaşır semada pul pul;
 Kılınçlar bilensin, akın var Çin’ e
 Yiğitler at sürer düşman içine;
 Tarihe hükmeden bir ses duyulur:

-Vur! Türklük aşkına vur!
 Yüklenir bir ülke oymak ve avul!
 Sel olur ordular, batıya akar
 Uçar elden-ele bozkurtlu bayraklar.

Vur Emri

Emreder bir başbuğ sade ve vakur:
 -Vur! BAYRAK aşkına vur!
 Yolların hasretle bittiği yerde
 -Vur! Bayrak aşkına vur!

Karışır top sesi, nal sesi, davul...
 Çağdan çağa çığır açar gemiler.
 Bir hakan atını denize sürer
 Ve der ki: ‘Yıkılsın Bizans’ı koruyan sur, ‘

-Vur! FETİH aşkına vur!

Parçalanmak istenir bir ülke Anadolu`dur:
 Şahlanır bir anda bin yıllık hınçlar;
 Eser poyraz gibi eğri kılınçlar,
 Kütahya düzünde kelle savrulur...

-Vur! TOPRAK aşkına vur!

Ya... İşte tarihin böyledir oğul!
 Geçmişten hız alsın geleceğin de.
 Göster Türklüğünü tunç bileğinle!
 Bu dine, bu ırka ve bu toprağa
 Sataşmak isterse herhangi gavur:

-Vur! ALLAH aşkına vur!

Abdurrahim Karakoç

dile getirir.

Şair, sevdiklerinin yanında her canlıya ilgi duyar. Dünyadaki her şey yüce yaratıcının eseridir. Her nimet insan için yaratılmıştır ve insanın emrine verilmiştir. Bu yüzden dünyadaki her varlığa muhabbet besler. “Koşu” şiirinde “her yanımıza sevgi kuşandık geliyoruz” diyerek herkese sevgi beslediğini belirtir. Onları en temiz duygularıyla selamlar.

Merhaba ey sabah
güne uyanan canlılar
sabahın ılık rüzgârı
şehre koşan atlılar
merhaba ey temiz ervah

(“Dellal”, *Merhaba Ey Hüzn*, s.26)

Maraş, tabiat hayranıdır. Ziraat mühendisi olmak istemesi, toprak sevgisinden kaynaklanmaktadır. Tabiat onun için muazzam bir tablodur. Rüzgârların esmesi, ırmakların akması, kelebeklerin uçması doğanın birer mucizesidir. Irmaklar geçtiği topraklara hayat verir. Toprak suyla birlikte canlanır. Ağaçlar, bitkiler su olmadan yeşermez. Bitkilerin yeşermemesi hayatın son bulması demektir. Bu Allah’ın insanlara verdiği en büyük nimetlerdendir. Maraş, bunun bilincinde olarak Allah’a şükreder. Doğayla konuşmaktan zevk alır.

Selam seyhun’a ve ceyhun’na
fırat’a dijle’ye nil’e
selam dünyanın bütün nehirlerine
bütün göllerine

Selam yeryüzüne gökyüzüne
doğaya ve evrene
aya yıldıza
canlıya ve cansıza
kelebeğe çiçeğe
selam
koza ören böceğe

(“Selamlama”, *Merhaba Ey Hüzn*, s.17-18)

Mevsimlerden en çok yaz hoşuna gider. Yaz, özel bir mevsimdir. Yaz, sıcaklıktır, berekettir. Baharda canlanan doğa yaz gelince meyvelerini vermeye başlar. Başak olgunlaşır, tahıla dönüşür. Karlar erir, ırmaklar daha gür akmaya başlar. Su toprağa hayat verir. İnsanlar tarlalarında çalışmaya giderler. Bir yılın hasadını toplamak için kızgın güneşin altında alınlarından ter damla damla dökülür. İşte bu ter

emektir, kutsaldır.

Yaz deyince özel bir destan yazmalıyız yaza
Dağlarda karın hükmettiği uçkun beyaza

Terin alınımızda bir rekora erdiği günde
Sabah güneşi karşılar bizi gül renginde

(“Yaza”, *Adanmış Şiirler*, s.8)

Kimi şehirler birtakım yönleriyle diğer kentlerden ayrılırlar. Çanakkale bir destan şehridir. Kahramanmaş, Gaziantep birer mücadele örneğidir. Antalya Akdeniz’in incisi, Artvin, Rize mavinin ve yeşilin bulunduğu yerdir. Anadolu’nun birçok kentinde görev yapan şair, bu coğrafyanın güzelliklerine hayran olur. Şehrin bir özelliği, bir güzelliği onun dikkatini çeker.

Bu sabah Ordu
Baktım pencereden
Karşımda
Devasa bir tablo gibi
Duruyordu.

(“Bir Sabah Ordu”, *Adanmış şiirler*, s.45)

Şehirlerden en çok Urfa’yı sever. Doğup büyüdüğü şehir Urfa, Ortadoğu coğrafyasının aynası gibidir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Üzerinde çeşitli devletler kurulmuş, savaşlar yapılmıştır. Bu coğrafya bir peygamberler şehridir. Bu yönüyle kutsaldır.

ey nebiler yurdu harran
ve nebiler atası ibrahim
selam size

(“Selamlama”, *Merhaba Ey Hüzn*, s.19)

Sanatçı, aileye çok önem verir. Bir toplumun en küçük yapı taşı ailedir. Bedenen ve ruhen sağlıklı fertler yetiştirilmek isteniyorsa aileye önem verilmelidir. Bir toplumun geleceği, huzuru o toplumun aile yapısına bağlıdır. Maraş, annesine, babasına küçüklükten beri düşkün biridir. Saygı ve sevgi aile içerisinde en önemli meziyettir. Hayatı boyunca büyüklerine saygıda ve hürmette kusur etmemeye çalışmıştır. Aynı meziyetleri kendi ailesine de yerleştirmeye çalışır. O, çocuklarını çok sever. Çocukları onun hayatının bereketidir. Bu sevgisini “Çocuğum” isimli şiirinde dile getirir.

Gözlerin ılık bahar
Dudağın kuş cenneti
Gülüşün tanelenmiş nar

Hayatın bereketi

(“Çocuğum”, *Adanmış şiirler*, s.56)

Anne dünyadaki en değerli varlıktır. Anneler çocuklarının hayatının her noktasında varlığını hissettiren kişidir. Annesiz büyüyen kişinin bir yanı hep eksiktir. İnsan hangi yaşta olursa olsun anneye ve anne sevgisine ihtiyaç duyar. Bir sıkıntımız olduğunda anneye koşmak isteriz. Anne, sığınılacak en güvenilir limandır. Şair, korktuğu gecelerde annesine sığınmış, onun yanında olmasını istemiştir. Şairin anne sevgisi bir başkadır. Ünlü “Aney” şiirini çok değerli varlığı olan annesine hasretinden yazar.

Bu akşam aklıma yine sen geldin
Dersi bıraktım çalışmadım
Saat bire geliyordu Aney
Yatamadım, uyku gözüme girmedi.

.....

Ah Aney ah
Daha neler neler var sana yazamadığım
Mektubumu burada bitirirken
Beni büyüten ellerinden
Binlerce kere öperim
Canım Aney, kurban Aney

(“Aney”, *Aney*, s.55)

Mühendis olmak için yurdundan yuvasından ayrılan şair, en çok anne sevgisiyle yanmaktadır. Anne hasreti onu uykularından eder. Annesi hayalinde o kadar büyümüştür ki bir “anıt” gibi karşısında durmaktadır. Annesinin kendi üzerindeki hakkını hiçbir zaman unutmaz. Kendisi için gösterdiği fedakârlıkların karşılığı ödenecek gibi değildir. Büyük bir saygının ifadesi olarak binlerce kere ellerinden öpmeyi tercih eder. Ayrıca “Canım Aney Kurban Aney” ifadelerinde geçen kelimeler özel isim olmadıkları halde büyük harflerle yazılmıştır. Şair böylece annesinin özel olduğunu ifade etmek istemiştir.

Bir düş gördüm anne nasılsa öyle hayra yor
Uçuyordum bir dağdan öbür ovaya
Ellerim iki yanımda başım dik gözler yukarda
Sonra haramiler kovalardı kaçardım
Gözlerimi yumsam yok olurlardı ve özgürlüğüm
Annem ah ne güzel rüyalar yorumlardı
Dağılır giderdi korkularım ferahlardım

Çözülürdü simsiyah bir yumak olan ipliği gecenin

(“Bir Eski Gece Şiiri”, Zor Sözler, s. 20)

Maraş'ta Allah ve peygamber sevgisi en üst düzeydedir, aşk düzeyindedir. Allah, bütün evrenin ve içindekilerin yaratıcısı ve sahibidir. İnsan kuldun başka bir şey değildir. Şair, Allah'ın aciz bir kulu olduğunun farkındadır. Onda Allah korkusu ve sevgisi iç içe geçmiş durumdadır. Allah'ın kendisine verdiği sayısız nimetlere şükreder. Allah'ın affı ve keremiyle kurtuluşa erecektir. İnsanın görevi Allah'a en iyi şekilde kulluk etmektir. Şair bunun bilince biri olarak hal ve hareketlerinde O'nun rızasına ve hoşnutluğuna dikkat eder.

Ey rahmeti bol ikramı sonsuz ey şanı yüce
Huzurunda kıyamdayım divanında el pençe
Görüntüde bir insanım varlığından bir zerre
N' olur beni de al güzellikler yurduna beni de
Günahımı affeyle, duamı kabul eyle

Ya Gaffar ya Settar ya Allah

(“Münacaat”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.14)

O, peygamberi ve peygamberle ilgili olan her şeyi çok sever. Peygamber, tüm insanların efendisidir. O son hüzün peygamberidir. Peygamberi kendine rehber edinen, onun izinden giden kurtuluşa erecektir. Onun gittiği yol hak yoludur.

Selam
Muhammed'e
ve hane halkına
ve arkadaşlarına
ve izinden gidenlere...

(“Selamlama”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.19)

Şairin sevgisi tek yönlü değildir. Bir çiçeği sevdiği gibi, göldeki balıkları, İbrahim'i yakmayan ateşi de sever. Gökten düşen kar taneleri, Urfa dağlarında gezen ceylanlar onu mutlu etmeye yeter.

4.1.1.2. Aşk

Aşk, duyguların en yücesi, en güzeli ve en tutkulusudur. Kalbine aşk giren bir kişi artık dünyaya ve olaylara bambaşka pencerelerden bakmaya başlar. Dünya daha güzel, hayat daha anlamlı görünür gözüne. Büyülü bir çember, sihirli bir dokunuştur aşk. Kendini o çembere kaptıran, artık kendisi değildir. Gözü hiçbir şeyi görmez. Aşkı için annesinden, babasından, vatanından, bütün varlığından, hatta hayatından vazgeçen insanların sayısı az değildir.

Aşkın sınırları, coğrafyası yoktur. Çölde yaşayan dağda yaşayan da, köyde yaşayan kentte yaşayan da aşka kaptırır kendini. Bazen on beş, bazen yetmiş yaşında, bir aşkın kurbanı oluruz. Aşk cinsiyet aramaz. Kadını da, erkeği de aşka kendini kaptırabilir.

Tarih boyunca aşk insanların gündeminde olan bir duygudur. Aşk için nice canlar feda edilmiş, nice savaşlar çıkmış, kimi ülkelerin sınırları değişmiştir. Kimi komutanlar aşk karşısında diz çökmüştür. Sina Çölü'nü geçen dev komutan Yavuz Sultan Selim “Şirler pençe-i kahrında olurken lerzan/ Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek” diyerek aşk karşısında acziyetini dile getirir.

Sadece Türk edebiyatının değil, dünya edebiyatının başlıca konusu aşktır. Aşk üzerine yazılan romanların, şiirlerin haddi hesabı yoktur. Dünyanın en eski metinlerinde bile aşka dair bir şeyler vardır.

Çoklukta yalnız kalmak, تنها yerde tek olmak
Çölde kum fırtınası, belli belirsiz ıslık
Bilinmeyen zamanda, sanal bir kapı çalmak
Bitmeyen çoğul ezgi, o aşk, o imkânsızlık

İşte evrende size, çırılçıplak bir gerçek
Sırılsıklam bir tutku, deli canlarda çığlık
Bir ömür böylesine bilmem nasıl geçecek
Başı sonu olmayan o aşk, o imkânsızlık.

(“O Aşk, O İmkânsızlık”, *Adanmış Şiirler*, s.13)

Maraş, aşkı “sırılsıklam bir tutku”, “çırılçıplak bir gerçek”, “deli canlarda bir çığlık” olarak görür. Çünkü aşk bir deliliktir. Âşık olmuş insandan bazen mantıklı davranışlar beklemezsiniz. Aşk gelmişse akıl gider. Aşk, zaman ve mekân mefhumunu ortadan kaldırır. “Bilinmeyen zamanda, sanal bir kapı” çalar durursunuz. Aşkla bir ömür boyu yaşamak zordur. Çünkü aşk, ağır bir yükür. “başı sonu olmayan aşkın” yükü ağırdır. Şaire göre “aşk” ve “imkânsızlık” yan yanadır.

ateş koordinatları üstündeyim
çevrem ateş çemberi
gözlerin ateş yalımı
su toprağın kanıdır, kan hayattır bilirsin
özlediğim doru bir at, bir murattır bilirsin
keserler şahadet parmaklarımızı acımaz
akar sevdamızın kanı
karışır birbirine
kadim acımız bilenir

o zaman sade baharı değil
 ölü mevsimleri bile
 mahşer gibi yaşarız

(“Hesaplaşırız Bir gün”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.50)

Maraş’a göre aşk bir ateş çemberidir. Bu ateşe düşenler, parmaklarını kesseniz artık aşk acısından başka acı hissetmezler. Onlar her mevsimi bir mahşer gibi yaşarlar. Aşka düşenin gecesi gündüze karışır.

Şair, bazen aşk yerine sevda kelimesini kullanır. Kimi zaman sevdayı geceleyin anlatılan bir peri masalına benzetir. Sevdalar gündüz değil gece yaşanır. Gündüz, her şeyi açık seçik gösterir. Oysa gece, her şeyi gizler ve siyah çarşafıyla üstünü örter.

Sevda
 Simsiyah saçlarıyla
 Bir peri masalı gibidir
 Esas gündüzün değil
 Gecenin şiiiridir.

Sevda
 Saldırıya uğramış
 Sarışın kostak çocuktur
 Belki bundan biraz da
 Sızlanmaya hazır, haris
 Başımızda dolanan sis
 Ve bir nazlı buluttur.

(“Sevda Sözleri”, *Adanmış Şiirler*, s.13)

Sevda, zariftir, estetikdir, güzelliştir. Şair, sevdayı saldırıya uğramış zarif, alımlı, sarışın bir çocuğa benzetir. Çocuklar saf ve masumdur. İçlerinde kötülük yoktur. Sevda da saf ve masumdur. Kalbinde sevgi olan kişi kötülük peşinde koşmaz. Sevgi kişiyi masumlaştırır. Sevdayı “nazlı bir bulut” olarak ifade eder. Bu buluttan gelen arınmış yağmur damlaları kişiyi kötülüklerden arındırır.

Aşk hem beladır hem güzelliştir. Âşık olan kimse dünyaya daha güzel gözle bakmaya başlar. Gönlü aşkla tutuşan daha enerjik, daha olumlu ve daha uçarıdır. Aşk saf ve temiz duyguların ürünüdür. Aşkta daha güzel bir duygu yoktur. “Hüzün Kıvamındadır” şiirinin son satırında “aşktan güzel ne vardır?” diye sorarak aşkı yüceltir.

Çok da gezme aşk yolunda başına bela bulursun
 Ol ahunun gözlerini biçare ela bulursun

Kavrulsan da sana yok bu iklimde sana bir damla su
Çatlamış toprak yerde uçsuz kerbela bulursun

Hala bulursun ararsan sonbaharda bir sevgili
Ah çetindir onu sevmek karşında kal'a bulursun

(“Bulursun”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.41)

Şair, aşkın belalı bir yol olduğunu söyleyerek uyarıyor. Bu yola girenlerin başına çok bela gelir. Bu aşk ikliminde susuzluktan kavrulsan da bir damla su bulamazsın. Aşk yolu çetin bir yoldur. Aşılması, fethedilmesi zor olan bir kale gibidir.

Sevda, bazen hoyrat bir elin avuçlarına düşer. Ceylanın güzelliğini görmeyen avcı onu nasıl avlarsa aşkın, sevdanın kıymetini bilmeyenler de onu bir paçavra gibi harcarlar.

Çok renkli düşlerde sevda
Bir görünür, birdenbire kaybolur
Ürkek bir ceylan gibi suya inmeden
Gider dağ başında hoyrat
Bir avcıya vurulur.

(“Sevda Sözleri”, *Adanmış Şiirler*, s.13)

Şair, aşkın ürkek bir ceylan gibi bir görünüp, bir kaybolduğunu söyler. Aşk, kıymet bilenlerin elinde büyüdüğünü fakat bilmeyenlerin elinde küçüldüğünü ifade eder.

Maraş'ın şiirlerinde iki çeşit aşka rastlarız. Birincisi Allah'a ve peygambere duyulan aşk, ikincisi beşere duyulan aşktır. Allah ve peygamber aşkı diğerlerine göre daha açık, daha baskın ve daha görünürdür. Beşeri aşk ise silik ve hayalimsidir. Varlığını pek hissettirmez.

Peygamber sevgisini ve Allah korkusunu yüreğinde birlikte taşıyan Maraş, bu sevgiyi ulvileştirir. İyi bir Müslüman olamaya çalışan şair, birçok şiirinde Allah'tan ve peygamberden bahseder. Öncelikle Allah'a layık bir kul olmaya çalışır. Fikriyle, davranışlarıyla Allah dostu, peygamber dostu bir insan olma yolunda çaba gösterir. Dualarıyla, yalvarmalarıyla Allah aşkını sürekli kalbinde canlı tutar. Maraş'a göre dünya bir gurbettir. Bu gurbette insanın tek dostu yüce yaratıcıdır. İnsanın güvenmesi ve sığınması gereken tek yer Allah'tır.

Bu dünya gurbetinden sıkılıyorum
Öyle bir yalnızım ki tarife imkân yok

Bir tek sığınağım sensin rabbim
Sahibimsin, ilahımsın başka ilah yok
Her dem adını hamd ile anıyorum

(“Münacat”, Merhaba Ey Hüzün, s.13.

Şairin peygamber sevgisi üst derecededir. Peygamber, evvel zamanda da, ahir zamanda da herkesin sevgilisidir. Peygamber Tanrı’dan aldığı vahiylerle insanlara yol göstermiş, ışık tutmuştur. Gidilecek yegâne yol ahir zaman rehberinin yoludur. Peygamber yolunda gitmek, ona hizmet etmek şaire büyük bir mutluluk vermektedir. Onunla bütün korkularını yenmiştir. Onun sevgisiyle huzura kavuşur.

ey benim canım efendim, gönüller efendisi
ey evvel zaman, ahir zaman sevgilisi
adını duyunca dağılır korkularım
açılır ferahlar yüreğim

(“Övgü”, *Adanmış Şiirler*, s.11)

Şair kimi zaman yönünü beşeri aşka çevirir. Fakat bu harlı, tutkulu bir aşk değildir. Kadın, belli belirsiz vardır şiirlerinde. Maraş’ın şiirlerindeki kadın, elle tutulur, gözle görülür, kanlı canlı kişiler değildir. Divan şairleri gibi hayalindeki sevgili ile muhabbet eyler. Duvardaki bir tabloya bakar gibi yaklaşır kadına. O güzelin, güzelliğin peşindedir. Kadın bir fikir gibidir. Fikir nasıl insanı sarar sarmalarsa kadın da öyle sarar.

kadın ince bir fikirdir derdi ustam
ol ince fikir üzre tutukluyum
mahpusundayım
.....
Sen gelmezsen gelme
ellerin yetişir imdada gözlerin gelmezse
ellerin, bir kırmızı kadife çiçeğine değmiş gibi
gözlerin, bir can sudur
gider bir ummana karışır
elbet benim de kalbim bu yalnızlığa alışır

(“Hesaplaşırız Bir gün”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.49)

Şair sevgilisine aşkla bağlıdır. Bu aşk onu yakıp bitirmektedir. Sevgilinin hasretiyle yanıp tuştur. Sevdiğinin hasreti bir kor olur yakar. Ondan bir parça, bir “el” gelmesi ruhunun huzur bulması için yeterlidir. Sevgilinin gözleri bir “can sudur”. Bu su bir “ummana” dönüşür. Âşık bu ummanda kaybolacaktır. Sevgiliden gelecek bir haber onu kurtarmaya yetecektir. Sevgili gelmese şair yalnızlığa düşer. Ve bu yalnızlık ölüm gibidir.

İlk seni tanıdım aklım şuurum erince
Adını sayıkladım haftalarca günlerce

Siz ki muhteşem bir sevdanın ilkiydiniz
İbrişim kemerlerle bağlandı kimliğimiz

Özeldiniz inadına simgesi güzelliğin
Ruhumun evreninde bir dehşet güzeldiniz
Bir efsane güzelliğin...

(“Güzelliğine”, *Adanmış Şiirler*, s.35)

Kaç kez başımı koyup köşe taşına
Bir ak – yeşil sevda için ağladım

(“Günümü tufana çevirdi sevda”, *Şehrayin*, s.18)

Aşk için mücadele etmeyen aşkın kıymetini bilemez. Gerçek aşklar saf ve yüce duygularla beslenen aşklardır. Bir heves uğruna sırf duygularını tatmin için aşkın peşine düşen gerçek aşkı yakalaması zordur. İlk aşklar unutulmaz derler. Şair, ilk sevgilisini unutamamıştır. Bu muhteşem bir duygunun ilk heyecanlarıdır. Güzelliğin simgesi olan sevgilisini haftalarca sayıklar. Sevdası için gözyaşı dökmüştür. Aşk ateşi gün gelmiş günü zehir etmiştir.

Ey güzellik ve cazibe
Kan kırmızı gül
Ey aşk u sevda
Sana döndüm

(“Aşk Sevda ve Şiir”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.42)

Maraş, “Eski Sevdalar, *Merhaba Ey Hüzün*, s.43” isimli şiirinde geçmişte yaşanmış sevdaları yâd ederek yeniden aşk ve sevdaya döner. Şairin sevdası bazen Leyla’nın sevdasından daha büyüktür.

Devran bir başka devran
Dört yan silme barut kan
Leylayı anlatırlar
Benzemez ona sevda

(“Sevda”, *Şehrayin*, s.76)

4.1.1.3. Din

Kelime anlamı “Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet.” olan din, bir inanç meselesidir. İlk insandan beri din vardır. İnsan var olduğundan beri bir şeylere

inanma ihtiyacı hissetmiş, kimi aya, güneşe tapmış, kimi Tanrı'ya inanmış, kimi de Tanrı'yı inkâr yoluna gitmiştir. Din, edebiyatımızı etkileyen başlıca konulardan biridir.

Türklerin ilk dini inanışları “Gök Tanrı” inancıdır. Bu, vahdaniyete dayanan bir din şeklidir. “İslam Öncesi Türk Dini Tarihi üzerinde yapılan çalışmaların durdukları önemli konulardan biri de, Türklerin genelinde köklü bir inanç olan Gök Tanrı inancıdır.”⁷⁸ Bunun yanında Şamanizm, Budizm gibi inançlar olsa da bunlar geniş kitlelere yayılmamıştır.

Türklerin sosyal ve kültürel hayatını en çok etkileyen din ise İslamiyet'tir. İslamiyet'e inanışla birlikte dinin etkileri edebiyatımıza yansımıştır. Artık din edebiyatın vazgeçilmez bir muhtevası haline gelmiştir. Halk edebiyatının yanında dini motifleri de içeren divan ve tasavvuf edebiyatı ortaya çıkmıştır.

Edebiyatımızda kimi şairler kendini dine adarken, kimisi dini şiire konu edinmiştir. Din Mevlana'da, Yunus'ta bir yaşam biçimi olarak kendini gösterirken, M. Akif Ersoy'da, N. Fazıl Kısakürek'te hem bir yaşam biçimi hem de mücadele alanı olarak kendini gösterir. Yahya Kemal'de, A. Hamdi Tanpınar'da folklorik bir İslam duygusu ön plana çıkar.

Maraş'ta din bir yaşam biçimidir. Bir şairdir ama şairlikten önce Müslüman'dır. Şairliği, siyaset adamlığı sonra gelir.

Bir zarif soru:

/Bu gün Allah için ne yaptın?/

Ne yaptın, ne yaptın doğacak çocuklar için

Ne diktin yeryüzüne...

(“Yeryüzü Coğrafyam”, *Aney*, s.12)

Şairin yaşam biçimi din çerçevesindedir. Yaptığı her işte Allah'ın hoşnutluğuna dikkat eder. Dini vazifelerini yerine getiren bir kişi olarak yaptığı işlerin Allah katında kabul görmesi onun için önemlidir. İnsan bu dünyadaki yapıp ettiklerinin hesabını bir gün verecektir. İnsanın en küçük günahı da sevabı da yazılmaktadır. Gün gelecek bu hesap önüne dökülecektir. Attığı her adımın, aldığı her nefsin hesabı sorulacaktır. İyi amel işleyip faydalı işler yapanlar öbür dünyada bunun mükâfatını; kötü işler yapanlar cezasını görecektir. Maraş tüm bunların bilincinde olarak yaşamını sürdürür. Gelecek için faydalı bir şeyler yapma endişesi

⁷⁸ Mehmet Aydın. (1997). *Türklerin Dini Tarihi Üzerine Bir Araştırma*. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, s.6(4), <http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s4/aydin.pdf>(25 Aralık 2011)

taşır. “Ne diktin yeryüzüne?” diyerek kendini hesaba çeker.

Ağacın dallarına
her canlının kılcal damarlarına
özsuyu yürütenin adıyla
açılırdı pembe şafaklar
(“Kendime Dair Notlar”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.10)

Evrendeki her şey Allah’ın izniyle hareket eder. Allah, her şeye hâkim ve kadirdir. Ağacın dalında kuruyan bir yaprak O’nun izni olmadan yere düşmez. Güneş O’nun izniyle doğar, ağacın yapraklarına su O’nun sayesinde yürür. Her şeye bu kadar hâkim olan bir Tanrı’nın kulu olmak insana verilmiş bir şereftir. İnsan bu şerefe helal getirmemelidir. En iyi şekilde Allah’a kulluğunu yerine getirmeli, onun rızasını kazanmalıdır.

Rabb’in istediği kul olma yolunda
nedir gösterdiğim cehd ve çaba
beni denkleyip balyalayan bu dünya
içinde unutulup her gün kaybolduğum
eş-ya-lar-dan kaçıp dağa
bir mağaraya mı sığınsam acaba?
(“Haytımızdan Şiirler”, *Şehrayin*, s.29)

Şair, bir arayış içerisindedir. Bu dünyaya neden gönderildiğinin, amacını ve görevinin ne olduğunun cevaplarını bulmaya çalışır. Sorunun cevabı “kulluk”tur. Sanatçı, Allah’a layıkıyla kul olmak için çaba sarf etmektedir. Kulluk zorlukları da beraberinde getirir. İyi bir Müslümanlık için neler yapılmalıdır, nelerden vazgeçilmelidir? Sürekli çevresini sorgulamakta, içinde bulunduğu hezeyanlardan kurtulmaya çalışmaktadır. Bunun için önce nefsi terbiye etmek gerekir. Dünya gelip geçicidir. Eşyan, imtihan dünyasında bir araçtan başka bir şey değildir. İnsan eşyaya bağlanmamalı, onu bir araç olarak görmelidir. “Eşyalardan kaçmayı” kesretten sıyrılma olarak algılayabiliriz. Tasavvufta kesretten kurtulup vahdette kaybolma durumu vardır. Şair, bu durumu kendisi de yaşamak istemektedir.

Ey beni halife kılan yeryüzüne Rabbim
ey kurtarıcım
önderim
efendim
ey mutlak bilgilerle donanmış bilgin
derdimin şarhi

mürşidim
gel onar bani

(“İki”, *Şehrayin*, s.25)

Şair ruhunu sarmalayan sorular karşısında yorgun düşer. İnsanın bilgisi sınırlıdır. Asıl bilgin Allah’tır. İnsan ne kadar sorarsa sorsun son bilgiye ulaşamaz. Bulduğu bir bilgi başka bir bilginin sorusunu getirir. Şair bu kovalamacadan yorgun düşer. Derdinin dermanının yalnız yüce yaratıcıda olduğunu düşünür. Ve sorularının cevabını bulmak için kendini Tanrının kollarına atar. Şefkat ve merhametiyle kendini sarmasını ister.

Mürşid diyor:
harcamak yok bundan böyle
inancımı şüphe adına
ahreti dünya için
gönülsüzlüğü gurura
terk et kindarlığı sevgi uğruna
egemen güç AŞK’tır diyor

(“İki”, *Şehrayin*, s.25)

İnanan insanın kalbinde her zaman bir Allah sevgisi ve korkusu vardır. İnançta, sevgi ve korku yan yanadır. Allah aşkı aşkların en güzeli ve en yücesidir. Çünkü o aşk, mutlak olan güzele karşıdır. Dünyada ve ahrette kurtuluşun simgesi Allah aşkıdır. İnançta şüpheye yer olmamalıdır. İnsan, gururu, kindarlığı terk etmelidir. Allah’a inanan ve Allah’ı seven kimseler kalbinde “egemen güç” olan Allah aşkını taşımalıdır.

Ne güzel bir mevkidir ne hoş bir makamdır bu
Bir doğru odun olayım isterim yanayım ocağında

(“Ahvalim Beyan Eder”, *Şehrayin*, s.14)

Allah sevgisi bir makamdır. Bu makamların en yücesidir. Yunus, Taptuk Emre’nin dergâhına kırk yıl doğru odun taşıyarak o yüce makama ermiştir. Şair de doğruluk makamına ulaşarak o ocakta yanmak ister. Bu sevgi sevenin kalbinde sancılar yaratabilir.

ilk emri oku bilmişim
her gün yönelmişim Allah’a
seherleyin cüz dinlemişim
hatimler indirmişim
gök safradan gök armağanı.

(“Duruşma Sonu”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.77)

Şair, tam bir teslimiyet içerisindedir. Onun inancında şüpheye yer yoktur.

Tek yaratıcının Allah olduğuna iman etmiştir. İlk emirle birlikte inancını yaşamak adına bütün dini görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Günde beş vakit namazını kılar, Kur'an okur, hatimler indirir. Bunlar bir Müslüman'ın yerine getirmesi gereken günlük dini vecibelerdi.

Her gün bu zor sürgünü yaşıyorum adeta
İçimden dışarıya taşıyorum adeta
Gücümü senden aldım tükendi korkularım
Varlığınla dağları aşıyorum adeta

(“Rübai”, *Adanmış Şiirler*, s.63)

Şair için bu dünya bir sürgün yeridir. İnsanın asıl vatanı ruhlar âlemidir. Ruh bedene girip oradan ayrıldığında gurbete düşmüştür. Gurbetteki insanlar yalnız ve kimsesizdirler. Bir dertleri olduğunda sığınacak, yardım isteyecek kimseleri olmaz. Dertlerini içlerine atarlar. Bu sıkıntılar gün olur dağ gibi büyür ve taşınmaz hale gelir. Şair dünya denen bu sürgün yerinde tek sığınacağı yer Allah'ın varlığıdır. O'nun sevgisiyle korkularını yener ve her türlü zorluğun üstesinden gelir.

elest meclisinde bütün ruhlar alemi
ben o ruhlardan herhangi biri
en beride olanı
âdemoğlu ins

(“Ben Ademoğlu İns”, *Zor Sözler*, s.23)

İnsan, elest meclisinde verdiği sözü yerine getirmek için bu dünyaya gelmiştir. “Elest meclisi” Allah'a ilk sözün verildiği yerdir. İnsan ruhu kul olma yükünü ilk olarak o mecliste almıştır. Bu dünya o sözün yerine getirileceği yerdir.

Şükür bir olana
her şeyi yaratan'a
eldeki kutsal kuran'a
hamd olsun and olsun

(“Son Söz”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.78)

Allah'a sürekli şükreden şair, onun kulu olmaktan mutluluk duyar. Eğer bu inançtan yoksun olsaydı o da sapmışlar arasında olabilirdi. Böylece öbür dünyasını kaybetmiş olurdu. Tanrı'nın varlığını Kur'an vasıtasıyla öğrenmiştir. Kitap evrenin sırrını, yaratılışını, gelmişi ve geçmişi anlatmaktadır. Bütün bunlara rağmen Tanrı'yı inkâr etmek sapkınlıktır. Maraş, Allah'ın varlığını bildiğinden sapkınlardan olmamıştır. Milyonlarca kişiyle birlikte bu duruma şükreder.

Bir milyar hep bir ağızdan

selamlarız seni, selamlar sana
 ey benim canım efendim, gönüller efendisi
 ey evvel zaman, ahir zaman sevgilisi
 adını duyunca dağılır korkularım
 sen savaşın ve barışın rehberi
 sen son hüznün peygamberi
 ezilmişlerin tek umudu
 gariplerin sığınağı, sınırsız yurdu
 şimdi sensiz bin ahla ağlar yüreğim
 adını duyunca ferahlar yüreğim

(“Övgü”, *Zor Sözler*, s.11)

Her Müslüman gibi Maraş da peygamberi çok sever. Dünyadaki bir milyardan fazla Müslüman⁷⁹ her gün peygamberi zikretmektedir. Gelmişin ve geçmişin peygamberi olan Muhammet, bütün gönüllere taht kurmuştur. Onun ismini duyan yüreğinde bir ferahlık duyar ve tüm korkuları dağılır. O, “savaşın ve barışın rehberidir.” O, ezilmişlerin, zorda kalmışların, kimsesizlerin yardımcısıdır. O, bir “hüznün peygamberidir”. Peygamberden ayrı kalmak şaire hüznün verir.

Burada peygamberin şairin hayatında önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz. Peygamber bir sevgili gibi şairin gönlüne taht kurmuştur.

Okuyunca
 ilk emredilenle O'nun adıyla
 sevgilinin diliyle
 kıratla, mukabeleyle
 Hafız'la şiraz'da akşamüstü gülistandaymış gibi
 bülbül sesinden bir sesle
 makamlarla saba'dan, hüseyini'den

(“Şehinşah”, *Şehrayin*, s.46)

Kur'an'a karşı şairin ayrı bir sevgi ve saygısı vardır. O, sevgilerin dilidir. O, baharın gülüdür. O, her okunuşta ilk okunmuş gibi sevilir. Onu güzel okumak, anlamına vararak okumak gerekir.

her şeyi zaman ve mekan ötesinden bilen
 emir ve yasaklarının
 ve kesin yasalarının toplandığı
 bir somut kitaptan öğrendik.

(“Koşu”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.74)

⁷⁹ Amerika'daki bir kuruluşun yaptığı araştırmaya göre, dünyadaki Müslüman nüfusu 1,57 milyar. Kaynak: <http://yenisafak.com.tr/Dunya/Default.aspx?t=08.10.2009&i=215600> (23.12.2011)

Kur'an dünyayı tenvir eden bir kitaptır. Onu okumasını bilene o her şeyi anlatır. Emir ve yasaklar, zamanın ötesi ve berisi o kutsal kitaptan öğrenilmiştir. Dünyanın anlamı, ahretin varlığı, insanın dünya ve ahretini kurtarması için neler yapması gerektiği kitapta bahsedilir.

işte çoğalıp geliyor çocuklar
bu karton dünyanın zulmünü boğmak için
artıyor güçleri
aydınlanıyor sabahlar sabırla
başta taç ederek bir kitabı
ve bismillah diyerek
yola çıkmışlar çünkü.

(“Yola Çıkanların Şiiri”, *Şehrâyin*, s.63)

Şair, bu dünyaya karton dünya der. Böylece dünyanın çürük, korunaksız ve dayanıksız olduğunu ifade eder. Ancak vahyin ve Kur'an'ın ışığında yol alanlar karton dünyadan kendini koruyabileceklerdir. Şair bir ümit içerisindedir. Kur'an'ı kendine rehber edinen insanlar gün gelecek bu dünyada zulmü temizleyecektir. O kişiler çoktan yola çıkmıştır.

KİTAP gündeme geldiği gün
Hayatın anlamı bilinecektir.

(“Hayatımızdan Şiirler”, *Şehrâyin*, s.40)

Kur'an, doğruyu ve güzeli gösteren en iyi rehberdir. İnsanlar hayatı anlamak, geleceklerini kurtarmak istiyorlarsa Kur'an'a başvurmalıdırlar.

4.1.1.4. Doğa

Yaşadığımız çevre, canlı ve cansız varlıkların tümü doğadır. Doğayı en çok etkileyen ve doğadan en çok etkilenen canlı insandır. Bu etkileşim fiziki anlamda olduğu gibi duygusal anlamda da olabilir. Sonbaharın soğuk rüzgârında paltosuna sarılan insan, aynı rüzgâr sararmış ağaç yapraklarını savurduğunda duygusallaşıp hüzünlenebilir. Baharda ağaçlar yeşillenip çiçekler açtığında insanın içini ayrı bir neşe kaplar. Yazı aylarında, dallar meyveye durmuş, başaklar sararmış, bozkırlarda alın terleri damla damla yerlere düşmüştür. Sonbaharla birlikte tüm bu güzellikler yok olmaya başlamış, tabiat uzun bir kış uykusu hazırlığına girmiştir. Kışın ise kar bir gelinlik gibi yeryüzünü beyaza boyamıştır. Tabiatın bu devr-i daimi şairleri farklı farklı etkilemiştir. Bunun yanında dağlar, ırmaklar, denizler, ağaçlar, kuşlar şairler için ayrı bir ilham kaynağı olmuştur. Kimi sırtını yüce dağlara dayarken kimi uçsuz

bucaksız denizlerin maviliklerine kendini bırakmıştır.

Selam yeryüzüne gökyüzüne
doğaya ve evrene
aya yıldıza
gölgeye ve güneşe
canlıya ve cansıza
kelebeğe çiçeğe
selam
koza ören böceğe..

(“Selamlama”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.18)

Bütün evreni selamlayan Maraş’ın şiirlerinde doğa önemli bir yer tutar. “Ben Anadolu’yu çok dolaştım mesleğim icabı. Şimdi ben tabiatı çok seven bir insanım. Belki de ondan ziraat mühendisliğini seçtim.”⁸⁰ diyen Maraş, doğadaki canlılığa, hareketliliğe hayran bir kişidir. *Merhaba Ey Hüzün* kitabında “Bu Bir Kar Şiiridir”, Adanmış Şiirler kitabında “Yaza”, Adanmış Şiirler kitabında “Börti Böcek” isimli şiirlerini yazarak doğanın, tabiatın, mevsimlerin güzelliğinden bahseder. Fakat gün gelir mevsimler de son bulur.

Şiirlerine doğaya ait unsurları kullanmaktan kendini alıkoyamaz. Çiçekler, ağaçlar, böcekler, kuşlar onun için mutluluk ve ilham kaynağıdır.

Açınca gider kara
Gelir bir pembe-ak
Kirli havayla savaşıır
Korkusuz çiçektir leylak

(“Leylak”, *Şehrayin*, s.79)

Şiirlerinde tabiatı bazen olduğu gibi yansıttığı halde, bazen de doğa olaylarına yeni anlamlar yükler. Bir çiçek şehrin kirli havasıyla savaşıyan cengâvere dönüşür.

Muhalif bir düşünce peyda olmuştur
çünkü bahardır
kanın kınından boşandığı zamandır
anılar mevsimidir ömrüm vay

(“Bahar”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.28)

sevgi tohumları çatlasın baharda
kışsa mevsim
kaskatı heykeller de üşüsün karda
rayıhası yeşil reyhanın

⁸⁰ 25 Mart 2011 Tarihli Görüşme.

divanlardan kaçırılmış
 sabah rüzgarı getirsin
 bülbül seslerini gülistandan

(“Rüzgâr”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.28)

Bahar, kanın kaynadığı, sevgi tohumlarının çiçek açtığı mevsimdir. Şair ilk şiirde gerçek bahar mevsiminden bahsetmektedir. Tabiatın en üretken olduğu bu mevsimde insanın kanı coşmaktadır. İkinci şiirde ise yine baharın güzelliğinden bahsetmesine rağmen “rüzgâr” kelimesini iki anlamda kullanarak divan edebiyatına atıfta bulunmuştur. “sabah rüzgârı”, “bülbül”, “gülistan” tabiat motifleri divan edebiyatında en çok kullanılan mazmunlardandır.

Bir dağdı İbrahim şimdi
 nemrut gözlere uzanan
 sapsmiş felçli gözlere
 ışık almayan gözlere
 düzen yıkan, devrim yapan
 put kıran İbrahim kim
 dağ kimdi
 İbrahim öldürülecekti.

(“Sergüzeşt-i İbrahim”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.62)

Bir tabiat unsuru olan dağ, Hz. İbrahim şahsında kişiselleştirilir. Dik duruşu, güçlülüğü ile Hz. İbrahim dağa benzetilir. Dağ, heybeti, güçlü oluşu, yıkılamayışı ile simge olmuştur. Ezilenlerin, mazlumların sığınağıdır. Dağlar kurda kuşa ev sahipliği yapar. Ceylanlar dağlarda gezer. Maraş, benzer şekillerde, birçok şiirinde dağ motifini çok kullanır.

muhabatı benim bütün nimetlerin
 gökte kederle uçan kuşların
 suda salınarak gezen balıkların
 kırdaki yedi renk çiçeklerin
 benim bütün yeryüzüne varis.

(“Ben Ademoğlu İns”, *Zor Sözler*, s.24)

Doğadaki canlıların en üstünü insanoğludur. Tabiattaki tüm nimetler insanın emrine verilmiştir. Kişi akli sayesinde tabiat içinde kendine bir yol çizer. Yaşam konforu için tabiatı kendine göre şekillendirir. Dağlardan yollar aşırır, derelere köprüler kurar, barajlar inşa eder. İlaşesini karşılamak için tarımla uğraşır. İhtiyacı olan ürünleri eker, biçer. İnsan, bunu yaparken doğaya zarar vermemelidir. Onu korumalı, kollamalı, hor kullanmamalıdır. Çünkü onun tek varisi insanın kendisidir.

Çocukluğum
mahzun bir gülümseme olarak
taş ve toprak bir yapıda
kalırken urfa'da

(“Hayatımızdan Şiirler”, *Şehrayin*, s.36)

Maraş, şiirlerinde Urfa ve coğrafyasını sık kullanır. Şairin duygularını besleyen en önemli kaynaklardan bir tanesi Urfa ve kültürel coğrafyasıdır. “iyi ki o yanım var benim o dağlı yanım” (“*Hintli Hile Yapıyor*”, Merhaba Ey Hüzün, s.50) diyerek Urfalı olmaktan o coğrafyanın karakterini taşımaktan gurur duyar. “Harran’a Kaside” şiirini “Doğudan Batıdan Ortadoğudan” isimli kitabının 63. sayfasına koymuştur. Urfa’nın il plakası da 63’tür. Ayrıca şairin, *Peygamberler Şehri Şanlıurfa, Rüya Şehir Urfa* isimli Urfa üzerine yazılmış iki adet kitabı bulunmaktadır.

Nasıl şeydir bu böyle
bir dağlının
denizle tanışması
bir ufuk çizgisinde
alabildiğine gökyüzü
bu kez dağın eteği yok

(“Ben Bu Denizi Tanıyorum”, *Zor Sözler*, s.56)

Nahif, nazenin, yumuşak huylu
Bir yanı kent soylu
Bir yanı köylü

(“Metropolitan”, *Aney*, s.49)

Şairin denizlerle fazla ilgisi yoktur. Oysa birçok şairde deniz önemli yer tutar. Kimi şair denizlerde huzur bulur. Denizlerde açılıp kaybolmak ister. Fakat Maraş, daha çok bozkırların, dağların çocuğudur. O teselliye ve huzuru daha çok çorak topraklarda ve dağlarda bulur. Onun hep bir dağlı yönü vardır. Bir dağlının denizle tanışmasına şaşırır.

4.1.1.5. Ayrılık

İnsanoğlu hep sevdikleriyle beraber olmak ister. Gün gelir sevdiklerimizden, dostlarımızdan, yurdumuzdan ayrılmak durumunda kalırız. Bu ayrılıklar kısa süreli olduğu gibi bazen uzun bir zaman dilimini kapsayabilir. İşte bu uzun ayrılıklar, özlemleri, hüznüleri beraberinde getirir.

Bana söylenmesi zor sözler söyle
ölüm gibi, hüznü gibi ve acı

şarkılar ki ayrılıklar üstüne

(“Zor Sözler”, *Zor Sözler*, s.46)

Ayrılık, şaire göre zor sözlerdir. Ayrılık, ölüm gibidir. Karacaoğlan’ın iliklerine kadar hissettiği ve “Üç derdim var birbirinden seçilmez/ Bir yoksulluk bir ayrılık bir ölüm” dediği ayrılık, Maraş için de ölüm gibidir. Ayrılıklar üstüne çok şarkı söylenmiştir.

Urfa dışına hiç çıkmamış olan Mehmet Atilla Maraş, ilk defa okumak için Erzurum’a gittiğinde babasından, annesinden, kardeşlerinden ayrı kalır.

Bu akşam aklıma yine sen geldin

Dersi bıraktım, çalışmadım

Saat bire geliyordu Aney

Yatamadım, uyku gözüme girmedi.

(“Aney”, *Aney*, s.55)

Çok sevdiği annesinden mühendis olma uğruna ayrılan Maraş’a bu ayrılık çok zor gelmiştir. Hasret gözlerinden damla damla dökülmektedir. Annesinin hasreti uykularından etmiş, ders çalışmamıştır. Daha on sekiz yaşında annesinden ayrılan bir delikanlının ıstırapıyla ünlü “Aney” şiirini yazar. Ailesine olan hasretini dizelere döker. Bu şiir, yalnız şairin değil o dönemde yurdundan ayrılan üniversiteli birçok öğrencisinin duygularına tercüman olur. Sonradan Altınlar Belediye başkanı olarak Maraş’ın karşısına çıkacak olan Veysel Tiryaki, şairin bu şiiriyle yatıp kalktıklarını söyler.⁸¹

Aney

Evimiz yine o yokuşta mı

Dar sokaklar, taş duvarlar arkasında mı

Eskisi gibi yıkık dökük mü yine

Ay Aney ah

İnan unuttum evimizin şeklini

O ev denen köstebek yuvalarını

Kerpiç damları, kuyu suyunu

Sıra gecelerini,

Kuyu suyunu

Bağ yatılarını

Yağmur dualarının anılarını yitirdim

(“Aney”, *Aney*, s.55)

Şair, yalnız annesini değil, çok sevdiği şehir Urfa’dan da ayrılmıştır. Artık yurdundan ayrılmış bir insan olarak Urfa’yı hayalinde yaşatmaya başlamıştır. Bütün

⁸¹ 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

olumlu ve olumsuz taraflarıyla memleketini özlemektedir. Yıkık dökük evinden ayrı kalmak bile ona acı vermektedir.

Her şey birden bire geldi
 Dolanarak çevreyi o müthiş hızla geldi.
 Bu tayinler bu ayinler bu ayrılış tabloları
 Bu senin otobüsün dışından gözlerini kaçırmaların
 Bu benim camdan beride dışımı sıkmalarım
 Etimi morartmalarım hayâ ve hicap adına
 Ağlamaktan arlanmalarım güç geldi

 Ve nihayetsiz biz bu eski kente geldik
 Kayıpları arayıp bulmak kastıyla
 Birçok şeyden ürker ve korkular yaşayarak
 Düşen çocukların elinden tutup kaldırmak umuduyla

(“Göç”, *Aney* s.20-21)

Şair, bazen görevi gereği bazen başka sebeplerle, bir şehirden başka bir şehre göç etmek zorunda kalır. Ayrılıklar aniden gelir. Her gittiğinde arkasında sevdiklerini bırakmıştır. Bu ayrılıklar ona acı vermiş, canını sıkmış, üzmüştür. Ama hicaptan bunu gösterememiştir. Gittiği her şehre yeni bir ümitle gider. Bazen düşen çocukların elinden tutmak, belki bir kayıp bulmak, belki bir şifa bulmak ümidiyle insanlardan kaçıp insanlara gider.

Dudaklarda dualar azaldı fe-suphanallah
 Akif ve Şevket yok inan havalar bulut şimdi

(“Ey Kalbim”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.9)

Maraş, dostlarından ve arkadaşlarından kimi zaman mücbir sebeplerle ayrılmak zorunda kalır. Arkadaşlarının ölümü onu yaralar ve bu mecburi ayrılık onu derinden etkiler. Bir daha onları göremeyecek olmak şairi üzer.

“Dostum”⁸² dediği Rasim Özdenören’e ithafen yazdığı şiirinde şair:

Sen gidince öykülerin
 Sessiz ve kimsesiz kalır
 Gülüşün zati hatıran gümrah
 Dostlukların ıssız kalır

Sen gidince böyle yalnız
 Hangi yüzde hüzün kalır

⁸² 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

Ve yazarlar sözlüğünde

Bir çileli özün kalır

(“Ölüm Geçer Adın Kalır”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.35)

diyerek dostunun ayrılığında ortaya çıkacak boşluğu ifade etmektedir. Dost gittiğinde dostluklar da “ıssız” kalacaktır. Yüzde hüznler olacak ve yazarlar sözlüğünde yalnız bir isim kalacaktır. Dostların kıymeti bazen onlar kaybedildiğinde anlaşılır. Elimizde olan şeylerin kıymeti kaybedilmeden bilinmelidir. Şair bu durumdan rahatsızdır.

Bir kervan yola çıktı kalbimin içinden

Sina’dan geçti, Sahra’dan, Hind-i Çin’den

Sevgilim bu kervanın içindesin sen

.....

Mahşere dek sürsün bu ayın bitmesin

Bitmesin bu mevsim, evet bitmesin

(“Güzelliğine”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.9)

Şair, sevgilisinden ayrılmıştır. Bu ayrılık kalpten çıkan bir kervana benzetilir. Kervanın kalpten ayrılması bir ayın gibidir. Bu ayının mahşere kadar sürmesini ister. Çünkü ayın bittiğinde sevgilisini de ebedi olarak kaybedecektir.

Gel artık ey güzel bitsin bu vuslat

İçim dışım gurbet çürümekteyim

Tükendi mi yoksa nerde o şefkat

Tel tel çözülmüşüm erimekteyim

(“Nesin Sen”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.47)

Sevdiğinden ayrı kalmak onu harap etmiştir. Ayrılık, gurbet kadar acıdır. Sevdiğinden ayrı kalmak ağır gelir. Kalabalıkların içinde de olsa sevdiğinden ayrı olan yalnızdır. Sevgilisinden ayrı kalmaya daha fazla dayanamaz. Bir an önce sevdiğine kavuşmak ister. Sevdiğine kavuştuğunda içindeki gurbet sona erecektir.

ayrılığın adına gurbet diyemem

sınır tanımam mesafe nedir bilmem

Kavuşmak

mahşere kalmadıysa eğer

kimse tutamaz beni

(“Söz”, *Şehrayin*, s.64)

Maraş, bu dünyadaki ayrılıkların elbet bir gün biteceğini düşünür. Her şeyin geçici olduğu dünyada ayrılıklar da bir gün son bulacaktır. Kavuşmak istediğinde zamanın ve mesafelerin buna engel olamayacağını düşünür.

4.1.1.6. Hüzün

Zamana, mekâna ve kişiye göre değişen hüzün her durum ve kişide farklı akseder. Gökyüzünden düşen bir kar tanesi, bir cenazenin arkasından dökülen gözyaşı, sokakta ağlayan bir çocuk, çöplerden yiyecek bulmaya çalışan bir kedi bizi hüzünlendirebilir. Her insanın bu duyguyu yansıtış biçimi farklıdır. Hüzün karşısında kimi gözyaşlarına boğulur, kimi derin bir ah çeker, kimisi de kelimelere döker içinde kopan fırtınaları. Her halde hüznü en iyi yansıtan şairler olsa gerek.

İnsanın gamlı olma, mutlu olmama hali olarak tanımlanan hüzün, Maraş'ın şiiirlerinde oldukça fazladır. Denilebilir ki Maraş bir hüzün şairidir. Birçok şiiirine hâkim olan genel duygu hüzündür. Bunu asla gizlemez. Öyle ki beşinci şiiir kitabına “*Merhaba Ey Hüzün*” ismini vermiştir.

Merhaba evinden ayrılan gurbetçi
dalından koparılan gül
kıyıda uzaklaşan gemi
sevgilisinden ayrılan sevgili
istasyondan çıkan tren
trenin çığlık çığlığa zili

Merhaba gözden uzaklaşıp
gökte kaybolan uçak
anadan ayrılan çocuk
dağda vurulan ceylan
.....
Merhaba ey hüzün
sevgilim
merhaba.

(“Merhaba Ey Hüzün”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.55)

Çevresinde olup biten her şey şairi hüzünlendirebilir. Evinden ayrılan bir gurbetçi, kıyıda uzaklaşan bir gemi, dalından kopan bir gül, dağda vurulan bir ceylan onu hüzünlendirmeye yeter. Şair, hüzün ile iç içedir. Hüzünle öyle barışıktır ki kimi zaman ona “merhaba ey hüzün sevgilim” diye hitap eder. Hüzün şairi besleyen bir kaynaktır. Hüzün varsa şiiir vardır.

“Gurbette duyduğum sonu gelmez hüzünleri,/Yaprakların döküldüğü hicranlı günleri,”⁸³ diyen Yahya Kemal'deki hüzün duygusunun aynısını Maraş da yaşar.

⁸³ Yahya Kemal Beyatlı. (1995). *Kendi Gök Kubbemiz*, MEB Yayınları, İstanbul, s.110)

Nasıl bir akşamdır ki karanlık düşer
 El ayak çekilir dar sokaklardan
 Üşür ceviz ağaçları yapraklar üşür
 Akşam olunca içimize bir hüzün çöker
 (“Mimoza”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.44)

Hüznün son
 Dalgın kuşları geçiyor
 Bir akşam serinliğinde
 Şehrin üstüne
 Cihetsiz kavisler çizerken
 (“Şehremini”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.22)

“Akşam” ve “hüzün” şiirlerde genelde yan yana geçer. Akşam yalnızlığın evidir. Şairin hüzünlendiği vakitler çoğunlukla gece ve akşamdır. Akşam olunca herkes evine gider ve sokaklarda kimse kalmaz. Bu kimsesizlik onu hüzünlendirir. Hüzün “dalgın bir kuş” gibi şehrin üstünde kavisler çizer.

Her gece mahzun olur bir kesime ağlarsın
 Gün gelir albümdeki bir resime ağlarsın

Bak nasıl tutsağız bir kendi öz ülkemizde
 Hiç yoktan bir deveye kuş sesine ağlarsın

Tarih yitik sanat kısır töre ölü ne çare
 Şimdi yaslanıp duvara öylesine ağlarsın
 (“Acı İle”, *Zor Sözler*, s.17)

İnsan ömrü kurulu bir saat gibidir. Bu saat dünyaya geldiği andan itibaren çalışmaya başlar. Vakti tamam olduğunda zil çalacak ve saat duracaktır. Kişi zaman zaman durup geriye bakar. Ömrünün geçen günlerini seyrederek. Güzel anları sevinçle hatırlar. Boş geçen günleri acıyla düşünür. Çünkü zamanı geri getirmek mümkün değildir. Şair geçip giden günlere, yitirilen değerlere hüzünlenir. Ömrün geçen her sayfası, yitirilen değerler hüzün yaratır. İnsanın kendi öz ülkesinde tutsak gibi yaşaması acı verir. Bu acı hüzünle birleştiğinde yoğunlaşır. Duyguların yoğun olduğu anlarda en küçük şeyler insanı hüzünlendirebilir. Bir kuş sesi bile ağlamasına yeter.

Hani geçen yaz kocası ölmüştü
 Süheylayı gördüm dün
 Çök-müş-tü.
 (“Süheylaya Dair”, *Zor Sözler*, s.28)

Nikah salonlarında her gün
 Binlerce çiçek ve karanfil

Ölüyor sersefil ve sessizce

(“Bir İki Menzil”, *Zor Sözler*, s.41)

Maraş, içli ve alıngan bir yapısı olduğundan onu hüzünlendirebilecek olayların sayısı çoktur. Dostlarının acıları, kederleri onu hüzünlendirir. Detaya dikkat eder. Nikah salonlarında herkes eğlenip gülerken o salonu süsleyen çiçeklere dikkat eder. Boynu bükülen, buruşmuş bir karanfil onu hüzünlendirir.

Geçtik dünya derdinin
telaşlı ve yorgun aşamasından
habersiz tertip edildik bu çağın kargaşasına
gama ortak olduk acılandık
işte şimdi ben
bu acı ve ince hüzünden/şair olarak
sevinç kırıntıları yontuyorum

(“Damıtım”, *Şehrayin*, s.20)

Hayat bir yaşam mücadelesidir. Bu mücadele esnasında insanın başına olumsuz olaylar gelebilir. Bununla birlikte hayat yalnız olumsuzluklardan ibaret değildir. Kişi bunu bilincinde olmalı ve hayata olumlu gölse bakmalıdır. Çevresinde olup bitenlere olumsuz gözle bakan için bir süre sonra hayat çekilmez olur. Her şeyin eksik taraflarını yakalayan, olayların menfi yönlerini kurcalayan kimseler bir süre sonra hayatını çekilmez hale getirir. Hayatı gurbette mücadeleyle geçmiş biri olan sanatçı, hüznün arasından “sevinç kırıntıları” yakalamaya çalışır. Bunca hüznün arasında küçük mutluluklar peşindedir. Geçmişteki olaylardan ders alarak mutlu olmaya çalışır.

Şa...
İki kamp, bir facia
Dudağımda hep tekrarladığım
Sabra Şatilla, Sabra Şatilla
Bu gün hüznünü zirvede yine
Ey şair, ey mehmet atilla.

(“Şa...”, *Aney*, s.36)

Kimi sosyal olaylar şairi çok etkiler. Özellikle masum insanlara karşı işlenen suçlar şairi isyan seviyesine çıkartır. Yukarıdaki şiirin başlığının yarım kalması manidardır. Sabra Şatilla katliamında⁸⁴ bir çok masumun hayatı yarım kalmıştır. Duygular, hüznün, sevinçler yarım kalmıştır. Şair, bunu vurgulamak

⁸⁴ **Sabra ve Şatilla katliamı** 16 Eylül 1982 tarihinde İsrail yanlısı aşırı sağcı Hıristiyan Falanjist milislerin Batı Beyrut'ta Sabra ve Şatilla adındaki Filistin mülteci kamplarını basarak çocuklar dahil binlerce (700 ile 3500 arasındadır) kişiyi katletmesi olayıdır. Kaynak:http://tr.wikipedia.org/wiki/Sabra_ve_%C5%9Eatilla_Katliam%C4%B1 (22 Aralık 2011)

istemiştir. Yine kendi ismini küçük, Sabra Şatilla'yı büyük yazarak olayın önemini vurgulamak istemiştir.

Hayır
Olmuyor kardeşim olmuyor
Böyle rastgele yazılmaz şiir
Her içlendikçe ele alınmaz kalem
Her hüznün sonrası ikide bir

(“Şair”, *Adanmış Şiirler*, s.29)

Tattığım onca acı, hüznün, bana zimmetli
Gün olur acı biter, hüznün ve telaş gider

(“Gider”, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, Haziran 2009)

Şairlik aslında bir hüznüdür. Şair, her içlendiğinde içinde bulunduğu zaman ve mekândan sıyrılır, ötelere doğru yol alır. Ama gün gelir bu yolculuktan yorulur. Artık dizlerinde derman, bacaklarında takat kalmamıştır. Şair, gün olur hüznün yıkıcı ağırlığı altında ezilir. Duygular ağır gelir. Hüznün ve telaşın bir gün bitmesini umut eder.

4.1.1.7. Özlem

İnsanların hayatları hep özlemlerle doludur. Özlem ayrılıkların ürünüdür. Bir dosttan ayrılmak, sevdiğinden uzak kalmak insanı hüznülendirir. Aslında ayrılık, özlem ve hüznün içi içe geçmiş durumdadır. Sonunda kavuşma varsa özlem güzeldir. Kimi uzaklardaki bir sevdiğini, kimi çocukluğunu kimi de gelecekte kavuşmayı hayal ettiği güzel günleri özler.

Küçümenken
her gün bir yeni oyuna başladım
ayna gölgesine koşardım
tandırdı duman kovalardım
çocukluğum, çocukluğum silme hayal mi?

(“Çocukların Şiiri”, *Şehrayin*, s.58)

Maraş, ailesinin en büyük çocuğudur. Bu sebepten aile içinde el üstünde tutulmuştur. Herkes tarafından çok sevilmiş ve kıymet verilmiştir. Bu yüzden iyi bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Şair, bu çocukluk yıllarını hep özlemle anar. Artık çocukluk bir hayal olarak kalmıştır.

Sen bu saatlerde eskiden
Benim beşiğimi sallardın
Uykunu harap ederdin benim için

Ağladığım zaman
 Sancılandığım zaman
 Kalkardın süt verirdin
 Nane kaynatırdın.

 “Özledim” diyorsun benim için
 Ben de özledim seni ley
 Babamı da, bacımı da, kardaşlarımı da
 Karayazılı memleketimi de/Hepinizi özledim
 Özledim ama gel gör ki kader bu
 Elvermiyor ne yapacaksın

(“Aney”, *Aney*, s.55)

Şair, en çok annesini ve annesiyle ilgili anılarını özler. Annesinin kendisi için yaptığı fedakârlıkları unutamaz. Her sıkıntısında annesi yanı başındadır. İlk defa yurdundan ayrılan şairin gözünde, ailesi, memleketi buram buram tütmektedir. Annesinin de kendisini özlediğini bilmesi onun özlemine bir kat daha artırır. Anneye gitmek ister. Ama şartlar buna elvermemektedir. Çünkü şair okuyacak ve mühendis olacaktır.

Sanatçının özlediği yalnız annesi değildir. Babasını, kardeşlerini, memleketini, sevdiğini özler. Ruhunu sıkın yalnızlıklarda sevdiğinin varlığına ihtiyaç duymaktadır. Onun gelişile ruhindaki sıkıntılar son bulacak, gönlü aydınlığa kavuşacaktır.

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
 Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.⁸⁵

diyen Yahya Kemal'deki “liman, gemi ve ayrılık” üçlemesi şairde “liman, gemi ve özlem” şekline dönüşür. Liman burada kişiselleştirilmiş, yalnız gecelerde gemileri beklemeye başlamıştır. Her ayrılık bir vuslata gebe dir. Şair bu vuslat ile yaşamaktadır.

-limanlar nasıl beklerse gemileri
 yalnız ve تنها gecelerde
 ansızın çıkıp gelirsın diye öyle bekliyorum seni.

(“Yarım Kalmış Bir Aşk Şiiri”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.49)

Maraş, tarihini özler. Geçmişte atalarımız insanlık adına çok güzel şeyler yapmıştır. Kültürde, sanatta, mimaride, edebiyatta ecdadımız dünyaya güzel eserler bırakmıştır. Divan şiirinden bir kaside, Abbasilerden kalan bir kubbe, Osmanlı'dan

⁸⁵ Yahya Kemal Beyatlı.(1995). “*Sessiz Gemi*”, Kendi Gök Kubbemiz, MEB Yayınları, İstanbul, s.83

kalan serin bir mermer şairi heyecanlandırır. Bu eserlerle gurur duyan şair, o günlerin tekrar gelmesini ister.

Mezopotamya'da verimli harran'da
kültürün uç noktasında haleler
abbasi'den kalma medreseler
ah bu gün yine geri gelseler

(“Doğu Haberleri”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.34)

Kasideyi ne kadar sevip anlasam da
Vakti geçmiş bir sestir belki ama
Yazabilirim onu bugün yine
Şairce naralananda

(“Kaside”, *Aney*, s.43)

Şair, divan şiirinin parlak dönemine özlem duyar. Günümüzde de o ruhu tekrar yaşamak ister. Kendisi de o ruhu yaşatma adına kaside yazabileceğini söyler.

4.1.1.8. Umut

Umut insanı hayata bağlayan en önemli duygulardan bir tanesidir. İnsan umutla yaşar umutla hayata tutunur. Umut, fakirin ekmeğidir der atalarımız. Bir gün dileklerimizin, arzularımızın gerçekleşeceği umuduyla yaşarız. Baharda yeşereceğini düşünerek bir tohumu toprağa atarız. Ve gün gelir o tohum yeşerir, bir ağaç olur.

ortadoğuda
çölün bir yerinde
kum tepelerini aşarak
vahaya ulaşarak yeşil hurma yapraklarına
akan sudan kana kana
içmek gibi bir şey canım işte bu umut.

(“Şehinşah”, *Şehrayin*, s.47)

Şair, umudun tarifini yapar. Umut bir bekleyiştir. Çölün ortasında bir vaha gibidir. Susuzluğun giderilmesi gibidir. Umut, nereye koyarsan oradadır.

gitme dur bekle beni
büyük çıkışıma bekle
ibrahim ülkesinden
eshabı kef uykusundan uyanan.

.....
eyyup makamından
ibrahim dergâhından
nemrudun ateş yaktığı yerden

ateşin içinden
ve güller ülkesinden geliyorum
("Çıkış", *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.42)

Şair, bir medeniyetler beşiği olan Urfa'dan seslenmektedir. İçinde bulunduğu çağ ve şartları beğenmemektedir. Bu çağ özellikle batı kültürünün etkisinde yozlaşmış ve bozulmuş bir çağdır. İnsanlar çıkarları uğruna başkalarının haklarına saygı göstermemektedirler. Günün birinde bu düzeni değiştirecek birinin Urfa'dan çıkacağını umut etmektedir. Çünkü Urfa bir "İbrahim ülkesidir". Urfa'da Nemrut'un ateşini söndüren İbrahimler yetişmiştir. Urfa'dan kastedilen Doğu medeniyetidir.

Ey kalbim o eski güzel günleri unut şimdi
Gelecek günlerde de bulunmaz umut şimdi
("Ey Kalbim", *Adanmış Şiirler*, s.9)

Şair, geçmişe karşı içi özlemle doludur. Güzel günler geride kalmıştır. O güzel günlerin geri gelmesi imkânsızdır. O günleri artık unutmak gerek. Ne yazık ki gelecekte de bir ümidi kalmamıştır. Şairin bazen böyle ümitsizliklere düştüğü anlar olur. Ama kendini çabuk toparlar. Tekrar geleceğe ümitle bakmaya başlar.

dosta düşmana karşı
patlayacak işte bakın bir gün
hep sevgi filizleri
hep barış tomurcukları
çün sesim arşınlıyor evreni
biz ki inancın ve sevdanın
bakır yüzlü çocuklarıyız
toprak testilerden içeceğiz bengi suları
gül bahçesinde ellerimiz her gün
herkese gül biçecek
("Hesaplaşırız bir Gün", *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.48)

Umut, yaşam isteğini sağlayan unsurlardandır. Gelecekte umudu olmayan, yarına dair planları bulunmayan kimselerin yaşamdan da bir şeyler beklediği pek düşünülemez. Şairin içinde hep bir umut olmuştur. Sürekli, gelecek günlerin daha iyi olacağı kanısını taşır. Bunda inancının da etkisi büyüktür. Ona göre inancı olanın umudu da olur. Gün gelecek "dosta düşmana karşı sevgi filizleri, barış tomurcukları" yeniden patlayacaktır. Çünkü şair, sevginin ve sevdanın çocuğudur. Sevgi sihirli bir anahtar gibi açamayacağı kapı yoktur. O yüreğinde düşmanlık yerine sevgi ve inanç beslemiştir. Hep sevgi bahçelerinde gezmiş, gül ekmiş, gül biçmiştir.

kavlimizi tutmuşsak eğer
 depremler olmuşsa bir savaş sonrasının
 kalıntılarını görmüşsek
 ya da şair olma gücünü
 kan dolaşımından insanın
 fizikötesi yaratılışından almışsak
 birden bir mavi güvercin oluverir umut
 Konar yaşamının dal uçlarına

(“Eski Koro”, *Doğudan Batudan Ortadoğudan*, s.10)

Milletlerin hayatlarında kötü olaylar olmuştur. Savaş, deprem, felaket, kıtlık gibi acı veren büyük olaylar toplumlarda büyük yaralar açabilir. Bu zor günler birlik, beraberlik ve dayanışma günleridir. Bir gün bu acıların biteceğine inan kimseler hayata daha güçlü tutunur. Bütün olumsuzluklara rağmen insan umut sayesinde yeniden hayata bağlanır. Karamsarlığa kapılıp umudunu kaybedenlerin kendini toparlaması zordur. Yaşamın diğer ucunda umut vardır. İnsan her ne olursa olsun umudunu kaybetmemelidir.

4.1.1.9. Varoluş ve düşünce

Dünyadaki canlılar içerisinde düşünebilen tek varlık insanoğludur. Düşüncenin kelime anlamı, “düşünme sonucu varılan, düşünmenin ürünü olan görüş, mütalaa, fikir, mülahaza, ide”⁸⁶ dir. İnsan düşünebilme sayesinde dünyayı ve evreni sorgulamıştır. Bunun neticesi olarak “varlık- yokluk” meselesi ortaya çıkmıştır.

Mustafa Ergün varlığı “Varolma tarzı ne olursa olsun, evrende veya düşüncede varolan tikel bir şey.”⁸⁷ olarak tarif eder. Varlık meselesi düşünceyi beraberinde getirir.

Varlık meselesi, varoluş-yokluk kavramlarıyla iç içe kendini gösterir. Varoluş, “varolma, bir gerçekliğe sahip olma olgusu. Varlıkların varolma biçimi.”⁸⁸ yokluk ise “var olanın bulunmaması, var olmaması hali. Yokluk oldukça göreceli(relatif) bir kavramdır.”⁸⁹ şeklinde tarif edilir.

Eski çağlardan beri insanın en önemli sorunlarından bir tanesi “varlık” meselesidir. “Ben kimim? Nerden geldim, nereye gidiyorum?” sorularını insan sürekli kendisine sormuştur. Din bu noktada insanların imdadına yetişmiştir. İnsanın

⁸⁶Akalın, Ş.H vd, (2005). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara, s. 591.

⁸⁷ Mustafa Ergün. (2011).*Felsefeye Giriş*, <http://www.egitim.aku.edu.tr/varlikfelsefesi.pdf> (25 Aralık 2011)

⁸⁸ a.g.e, s.12

⁸⁹ a.g.e, s.12

nerden gelip nereye gittiğini, bu dünyadaki yaratılış amacını, nasıl yaratıldığını, ölümü ve ölüm sonrası hayatı kutsal kitaplar vasıtasıyla anlatmıştır. Buna rağmen din adamları, felsefeciler, şairler, yazarlar, varlık-yokluk kavramları üzerinde çok durmuş, bu soruların cevabını bulmaya çalışmışlardır. Son dönem Türk şiirinde zaman kavramı Batı kaynaklı felsefi akımların etkisiyle yeniden yorumlanmaya başlamıştır. “Batı bilim ve düşüncesinin etkisi ile ortaya çıkan felsefi meseleler, var olmanın ve yok olmanın anlamını yeniden düşünmeyi gerektirir ve bu durum, şiire zorunlu olarak yansır.”⁹⁰

Yakın dönemde “varlık-yokluk” meselesi üzerinde en çok kafa yoran şairlerin başında Necip Fazıl Kısakürek gelir. Neredeyse şairliği boyunca insanın yaratılış gayesini sorgulayan, fizik-metafizik gerilimler içerisinde beynini kemiren sorulara yanıt arayan ve sonunda Allah’a teslimiyette huzur bulan Kısakürek için “varlık”, ense kökünde taşıdığı bir boşluktur.

“Gaiplerden bir ses geldi: Bu adam,
Gezdirsin boşluğu ense kökünde!
Ve uçtu tepemden birden bire dam;
Gök devrildi, künde üstüne künde...”⁹¹

Kısakürek gibi birçok şair ve yazar hayatı sorgulamış, sorular sormuş, cevaplar aramıştır. Kısakürek’e üstat gözüyle bakan Maraş da hayatı sorgulayanlar arasındadır. Kim olduğunu, nerden gelip nereye gittiğini, varlığı, yokluğu sürekli sorgular. Fakat küçüklükten beri dindar bir çevrenin içerisinde büyüyen şair, bu soruların cevabını bulmak için fazla gecikmez. Bütün evrenin özü Allah’tır.

“Demek ki bizim anladığımız şiirin içerisinde felsefe var, sanat var, estetik var, varlığı sorgulamak var, ölüm var, ölüm ötesi var, diriliş de vardır. Benim inandığım şiirin içerisinde diriliş de vardır. Çünkü ben bir diriliş işçisiyim, ben bir diriliş ekonomi mensubuyum, ben bir inanç eriyim, ben bir Müslüman’ım. Ben varlığımı var edeni biliyorum, bütün varlığı var edeni biliyorum.”⁹²

diyen şair, “varlık” muammasının gerisinde yüce yaratıcının olduğunu bilir. Dünya ve içindekiler Allah’ın aynada bir görüntüsünden ibarettir. İnsan, ete ve kemiğe bürünmüş bir ruhtur. Bu ruh gün gelecek bu tenden ayrılacaktır. Burada Yunus’un “Ete kemiğe büründüm/ Yunus diye göründüm” felsefesiyle

⁹⁰ Hümeysra Yuva. (2009). *Türk Şiirinde Zaman Teminin Değişimi*, Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4 /1-II s.1714, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1187128819_16.%20H%3%bcmeysra%20Yuva.pdf (25 Aralık 2011)

⁹¹ Necip Fazıl Kısakürek. (1995). “Çile”, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, s.16

⁹² 25 Mart 2011 tarihli görüşme.

karşılaşmaktayız. Hayat, bir “göz sekmesi kadar” kısadır. Dünya bir nevi rüyalar âleimidir. İnsan Dünya denen bu yuvarlakta serüvenini yaşamaktadır. Dünya insan için yaratılmıştır. İnsan yok olduğunda dünya da görevini tamamlayacaktır.

Ben ademoğlu ins
 hayatım bir göz sekmesi kadar
 kısa ve ani
 nedir bu serüvenin bu yer yuvarlağında
 zamanı an an topla ve bağla
 bir görüntü bir vizyon ayarında
 sanki bir rüyalar diyarında
 hayatımın nedir anlamı ve ben kimim
 evet et ve kemiğim bir yerde hani
 nerde başlar nerde biter kimliğim

 seninle bir alem gider bir evren gider
 her şey biter seninle bir devran gider
 Ey ins bil ki varolmanın
 özeti budur.

(“Ben Âdemoğlu İns”, *Zor Sözler*, s.25)

Şair, küçüklüğünden beri hayatı sorgulamaktadır. İnsan hayatı uzun gibi görünse de gerçekte bir göz kırpması kadar kısadır. Göz kapağının açılması doğum, kapanması ölüm olarak düşünülebilir. Bunun ikisinin arasında kalan insanın yaşam serüvenidir. Dünya bir rüyadır, bir televizyon görüntüsüdür. Gün gelecek bu ekran kararacak, uzun süren rüyadan uyanacaktır. İşte o uyanış gerçek yaşamadır. Bu gerçek yaşamda et ve kemikten sıyrılacak ruh bütün çıplaklığıyla ortaya çıkacaktır. İnsan ruhunun gitmesiyle birlikte devran gidecek, bu dünyadaki zaman sona erecektir. Yani her şeyin temelinde insan vardır. İşte varlığın özeti de budur.

yeniden bir kez daha hayatın
 anlamına dalarken otuzunda
 on birinde hepten kaygılı
 yirmi birinde
 hüzün mekteplerinden aldığımız diploma.

(“Hayatımızdan Şiirler”, *Şehrayin*, s.34)

Sanatçı hayatının her döneminde yaşamı sorgulamıştır. On bir yaşında hayata kaygılı gözlerle bakmakta, yirmi bir yaşında ruhunu bir hüzün kaplamaktadır. Çünkü üniversiteden yeni mezun olmuş, öğrencilik bitmiş, gerçek hayatla yüz yüze kalmıştır. Otuz yaşında hayatın anlamını bir kez daha kavramıştır.

Ekonomilerden alıp-vermelerden sıyrılarak
 bir başka bakmak istiyorum bir yeni
 illa ki o sesi canım o sesi duymak istiyorum

(“Hayatımızdan Şiirler”, *Şehrayin*, s.43)

Şair sürekli bir arayış içerisinde. Hayatı tam anlamıyla yaşamak için hayatın anlamını çözmeye çalışmaktadır. Dünyanın telaşından sıkılmış, hayatın koşuşturmalarından yorulmuştur. Artık yüce varlığı bulmak, “bilenmek” için çaba göstermek istemektedir. Evrenin her yerinde kendini o mutlak huzura erdirecek sesi aramaktadır.

Düşünmek en yüce eylem
 ki zaman bir an hükmündedir
 hayatımız
 an hükmündedir
 ey şimdi biz
 hangi tarihi düşürelim sevdamızın
 bu sonu gelmeyen fetret devrine

(“İns’in Şiiri”, *Şehrayin*, s.52)

Düşünmek, yalnız insanoğluna verilmiş bir meziyettir. İnsan düşünebilme yeteneği sayesinde evrende neler olup bittiğini anlayabilir. Düşünebilmekle bilgiye ulaşır, makineler icat eder, hayatını kolaylaştıracak buluşlara imza atabilir. Aynı zamanda düşünebilmekle yaratıcısını tanıyabilir, evrenin sırrını çözebilir. Maraş, düşünebilmenin en yüce eylem olduğunu söyler.

Buharlaşıp uçuyor hayat
 Ve fakat yok olmuyor
 Ey rahman olan rahim olan Rabbim
 Baki sensin.

(“Göç”, *Aney*, s.22)

Bu dünyada her şeyin geçici olduğunun farkında olan şair, baki olanın yalnız Allah olduğunu söyler. Dünyadaki her canlı gün gelecek, ömrünü tamamlayacak, geldiği yere geri dönecektir. Kaybolmayacak, yok olmayacak, baki kalacak yalnız Allah’tır.

4.1.1.10. Zaman

Günlerin, saatlerin hiç durmadan akıp gitmesidir zaman. Mevsimlerin ardı ardına hiç durmadan akması, gecenin, gündüzün birbirini takip etmesidir zaman. Kelime anlamı olarak “Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği ve ya geçmekte

olduğu süre, vakit. Belirlenmiş olan an.”⁹³ olarak tarif edilen zaman düşünürlerin üzerinde durduğu önemli kavramlardan bir tanesidir. Filozoflar, felsefeciler, yazarlar, şairler zamanı sorgulamışlar, zaman üzerine fikirler üretmişlerdir.

Zamanı yalnız geçmiş bir kavram olarak düşünmek yanlıştır. Zaman geleceği de kapsayan bir mefhumdur. Eğer zamanın geleceği olmasaydı hiçbir kişi ve kurum yaptıkları işleri ona göre düzenlemezdi.

Akıp giden kronolojik bir zaman olduğu gibi kişiye has zaman dilimleri de vardır. Duvarlarımızdaki takvim yaprakları, kolumuzdaki saatler kronolojik zamanı ifade ederler. Bunlar bütün dünyada aynıdır. Herkes için aynı şeyi ifade eder. Oysa bir gece, bir mevsim vardır ki bu da bireysel zamandır. Bir bahar mevsiminin anlamı herkes için aynı şeyi ifade etmez. Bahar, bir çiftçi için tarlada çalışmaya başlamanın, hayvancılıkla uğraşan biri için yaylaya çıkmanın, bir öğrenci ve öğretmen için eğitim öğretimin sona ermesinin vaktidir.

Maraş’ın şiirlerinde kronolojik zamana az rastlarız. “Serüven” şiirinde bize zamanı, mekânı en ufak ayrıntısına kadar birlikte verir.

Gece
sıfır bir
ankara
küçükkesat
bin dokuzyüz doksan üç
aylardan kasım
günlerden salı
alihaydar’ın evi

(“Serüven”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.69)

Maraş’ın şiirlerinde zaman çoğunlukla bireyseldir. Zaman önüne kattığı her şeyi süpürür. Tüm yaşamlar zamanla son bulur. Zaman bir güz mevsimi gibi dokunduğu her şeyi sararıp soldurur. Onda zaman bazen bir akşamdır, bazen bir mevsimdir, bazen içinde yaşanılan bir çağdır.

Öyle bir nazlı hazan ki
Zaman
Ne hikmetinden sual olunur
Ne gelip gidişinden

Şair, yalnız kaldığı vakitleri sever. Kendisiyle baş başa kaldığı zamanlarda şair huzuru ve sükunu bulur. Bu vakitler düşünmenin ve tefekkür etmenin zamanıdır.

⁹³ Akalın, Ş.H vd, (2005). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara. S. 2221.

Tüm sorunlardan ve meselelerden arınıp kendisiyle baş başa kalmak şair için en iyi vakitlerdendir.

Vakit ki

Benim yalnız başıma kaldığım an

(“Güz Neşideleri”, *Adanmış Şiirler*, s.16)

Zaman, gün olur hayatı olgunlaştıran bir süreçtir. “Yağmurlardan sonra büyülmüş başak,/ Meyveler sabırla olgunlaşmış.”⁹⁴ diyen Karakoç’taki zaman duygusu Maraş’ta da vardır. Aman en iyi ilaçtır der büyükler. Zamanla acılar, sevinçler unutulacak, insan olgunlaşacaktır. Kimse, olduğu gibi kalmayacak, gün gelecek ağaçtaki yaprak sararıp düşecektir.

Ah

ne gül yaprağı soldurdum defter aralarında

ne kuş sesi biriktirdim fiyaka için

bir ömrü tükettim ah

gecekondularında

şimdi gülleri, laleleri

biraz geçmek gerekir.

(“Şimdi Güller”, *Zor Sözler*, s.32)

Şair, şimdiye kadarki şiirlerinin duygusal ve liseli ergen zihniyetiyle yazdığını düşünmektedir. Defter aralarında gül kurutmak ergen liselilerin içidir. Şair zamanla daha olgunlaşmıştır. Artık daha olgun ve suya sabuna dokunur şiirler yazmanın vakti gelmiştir.

Akşamdır, süzülür yine hüzün gelir

Bir yeni gün doğuyor yemyeşil bir sabaha

(“Bu Kızgın Alazda”, *Aney*, s.26)

Ve gece bitiyor dur dinle

Gün ışıyacak birazdan

(“Gün Işıyacak”, *Adanmış Şiirler*, s.31)

Şairin bir kişisel zamanı vardır. Akşamlar onun için hüzün demektir. Şiirini tek ve تنها gecelerde yazar. Geceler kendisiyle baş başa kaldığı anlardır. Geceler çirkinlikleri, kötülükleri, günahları örten bir örtüdür. Ama her şeye rağmen o gündüzleri bekler. Gündüzler taze haberler getirecektir. Gündüz maviliklere açılan bir kapıdır. İnsan o maviliklerde huzur bulur.

Rahmet yüklü bulutlardan

Yağdı yağmurun en bereketlisi

Kalbe şifa vereni

⁹⁴ Sezai Karakoç. (2000). *Aşk Ve Çileler, Monna Roza*, Diriliş Yayınları, İstanbul, s.13.

Gülen yüze serpeni
 Islandı köy, kent, dağ
 Günahkar bulvarlar, kirli havalar
 Fabrika bacaları, susuz topraklar
 İpıl ıpıl bir yağmurdu bu

(“Bildiri Dağıtan Çocuk”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.53)

İçinde bulunduğu zaman iyi zaman değildir. Her yer kirlilik ve günah doludur. Rahmet yüklü bulutlardan yağacak bereketli yağmurlar, günahkâr şehirleri ıslatarak kirinden arındıracaktır.

Dost mektuplar yazmadın çok oldu unutuldu
 Türlü bahanelerle öğüttün vakitleri

(“Öğüttün Vakitleri”, *Aney*, s.29)

Zaman, birçok şeyi bir değirmen gibi öğütür. Dostlukları, sevgileri, acıları, anıları içine alır ve kaybeder. İnsan değer verdiği şeyleri her daim diri tutmalıdır. Şair, burada gereksiz şeylerle vakit harcamaktan şikâyet etmektedir. Asıl önemli olan dostlardır. Dostları, dostlukları zamanın çarkına kaptırmamak gerekir.

4.1.1.11. Ölüm

Ölüm, bu dünyadaki yaşam biçiminin sona ermesidir. Her canlı doğar, yaşar ve ölür. Ölüm kaçınılmaz bir sonudur. Ölümün önünde hiçbir şey duramaz. Ölüm, nice tahtları, taçları, hanları yerle bir etmiştir. Ölümü düşünmeyen, aklına getirmeyen insan yoktur.

Maraş, “ölüm temasını en çok şairler ister, işler, yazar ve sorar”⁹⁵ der. Bunun nedeni şairlerin düşünen, okuyan yazan kimseler olmasıdır. İnananlar için bu dünya bir son değildir. Ama inancı olmayan ya da zayıf olan kimseler ölümün bir yokluk olduğunu, bu dünya güzelliklerinden bir ayrılış olduğunu düşünür. Bu güzelliklerden ayrılmak zor gelir. Yüzyıllardır tıp bilimi ölüme çare arar ama bulamaz.

“Gökte zamansızlık hangi noktada?
 Elindeyse yıldız yıldız hecele!
 Hüküm yazılıyken kara tahtada
 İnsan yine çare arar ecele!”⁹⁶

Kısakürek gibi Maraş da ölümün farkındadır. O ölümün bir yokluk olmadığını bilir.

⁹⁵ 25 Mart 2011 tarihli görüşme

⁹⁶ N. Fazıl Kısakürek. (1995). “İşim Acele”, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, s.114.

“Biliyorum ki öleceğim, ölümün yokluk olmadığın biliyorum. Ölümünden sonra tekrar dirilişin olduğunu, bu dirilişte dünyada yapıp ettiklerimden hesaba çekileceğimi, sonunda da ya mücazat ya mükafat, ya cennet ya cehennem... Şimdi ben meseleye böyle baktığım zaman yazdığım her şiirin, her harfin hesabını vermek zorunda olduğumun şuuruna varıyorum. Attığım her adımın, yaptığım her şeyin, hatta rüyalarımın bile hesabının sorulacağına inanıyorum.”⁹⁷

Sanatçının aklından ölüm hiç çıkmaz. Ama onda ölüm bir korku, bir yok oluş değil, bir inanç meselesidir. O ölümden sonra diriliş gününe inanmaktadır. O günde insan dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir. Hayatının her sayfasının hesabını tek tek verecektir. Bu yüzden attığı her adıma dikkat eder.

Biz şimdi var gibi görünen şeyiz
An be an sirlara bürünen şeyiz
İnsanız sureta bu muallâkta
Sonunda defteri dürülen şeyiz

(“Rübai”, Adanmış Şiirler, s.61)

İnsan ömrü hüznü bir defter gibidir. Bir gün bu defterin sayfaları tükenecek ve “defter dürülecektir.” Geriye içinde yazılanlar kalacaktır. Şair ölümü “defteri dürülmek” olarak tarif etmektedir. “defteri dürülmek” argoda kullanılan bir deyim olsa da burada kaba ve ayıp geçmemektedir.

Üflenince bir gün sur
ölür en sona kalan canlı

(“Mansur”, *Şehrayin*, s.85)

Gün gelecek bu dünyadaki hayat son bulacaktır. En sona kalan canlı bile sura üflendikten sonra yaşama veda edecektir. Dünyadaki her şey fanidir. Kendisi de her canlı gibi bir gün ölümü tadacaktır. Bu dünyada yalnız bir “kaydı” kalacaktır.

Dünya denen bu yerde sade bir kaydın kaldı
Bu geçici konakta bir hoştur adın kaldı

(“Adın Kaldı”, *Şehrayin*, s.16)

Maraş’ı ilk etkileyen şair Cahit Sıtkı Tarancı’dır. Tarancı, ölüm üzerine yazdığı şiirleriyle dönemin en popüler şairleri arasına girmiştir. Daha on beş yaşlarında bir delikanlı olan şair, Tarancı’nın ölüm teması, özellikle “Gün Eksilmesin Pencereden, Ölümünden Sonra”⁹⁸ isimli şiirlerinin etkisiyle “*Ölüm Saati*”ni

⁹⁷ 25 Mart 2011 tarihli görüşme

⁹⁸ GÜN EKSİLMESİN PENCEREMDEN

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

yazmıştır.⁹⁹

Maraş, bir inanç adamı olarak kendini sürekli ölüme hazır hisseder. O başkaları gibi ölümden korkan değil ölüme dost biridir. Ölümü bir kuşa benzetir. Ve ölümü selamlayarak karşılar.

Biz ölümü kendimize

kalbimizden daha yakın duyarız

(“Duruşmalar”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.72)

ey hayat ey ölüm selam size

selam dirime yeniden dirilişe

ahiret gününe yeniden varoluşa

selam geldiğimiz yere

gideceğimiz yere

(“Selamlama”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.19)

Şair, ölümden korkmaz. Ölüm bu dünyadan öbür dünyaya açılan bir kapıdır. Ölümü selamlayarak karşılar. Onu asıl ilgilendiren ölüm sonrası hayattır. Çünkü ebedi asıl olan ahrettir. Orada bu dünyadaki yapıp ettiklerimize göre muamele göreceğiz.

Yahya Kemal, aşağıdaki örnekte ölümü vatandan ayrılış olarak görür. İnançlı bir şair olarak ölüm ağır gelmemektedir. Zor olan ölüm değil vatandan ayrılıştır.

Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor;

Lakin vatandan ayrılışın ızdırabı zor

Hiç dönmemek ölüm gecesinden bu sahile,

Bitmez bir özleyiştir, ölümden beter bile.¹⁰⁰

Maraş da Yahya Kemal gibi bu dünyanın geçici olduğunu bilir. Bütün güzellikler, aşklar kaybolacaktır. İnsanın sevdikleri, arkadaşları, annesi, babası, kardeşleri ölümü tadacaktır. Bir ömür boyu kendisine vatan olan yeryüzü dâhil her şey “yerle yeksan” olacaktır.

Mahkûm bitmeye her şey, ömür dâhil, aşk dâhil

Kimse kalmaz, ana baba, bacı ve kardaş gider

Ve gönül Tanrısına der ki:

- Pervam yok verdiğin elemden;

Her mihnet kabulüm, yeter ki

Gün eksilmesin pencereden!

⁹⁹ Bu konu çalışmamızın “Şairin Edebiyata İlgisi” başlığında ele alınmıştır.

¹⁰⁰ Y. Kemal Beyatlı. (1995). “*Eylülün Sonu*”, Kendi Gök Kubbeimiz, MEB yayınları, İstanbul, s.53.

Gün gelir bu asuman, yerle yeksan olur bir an

Ne eşref kalır ne ayan, Atilla Maraş gider

(“Gider”, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, Haziran 2009)

Ölüm, her canlının tadacağı kaçınılmaz bir sonudur. Aslında bu dünyadaki hayatın sonudur. Her insan ölüm endişesi ve korkusunu yüreğinin bir köşesinde sürekli taşır. Ölümle birlikte her şey önemini yitirir. İnsanın dünyadaki bütün yapıp ettikleri, kavgaları, didişmeleri ölümle son bulur.

4.1.1.12. Yalnızlık ve sıkıntı

İnsan sosyal bir varlıktır. Doğuştan itibaren etrafında insan yığınları vardır. İlk annesiyle tanışır. Sonra bu daire genişler ve toplumu oluşturur. İnsan yalnız başına yaşayamaz. Fiziki ve sosyal ihtiyaçları buna müsaade etmez. Buna rağmen insan yalnız kalabilir. Bu yalnızlık kişinin kendi isteğiyle olabildiği gibi kendi isteğinin dışında da gerçekleşebilir. Kalabalıklardan sıyrılmak, hayatın koşuşturma ve telaşından uzaklaşmak bazen insanı dinlendirir. Bu durumda yalnızlığı tercih ederiz.

Yalnızlık fiziken olabildiği gibi ruhen de yalnızlık yaşayabilir. Kalabalıkların içerisinde kendimizi yalnız hissettiğimiz çok olmuştur. Eşten, dosttan, arkadaştan ayrı kalmak bir yalnızlıktır. İnsan, konuşacak, derdini paylaşacak birini bulamadığında onlarca insanın içinde olsa bile yalnızdır.

Yalnızlık ve sıkıntı birbirini tamamlayan kavramlardır. Ya insan sıkıntı içindeyse yalnız olur, ya da yalnızsa içinde bir sıkıntı vardır. Bu duyguyu en iyi şairler bilir. İlham denen şiirin oluşum aşaması, en çok yalnızlık ve sıkıntı anında ortaya çıkar. Şunu belirtelim ki ilhamın yegâne kaynağı yalnızlık değildir. Şair, sevinçli, mutlu anlarında da şiir yazabilir. Bizim demek istediğimiz yalnızlığın bir doğum arifesi gibi şiire gebe olmasıdır.

Maraş, bir toplum ve cemiyet adamıdır. Hayatı boyunca birçok insanla karşı karşıya gelmiş, ülkenin kalbinde bürokrat olarak görev yapmış, yetmemiş milletin meclisinde görev almıştır. Bunun yanında birçok etkinliklerde aktif olarak görev almıştır.

Gecenin sabah doğru dağılıyor saçları
yalnızım.

Yeni taşınılmış kocaman
boyası mat, yerleri halı döşeli
sobasında kömür odun

bacasında duman
bir ev, yalnızım

(“Hüznüm Kıvamındadır”, *Aney*, s.17)

Her yer ıssız
her yer sessiz
top oynuyor
gece gündüz
in ve cinn...

(“In ve Cin”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.60)

Şair bir toplum adamı olmasına rağmen şiirlerinde yalnızlık duygularına rastlarız. Bu yukarıda bahsettiğimiz gibi her şairin doğasında olan bir durumdur. Geceler sanatçının en çok yalnız kaldığı zamanlardır. Gece siyah bir saça benzetilir. Gün bu siyah saçları dağıtır. Şair bu anlarda yalnızdır.

evde kimseler yoktur
yalnız, bir başımayımdır mesela
birilerinin sesi gezinir duvarlarda
gerilen ben miyim yoksa
bu çapraz çarmıha

(“Günün-Gecenin ve Akan Suların Şiiri”, *Şehrayin*, s.53)

Bir cemiyet adamı olan şair, yalnızlıklara alışık değildir. Yalnızlıklar ona sıkıntı verir. Kendini yalnızlığın kollarına kaptırmaz. O yalnızlıkların üstüne gider. Çünkü insan kendisiyle baş başa kaldığında içini sıkıntı ve kasvet kaplayabilir. Şair yalnız başına kaldığında beynin kemiren sorularla baş başa kalır. Bu sorulara bazen onu çapraz bir çarmıh gibi gerer.

düşününce
bir yığın güvercin havalanıyor yanımdan
bir dizi kararlar alıyorum kendimce
yeni bir güne başlıyorum
içime huzur doluyor.
Bakıyorum sevgi sarnıçlarına su yürüyor
barış diyorum
işte kan da yürüyor öfkeli damarlara
ve her halükarda
savaş vardır
bir ince isyan içre dünya
umurumdadır.

(“Kaftan”, *Şehrayin*, s.55)

Şair, düşündüğünde ruhunu bir yığın sıkıntı kaplar. Yeni başlayan günle

birlikte yeni kararlar alır. Bu kararlar için huzurla doldursa bile dünyadaki gerçekler onu yalnız bırakmaz. İsyân ve öfke onu gelir bulur. Çünkü şair sosyal sorumluluk sahibi biridir. Çevresinde olup bitenlere kayıtsız kalamaz. Bazı şehir meydanlarında güvercinlerin toplanın yem yedikleri yerler olur. Buralarda insanlar bu kuşlara yem atarlar. Kuşlar kimi zaman havalanır. Bu mutluluğun bir ifadesidir. Oysa şairin etrafında havalanan güvercinler tedirginliğin habercisidir. Yukarıdaki örnekte barışın ve özgürlüğün sembolü olan “güvercin” ve “savaşı” aynı şiir içinde kullanması manidardır. Şair iki duyguyu aynı anda yaşamaktadır.

Her gün
yüz kere bin defa ocaklarda
yanan korlanan benim bedenim
(“İki”, *Şehrayin*, s.25)

Şair, sürekli düşünceler anaforundadır. Bu düşünceler onu bir kor gibi yakmaktadır. Şairi en çok sıkıntıya sokan şey içinde bulunduğu çağın çıkmazlar içinde olmasıdır. Çağ bozulmuş, düzen ve ahlak dengesini kaybetmiştir. Bu yüzden her gün ocaklarda “korlanmaktadır”.

Bir uyanışın şiirinde
kanlanmış düşüncelerden sıyrılarak
sağlıklı şeyler söylemeliyim
hareketli günlerden sonra
durgun vakitlere alışmak zor geliyorsa
içimdeki bu yumağı çözmek lazım
bu tedirginliği yenmem lazım
biliyorum çok şeyi çok şeyi yenmem lazım
(“Şaire Çıktıysa Adımız”, *Şehrayin*, s.19)

Şair, bir düşünceler yumağına bürünmüş sıkıntı içindedir. Bu sıkıntıdan, tedirginlikten bir an önce kurtulmanın yollarını aramaktadır.

4.1.2. Sosyal Konular

4.1.2.1. Yerlilik, millilik ve halk kültürü

Bir toplumun asıl dinamikleri o halkın içinde barındırdığı kültürel varlıklar oluşturur. Toplumunu birbirine bağlayan ve ayakta tutan milli ve yerli kültürdür. Askere giderken düğün kurulması her toplumda rastlayacağınız bir olgu değildir. Düğün törenleri, cenaze taziyeleri, hasta ziyaretleri Anadolu'nun her bölgesi farklı şekilde yapılırsa da bunlar, milleti birbirine bağlan ve ayakta tutan olgunun birkaç numunesidir. Ne yazık ki sağlam temeller üzerine kurulu Divan şiirinde bu kültüre

rastlamak nerdeyse imkânsızdır.

Tanzimat'la birlikte edebiyatımızda Batı tesiri kendini iyiden iyiye gösterir. Kaplan bu tesirin kişilerde ve dönemlerde farklı olduğunu söyler. “Bazı cepheleriyle milliyetçilik fikri bile, Batı’dan gelir. Fakat her devir ve şahsiyette Batı tesiri, devir ve şahsiyete göre ayrı bir şekil alır.”¹⁰¹

Şiir, “servi boylu” sevgililerin mekanı olmaktan çıkmış, kapı ardına kadar aralanmış, “Ezo gelinlerden” de şiirlerde bahsedilmeye başlanmıştır.

“Toprak damlı evlerden” gelen şair, yerel dinamikleri şiirlerinde kullanmayı sever. Hatta buram buram Urfa kokan “Aney” şiirini “Urfa’ya mal olmuştur”¹⁰² diyerek kitabına önce almak istemez.

Maraş, Urfa mimarisine ve folkloruna şiirlerinde çokça yer verir. Çocukluğundaki Urfa’yı hep hayal eder. Kerpiç damlı evler, tezek dumanları, tütün dumanları, idare lambaları Urfa’nın yerel motifleridir.

Toprak damların içinden geliyorum
 Eyyup makamından, İbrahim dergahından
 Fırat kıyısından, diğle kıyısından
 Uluların sözünden
 Züleyhanın ağlayan gözünden
 ve sevdiğim şiirin içinden geliyorum

(“Çıkış”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.44)

Hz. Eyüp Peygamberin sabrı, Hz. İbrahim’in ateşe atılma hikâyesi ve Yusuf ile Züleyha’nın aşkı halk arasında anlatılır. Özellikle Urfa yöresinde bu hikâyeleri bilmeyen yoktur. Çünkü geçmiş yıllarda Urfa sıra gecelerinde bu hikâyeler anlatılırmış. Şair bu hikâyelerle büyümüş, muhayyilesini oldukça geliştirmiştir.

Lambalı radyolarda yankılanan şarkılar
 Aklımıza kıssa-yı aşktan parçalar düşürürdü
 Ve bizi alıp Mecnunun gönlüne
 Leyla’nın çölüne götürürdü

(“Güzelliğine”, *Adanmış Şiirler*, s.36)

Bir milletin gelişmesi o milletin geçmişle bağlarını sıkı tutmasına bağlıdır. Geçmişini inkâr eden toplumların gelişmesi güçtür. Maraş, harf inkılâbıyla birlikte yeni yetişen aydınların geçmişiyle organik bağının koparılmasına üzülür. 1928’de yapılan harf inkılâbıyla okur-yazar oranı bir den sıfıra inmiştir. Bunu bir an önce düzeltmek için Köy Enstitüleri kurulmuş fakat burada yetişen nesil geçmişinden

¹⁰¹ Mehmet Kaplan. (1997). *Şiir Tahlilleri-2*. Dergâh Yayınları, İstanbul, s. 229.

¹⁰² M. Atilla Maraş. (1994). *Aney*. Sanat Yayınları, 2. Baskı, Konya, s.64.

kopuk yetişmiştir.

Maraş'ın şiirlerinde salt bir Türk milliyetçiliği yoktur. Ondaki milliyetçilik daha çok geçmişten bize kalan miraslara hayranlık şeklinde tezahür eder. Osmanlı'dan kalan bir adalet anlayışı, Mimar Sinan'dan kalan bir cami kubbesi şairi mutlu eder.

Viyana bağlarında
üzüm yerken
asmaya para bağlayanı
güçsüze, haklıya bel vereni
küçük bir uç beyliğinden
adil devlet çıkaranı

(“Osmanlı’ya”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.46)

Şair, “sultan”, “yörük” “çadır” kelimelerini kullanarak göçebe hayat yaşamış olan Türklere ait motifleri şiirine sokar.

Bir sultanın otağında
İşler bitmez bilmeceyle
Kara yörük çadırında
Ay oluyor mum geceye
(“Çeşitleme”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.19)

“Puşu”, “sırmalı aba” gibi yöresel kıyafetlerin yanında “di yürü”, “kumandan”, “çete” gibi söyleyişlere de şiirlerinde yer veren şair hem şiirine ayrı bir renk katmış, hem de o coğrafyanın insanı olduğunu hatırlatmak istemiştir. Ayrıca “Osmanlı tüfeği” “çete türküleri” gibi tarihi andıran söyleyişlere de şiirinde yer vermiştir.

Bağladım puşuyu başına
sırtına sırmalı abayı giydirdim
onu seklavi bir ata bindirdim
aldı eline osmanlı tüfeğini
yürüdü üstüne üstüne düşmanın

Kurşun yağmuru, at kişnemeleri
genç gelinlerin yaktığı çete türküleri
di yürü, yürü, yürü kumandanlarım yürü
Çetelerin gidiyor dönmüyor geri

(“Reha”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.60)

Urfa'dan ayrıldığında memleketiyle ilgili her şeye özlem duyar. İnsanların sabahlara kadar “ye-ye-ye” diye bağırdığı üniversite ortamlarında o, “Ezo gelin”

türkülerini arar. Düğünlerde çalınan davulları, zılgıtları özlemiştir. Gitar denen çalgı ona uzak ve yabancıdır.

Bizim orda “Ezo gelin” türkü türkü uzanır
 Düğünlerde davullar vurulur
 Zılgıtlar çalınır.
 Lorke, Delilo oynanır.
 Böylesine gitar denen çalgıyla
 Sabahlara kadar ye-ye-ye diye bağırılmazlar
 Değil mi Aney

(“Aney”, *Aney*, s.58)

Maraş’ı yabancılaşmak rahatsız eder. O, hep Urfalıdır ve öyle kalacaktır. Onun kulağına zılgıt sesleri, gitar sesinden daha hoş gelecektir.

4.1.2.2. Sosyal duyarlık

Tanzimat’la birlikte ilk defa şiirde özgürlük, adalet, eşitlik gibi konulardan bahsedilmeye başlanır. Otorite, düzen, yönetim sorgulanmaya başlanır. Tanzimat’tan sora şairler sosyal meselelere daha rahat bir şekilde girmeye başlarlar.

Şair, eğer bilinçliyse içinde bulunduğu toplumun meselelerine yabancı kalmaz. Onların dertleriyle dertlenir, sevinçleriyle mutlu olur. Haksızlıklara, zulümlere ilk şairler başkaldırır.

Bunalımlı bir havada
 bulutlara bakıyor
 hipokrat yeminli bir doktor
 paranın negatifi arap
 petrolün kanı pozitif
 krize tutulurken dolar
 ortadoğulu satranç oynar
 bir yanda arabistanlı şeyh
 öbür yanda iranlı şah
 bütün taşları siyah
 kirmanşah dokuyorlar, yahudi alıyor

(“Ortadoğu Haberleri”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.37)

ey soluğu tıkanan, nutku tutulan
 çöküntü çağındayız iç içe bütün izler
 vel-fecri tekmi çek-çakal gözleri
 olmaz işlerin olası faslındayız.

(“Ayrılış Anısı”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.12)

Hüma kuşu hümanizma gökte evrensel barış
Yerde kan ve plazma savaş üstüne yarış

(“Oyun”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.10)

Şair, içinde bulunduğu çağdan memnun değildir. Çağ, çöküntü çağdır. Değerler altüst olmuş, güçlü devletler kendi çıkarları için zayıf milletleri ezmektedirler. Günümüzdeki en önemli güç ekonomidir. Ekonomiye yön veren ise petroldür. Petrolün merkezi olan Ortadoğu üzerine nice oyunlar oynanmaktadır. Bu oyunlar satranç oyunu gibi karışık ve gizli hesaplar üzerine kuruludur. Fakat bu coğrafyadaki bazı milletler oyunun farkında olmadığı gibi kimi zaman bu oyun da alet olmaktadır. İnsanlık üstüne söylenen sözler yalnız kağıt üzerinde kalmaktadır. Tüm bu söylemlere rağmen kan akmaya devam etmektedir. Maraş, “Ortadoğu Haberleri” şiirinde bu coğrafya üzerinde yürütülen politikaları anlatmaya devam eder. “bir savaş ekonomisi yaratmak için” kenti yöneten “sam, hans, petro” isminde üç kişi vardır. Bu üç kişi Amerika, Almanya ve Rusya’yı ifade etmektedir.

En insanca yanımı kemirdiler
Kanım buz tuttu damarlarım yosun
Ve gelip soluğumun üstüne oturdular
Dünya küçülüyor boğuluyorum
Ey mutlak düzen özlemcileri
Kurtarın beni nerdesiniz
Boğuluyorum.

Eser yabancı yeli
italyan gribi ispanyol nezlesi gibi
pazarda satılan amerikan eskileri
hippiler, beatnikler
birek diken çiçekleri

(“Boğuluyorum”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.40)

Şair, Batı etkisinden oldukça rahatsızdır. Batı, kendi çıkarları doğrultusunda Ortadoğu’da istediği gibi harita çizmektedir. Bunu yaparken de insanlık onurunu ayaklar altına almaktan çekinmemekte, doğayı tahrip etmekte, atmosferi kirletmekte, suni bir yaşam vaat etmektedir. Kelimenin tam anlamıyla insanları boğmaktadır. Şair, Batı’nın kültür emperyalizmine başkaldırmıştır. İçinde bulunduğu durumdan rahatsız olan şair olabildiğince haykırmaktadır.

Aynı zamanda parlamentoda görev yapmış biri olarak, insanlara oy gözüyle bakmaz. O herkese önce insan olduğu için değer verir.

artık birey

bir rey'dir diyenleri anlamıyorum
topluma ve eşyaya
çocuk gözü ile bakıyorum

(“Çocukların Şiiri”, *Şehrayin*, s.58)

Toplumun derdini kendine dert edinen şair, 17 Ağustos 1999 Marmara depremiyle ilgili olarak “Zal” (*Adanmış Şiirler*, s.24) şiirini yazar. O yıllarda binlerce insanımız hayatını kaybetmiş, evsiz kalmış, sevdiklerinden ayrı düşmüştür. Şairimiz kendi kabuğuna çekilmemiş, onların acılarını yüreğinde hissetmiştir.

4.2. ŞEKİL

4.2.1. Nazım Birimi

Bir şiiri oluşturan bölümlerdeki dize sayıları o şiirin nazım birimini oluşturur. Nazım birimleri ikilik, üçlük, dörtlük şeklinde olabilir. İki dizeden oluşan nazım birine beyit, dört dizeden oluşan nazım birimlerine dörtlük denilmiştir. Beyit dışındaki nazım birimlerine özel bir terim kullanılmamıştır. Üç dizeden oluşanlara üçlük, beş dizeden oluşanlara beşlik denilmiştir. Fakat dörtlük çok kullanıldığı için neredeyse terimleşmiştir.

Beyit, divan şiirinde çok kullanılan bir nazım birimidir. Dörtlük ise halk şiirinde sıkça kullanılan bir nazım birimidir.

Nazım birimlerinin oluşturduğu her bölüme bent denir. Bentler beyitlerden oluşabildiği gibi dörtlüklerden de oluşabilir.

I. Yeniden sonra şiirin kuralları adeta yerinden sarsılmıştır. Bundan önceki dönemlerde kendilerini belli kalıpların içerisine zorlayan şairler, sonraki yıllarda artık gönüllerinden geldiği gibi yazmaya başlamışlardır. M. Atilla Maraş da bunlardan biridir. Kâh şiirin kurallı yollarında yol almış, kâh kendine göre yeni patikalar çizmiştir.

Şair 191 şiirinden 101 tanesini karışık düzenli serbest nazım şeklinde yazmıştır. Diğer taraftan 32 şiirini dörtlük, 26 şiirini ikilik şeklinde yazmıştır. Bu durum genel olarak aşağıda tablo (Tablo 4.1.) şeklinde gösterilmiştir.¹⁰³

¹⁰³ Tabloların oluşturulmasında, Arif Yılmaz'ın *Sabahattin Kudret Aksal'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma* kitabındaki tablolar esas alınmıştır.

Tablo 4.1. Nazım Birimi

		DİZE SAYILARI									
	ŞİİR KİTAPLARI	2	2+1	3	4	4+1	5	5+1	6	Diğer	TOPLAM
1	Doğudan Batıdan Ortadoğudan	2	1		3	1	2		2	24	35
2	Şehrâyin	6		4	7		5			13	35
3	Aney	3		1	7		5		1	10	27
4	Zor Sözler	5		1						14	20
5	Merhaba Ey Hüzün	4			4		1	1		20	30
6	Adanmış Şiirler	6			11		4		3	20	44
TOPLAM		26	1	6	32	1	17	1	6	101	191

Tablo 4.2. Bentlerden Meydana Gelen Şiirlerinin Dağılımı

		DİZE SAYILARI		
	ŞİİR KİTAPLARININ İSMİ	Tek Bentten Oluşan	Birkaç Bentten Oluşan	TOPLAM
1	Doğudan Batıdan Ortadoğudan	11	24	35
2	Şehrayin	17	18	35
3	Aney	19	8	27
4	Zor Sözler	4	16	20
5	Merhaba Ey Hüzün	3	27	30
6	Adanmış Şiirler	12	32	44
TOPLAM		66	125	191

Yukarıdaki tabloda (Tablo 4.2.)görüldüğü üzere şairin birkaç bentten oluşan şiir sayısı neredeyse tek bentten oluşan şiir sayısının iki katı kadardır. Hatta bazı şiirlerinde bent sayısı 7-8 civarındadır. Kimi zaman bentlere isimler vermiş, kimi zaman bentleri numaralandırmıştır.

4.2.2. Nazım Biçimleri

Maraş'ın şiirlerinde nazım biçimlerinin çeşitliliği bir hayli fazladır. Şair şiirlerini yazarken kendini fazla sıkmamış, her türlü nazım biçimiyle şiir yazmaktan

kendini esirgememiştir. Ağırlıklı olarak serbest tarzda şiirler yazan Maraş'ın tam anlamıyla halk şiirinden, divan şiirinden şiirler yazdığı söylenemez. En iyi benzettiği bir takım şiirlerinde bile ya kafiyesinde, ya dize sayılarında eksik ya da fazla yönleri vardır. Şairin düzensiz nazım biçimleri bir hayli fazla olmasına rağmen şiirlerinin yarıya yakını düzenli nazım biçimleridir.

4.2.2.1. Geleneğe bağlı nazım biçimleri¹⁰⁴

4.2.2.1.1. Halk şiirinden geliştirilen nazım biçimleri

Maraş, milli değerlere, milli kültüre büyük önem veren bir şair olarak halk şiirinden yararlanma yoluna gitmiştir.

Halk şiirinde en çok görülen nazım biçimi koşmadır. Genellikle 6+5=11 ya da 4+4+3=11'li hece ölçülerinden oluşurlar. Dörtlük sayısı üç ile beş arasında değişir.

Beş dörtlükten oluşan aşağıdaki şiirin kafiye şeması aaab, cccb, dddb, eeeb, fffb şeklindedir. Fakat dizelerindeki hece sayıları 11 ile 15 arasında değişmektedir. Buna rağmen kafiye şeması bakımından koşmaya benzemektedir.

Her geçen günle birlik ruhumuz işkencedea
Berk söyleriz sözümüzü a gözüm erkekçea
Sabahı görsek tez geçse de karanlık gecea
Çok namertler biliriz çok alın karışladıkb
Uykulardayız şimdi dal uykulardac
Keskin karanfil kokulu şafaklardac
Bir anne gibi doğum sancılarındac
Sevdalıyız kurban bakırlar nakışladıka

(“Kavganın Başı”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s. 65)

Aşağıdaki şiir örneği hem dörtlük sayısının iki olması hem de belli bir ölçünün olmaması dolayısıyla koşma biçiminden uzaklaşsa da abab, cccb kafiye şemasıyla koşma örneği sayabiliriz.

Tozu toprağı savrulunca hatıralarına
Bir ince hüznü kalır defterde ilk baharına
Hayretler içinde geçen her anına

¹⁰⁴ Cem Dilçin. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 367-394.

Gel dinle sessizliğini bir baştanb
Ellerinde çiçekler karanfil kokusub
Gözlerinde mahmurluk nisan uykusunub
Saçların dağınık gayya kuyusub
Yolcuyum kimliğimi sil baştana

(“Hayal”. Adanmış Şiirler. S.32)

Maraş, şiirlerinde halk şiiri geleneğinden yararlanmıştır. Ama halk şiiri yazmaya çalışmamıştır.

4.2.2.1.2. Divan şiirinden geliştirilen nazım biçimleri

M. Atilla Maraş’ın divan şiirini çok sevdiğini biliyoruz. Şair sevmekle kalmaz yeri geldiğinde ondan faydalanmayı da bilmiştir. Divan şiirini çok sever ve ona uygun örnekler vermeye çalışır. Fakat bu şiirler mükemmel örnekler değildir. Gazel, mesnevi, rübai, muhammes tipi şiirler yazmıştır.

Muhammesler beşlikler halinde yazılan, aaaaa, bbbba, cccca şeklinde kafiyeleşen nazım şekilleridir. Maraş, “*Humar*” isimli 16’lı hece ölçüsüyle yazdığı şiirinde muhammes biçiminin başarılı bir örneğini vermiştir.

Bütün yaz bir mahur beste gibi gözleri humardaa
Hummalı bakar dalgın, sevdayı kaybetmiş kumardaa
Ruhu bu alevle yanar kanı donarken damardaa
Bazen unuttur kendini son anılara dalar daa
Bütün yaz bir mahur beste gibi gözleri humardaa

Salınp gezdiği bir soyut bahçedir nar beldesib
Yankılanır ipek tülleden gelir o mahur sesib
Bir devdir sanırsın yolumuza düşerken gelgesib
Çıkmaz aklımdan hiç son resimdeki gülümsemesib
Bütün yaz bir mahur beste gibi gözleri humardaa

(“*Humar*”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s. 15)

Şair birçok şiirinde gazel biçimini kullanmıştır. Ancak aruz veznini kullanmamıştır. Gazellerindeki ortalama beyit sayısı 5 ile 7 arasındadır. Kimi şiirlerde aa, ba, ca kafiye örgüsünü kullanmıştır.

Kan akar içimizde bir feryad bir ahımız yoktura
 Kitabın kaybolduğu yerde bir sahafımız yoktura

 Derdini ah şi'r ile tasvir ne mümkün mehmedb
 Sıratı müstakimden şükür bir inhirafımız yoktura

(“Ah”, Şehrayin, s. 12)

Bazı şiirinde ab, cb, db, eb kafiye örgüsünü kullandığı olmuştur. Ayrıca son beyitte divan şairleri gibi ismini kullanmıştır.

Bir yanmaya hazırlığın bitmedi mi kardeşima
 Tükenip gidiyor bir ömrün hüznün defterib

Deneme levhalarında nişangâhlarda kendinic
 Binbir lütfü talana verdin iyi mi?a

(“Öğüttün Vakitleri”, Aney, s. 28)

Aşağıdaki gazeli 7+7=14'lü hece ölçüsüyle yazmıştır.

Yağmalandı dünyamız tac ü taht ü han gitti
 Doldu boşaldı gönül yaralandı kan gitti

Felek vurdu pençeyi can kuşu tenden uçtu
 Bir mübarek gecede ecel geldi can gitti

(“Gitti”, Adanmış Şiirler, s. 12)

Şair, mesnevi tarzında şiir örnekleri vermiştir. Bu şiirlerinin ortalama bir beyit sayısı yoktur. Mesnevilerin beyit sayısının sınırsız olduğu düşünülürse bunlar küçük bir mesnevi benzetmesinden başka bir şey değildir. Bu şiirlerde şair herhangi bir ölçü kullanmamıştır.

Geçmişini bilmek isteriz madema
 Adem ilk insan ilk elçi adema

Her duaya âmin demezlerb
 Bana Yusuf sana bünyamin demezler.....b

(“Elçilerin Şiiri”, Zor Sözler, s. 41)

Gün güneşlik sakın çevrea
 Bir çift balkon ve pencerea

Mumlar bir bir sönecekb

Her şey aslına dönecekb

(“Bir Yavru Kuş Masalı”, *Merhaba Ey Hüzün*, s. 32)

“Rübai”¹⁰⁵ isimli şiirini her ne kadar 6+5=11 hece ölçüsüyle yazmış olsa da hem şiirin başlığı, hem de kafiye şeması rubai türünde şiir yazdığını göstermektedir.

Biz şimdi var gibi görünen şeyiza

An be an sırlara bürünen şeyiza

İnsanız sureta bu muallaktax

Sonunda defteri dürülen şeyiza

(“Rübai”, *Adanmış Şiirler*, s. 61)

Şair “Resimsiz” şiirinde de yine kafiye şemasını rubaiye benzeterek divan geleneğinden yararlanma yoluna gitmiştir. Aynı kitapta bu şiirin arkasında aynı isimle iki şiir daha yayımlanmıştır.

4.2.2.2. Batı edebiyatlarından alınan nazım biçimleri

4.2.2.2.1. Düzenli nazım biçimleri

Tanzimat Edebiyatından sonra özellikler Servet-i Fünun Edebiyatına mensup şairler Batı edebiyatından yeni türler denediler. Yeni türler bu dönemde çok sevildi ve kullanıldı. daha sonraki dönemlerde de kullanılmaya devam edilen bu nazım biçimlerinin başlıca çeşitleri *sone*, *terza rima (örüşük uyak)*, *triyole*, *çapraz uyak*, *düz uyaktır*.¹⁰⁶ Türk edebiyatında birçok şair bu yeni türleri şiirlerinde kullanmışlardır.

4.2.2.2.1.1. Çapraz uyak¹⁰⁷

Birinci dize ile üçüncü dizenin, ikinci dize ile dördüncü dizenin kendi arasında olduğu dörtlülüklerden oluşan nazım biçimleridir. Kafiye şeması abab, cdcd,

¹⁰⁵ Şiirin başlığının ya basım hatasından, ya da kuvvetli çağrışım yaptırmak amacıyla “rübai” yazıldığını düşünüyoruz.

¹⁰⁶ Cem Dilçin. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 368.

¹⁰⁷ Bekir Sami Aksoy, çapraz uyak ifadesinin eksik olduğunu, doğrusunun çapraz kafiyeli şiirler olması gerektiğini söyler. Bunu yerine ‘quatrin’ terimini kullanır. Quatrin 1. ve 4. mısralar ile 2. ve 3. mısralar kendi arasında kafiyeleniyorsa ‘rime emrace; 1. ve 3. mısralar ile 2. ve 4. mısralar kendi arasında kafiyeleniyorsa ‘rime corise’ ismini alır. (Bekir Sami Aksoy. (2005). “Başlangıçtan Günümüze Örneklerle Türk Şiiri”. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 637-638)

efef şeklindedir.

Maraş'ın “Nesin Sen” isimli şiirinde bu kullanıma rastlıyoruz. Altı dörtlükten oluşan şiir abab, cdcd, efef, ghgh, ikik, lmlm şeklinde kafiyeleşmiştir.

Masmavi göklerin parlak yıldızıa
 Deliksiz uykuda en gizemli düşb
 Sen aşk ikliminin en güzel kızıa
 Sen som altın sarı bembeyaz gümüşb

 Sensin ah her gece rüyama konuk.....c
 Yokluğun ne işler açar başıma.....d
 İnsanlar iskelet insanlar donuk.....c
 Bir çözüm bulunmaz arayışına.....d

 Gel artık ey güzel bitsin bu vuslate
 İçim dışım gurbet çürümekteyimf
 Tükendi mi yoksa nerde o şefkate
 Tel tel çözülmüşüm erimekteyimf

(“Nesin Sen”, *Merhaba Ey Hüzün*, s. 46)

4.2.2.1.2. Sarma uyak

Şairin bu biçime kafiye şeması bakımından uyan tek şiiri “Bu Kızgın Alazda” isimli şiiridir. Fakat bu şiirin de hece sayıları birbirine eşit değildir.

Akşamdır süzülür yine hüzün gelira
 Bir yeni gün doğuyor yemyeşil bir sabahab
 Zalimlerin dudağında o mor kahkahab
 Bizimkinde sabır bilenira

 Yazdır. Olgun kirazlar mevsimic
 Çılgınlıklar yaşanırken azgın denizded
 Yenigünler vurulur kutsal bir iz’ded
 Naralansam duyarlar mı sesimi?c

 İçimize puntalanan acı tornistane
 Geriye kalan ne ki kızgın alazdaf

Sen doğru bildiklerini düşünüp yaz daf

İnsanlar gene hin, coğrafya Hindistan.e

(“Bu Kızgın Alazda”, Aney, s. 26)

Maraş’ın şiirlerinde düz ayak, örüşük ayak (terza-rima) gibi diğer nazım şekillerine rastlanmamaktadır. Yukarıdaki şiirler daha çok kafiye düzenleri dikkate alınarak incelenmiştir.

4.2.2.3. Serbest düzenli nazım biçimleri

Şairin şiir beğenisine ve isteğine göre ortaya çıkardığı nazım biçimleridir. Bu biçimler hiçbir kurala bağlı olmadığı gibi bir takım değişikliklerle belli kalıplar halinde de yazılabilmektedir. Bu şiirler kesin kuralları olmadığından belli gruplara dâhil etmek zordur.

4.2.2.3.1. Eşit düzenli serbest biçimler

“Bentleri eşit sayıda dizelerle kurulmuş nazım biçimleridir”¹⁰⁸ diyen Dilçin şiirin bütününde ölçü ve uyak olarak uyum olması gerektiğini belirtir. Maraş’ın şiir kitaplarında bu kurallara uyan şiir bulunmamaktadır. Bununla birlikte dördüklüklerle kurulan “Geceleyin Şiir”, “Tezad” şiirleri duraksız 7’li hece ölçüsü, “O Aşk İmkânsızlık” şiiri 7+7=14’lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Ama bu şiirlerde bir kafiye düzeni söz konusu değildir.

4.2.2.3.2. Karışık Düzenli Serbest Biçimler

Bu biçimde bentlerdeki dize sayıları farklı olabildiği gibi bu dizelerdeki hece sayıları birbirinden farklı olabilir.

4.2.2.3.2.1. Dizelerinin hece sayısı değişik olanlar

Bentlerdeki dize sayıları eşit olduğu halde dizelerdeki hece sayıları farklılık gösterir.

Şair, dört bentten meydana gelen “Oyun” şiirinde farklı bir bent düzeni kurmuştur. İki dize ve tekli dize şeklinde gruplandırarak bentleri meydana getirir.

Hüma kuşu hümanizma gökte evrensel barış a 15’li ölçü

Yerde kan ve plazma savaş üstüne yarış a 13’li ölçü

1. bent

¹⁰⁸ Cem Dilçin. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 375.

Dönemeç başlarında kadim yunan'a¹⁰⁹ alkış a 14'li ölçü

Sisli ufuk renkli frenk eski roma yasası	d	15'li ölçü	} 4. bent
tutup toptasak tek tek iskelet ve kafatası	d	15'li ölçü	
Ayrıca eflatun aristo'nun hatası	d	14'li ölçü	

(“Huma”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.18)

Kafiye şeması aa a, bb b, cc c, dd d şeklinde olan şiirin ölçüsü farklı olsa da bentlerindeki dize sayıları birbirine eşittir.

Şair, “Çeşitleme” şiirinde de dört dizenin arkasından tekli bir dize kullanarak farklı bir tarz meydana getirmiştir.

Bara durmuş bir barbaşı	a	8'li ölçü	} 1. bent
Eksiksiz çarşı yerinde	b	8'li ölçü	
Uzatmalı bir onbaşı	a	8'li ölçü	
Mana arıyor erinde	b	8'li ölçü	
Çarşı aklımdan çıkmıyor	c	8'li ölçü	

Ceylanlar suya inmiş	d	7'li ölçü	} 2. bent
Sürek avında avcılar	e	8'li ölçü	
Mazlum karar bekliyor	f	7'li ölçü	
Kalem kırıyor savcılar	e	8'li ölçü	
Karar aklımdan çıkmıyor	c	8'li ölçü	

(“Çeşitleme”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.19)

Tamamı altı bentten oluşan yukarıdaki şiirin hem kafiye düzeni, hem ölçüsü uyumlu değildir. Birinci bette 8'li ölçüsü kullandığı halde ikinci bentte 7'li ve 8'li ölçüler kullanmıştır. Ama bentlerdeki dize sayıları birbiriyle uyum içerisindedir.

Bunların dışında “Faslı Şehnaz” isimli şiirde şair, kendine özgü düzenli bir nazım biçimi kullanmıştır. Her bir bendi altı dizeden oluşan şiir abbbba, ccccca, dddddd şeklinde kafiyelidir.

¹⁰⁹ Özel isim, satır başı gibi büyük harfle yazılması gereken kelimeler şiirin orijinalinde küçük harflerle yazılmıştır.

Uçarı ve sevecen haldeydi bütün bir yaz	a	14'lü ölçü	} 1. bent
Kitap okurken terler çarçabuk yorulurdu	b	14'lü ölçü	
Ah biraz naz yapsaydı kederden kurtulurdu	b	14'lü ölçü	
Atınca oklarını tam on ikiden vururdu	b	15'lü ölçü	
Gelmesin bir sevdiği dehşetten kudururdu	b	14'lü ölçü	
Biraz tavır biraz eda biraz cilve biraz naz	a	15'lü ölçü	

Su gibi kaygan her yanı saydam cam gibi	e	13'lü ölçü	} 3. bent
Resimlerde yarı çocuk yarı saydam dam gibi	e	15'lü ölçü	
Eli sıcak dili sıcak sınısıcak hamam gibi	e	15'lü ölçü	
Yaşı yirmi göğsü mermi her şeyi tamam gibi	e	15'lü ölçü	
Tam gibi nerden ah neden bir hayal-i ham gibi	e	15'lü ölçü	
Bitmeyen bir şarkıdır bir makam faslı şehnaz	a	14'lü ölçü	

(“Faslı Şehnaz”, *Adanmış Şiirler*, s. 31)

Şiirin dizelerindeki hece sayıları birbirine eşit değildir. Fakat kafiye düzeninin uyumlu oluşu bentlerdeki dize sayılarının birbirine eşit olmasından dolayı düzenli bir nazım biçimi diyebiliriz.

Maraş'ın “Hüsrân Notları”,¹¹⁰ “Kavganın Başı”,¹¹¹ “Genç Ölen”¹¹² gibi birçok şiirinde bentlerdeki dize sayıları eşit olan ama hece sayısı eşit olmayan düzen kullanmıştır. Bu tür örneklerin sayısı değişik şiir kitaplarında karşımıza çıkar.

4.2.2.3.2.2. Bentlerinin dize sayısı değişik olanlar

Bentlerdeki dizelerin hece sayıları eşit olduğu halde, dizelerin gruplanması farklılık gösterir. Maraş'ın bu kurala uyan tek şiiri “Ömrün Hüzün Beyanı”dır.

Serin iklimlerinde ömrün en kuytu yanı	7+7=14	} 1.bent 5 dize
Erir bir bardak suda sevdalı yalnızlıklar	7+7=14	
Zamana hüküm geçmez zaman zulmet zamanı	7+7=14	

¹¹⁰ M. Atilla Maraş. (1994). *Aney*, Sanat Yayınları, Konya, s.27.

¹¹¹ M. Atilla Maraş. (1997). *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, Beyan Yayınları, İstanbul, s.65.

¹¹² M. Atilla Maraş. (1994). *Şehrayin*, Sanat Yayınları, Konya, s.70.

Aramıza karıştı sürgün kalabalıklar	7+7=14
İçimin külhanında yanar çıkmaz dumanı	7+7=14

Karanlık el basıyor gece değil gün değil	7+7=14	} 2. bent 4 dize
Ayları bırakmışım yılları ahlayan yok	7+7=14	
Rikkat kalmadı kalpte duruşlar düzgün değil	7+7=14	
Akla karayı seçtim melali anlayan yok	7+7=14	

Koçlar kurban kesilse gözleyen yok kurbanı	7+7=14	} 3. bent 3 dize
Oyunlar oynanıyor eski dönem değişti	7+7=14	
Çelik kaldırımlarda zaman hasret zamanı	7+7=14	

(“Ömrün Hüzün Beyanı”, *Adanmış Şiirler*, s.47)

Şair bu şiirde 7+7=14'lü hece ölçüsünü kullanmıştır. Dizelerdeki tüm hece sayıları birbirine eşittir. Birinci bentte beş dize, ikinci bentte dört dize, üçüncü bentte üç dize meydana getirmiştir. Bu haliyle ilk bakıldığında sone tarzını andırmaktadır ama değildir.

4.2.2.3.3. Serbest nazım

Sözlük anlamı “vezin ve kafiye gibi klasik ve bağlayıcı kurallara bağlı olmadan yazılan şiir tarzı; serbest nazım”dır.¹¹³ Türk edebiyatında Serveti Fünun’ dan itibaren daha çok kullanılır olmuştur. Daha sonra I. Yeni ile birlikte bu kullanım hızlı bir şekilde yayılmıştır.

Maraş’ın şiirlerinin yarısından fazlası serbest tarzda yazılmış şiirlerdir. Kitaplarında var olan 191 şiirinin 100 tanesini serbest tarzda yazmıştır.

Aşağıdaki tablolarda (Tablo 4.3.- 4.8.) Maraş’ın şiirlerinin dize sayıları gösterilmiştir.¹¹⁴

¹¹³ Mustafa Uslu. (2007). *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Yağmur Yayınları, İstanbul, s.298

¹¹⁴ Bu tablolar oluşturulurken bent gruplarının arasına çizgi (-), büyük bent guruplarının arasına ise yatay çizgi (/) işareti kullanılmıştır.

Tablo 4.3. Doğudan Batıda Ortadoğudan

Doğudan Batıda Ortadoğudan			
	Ŗiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
1	Kendime Dair Notlar¹¹⁵	s. 9	8-4-4-12-5-9
2	Eski Koro	s. 11	5-9-4
3	AyrılıŖ Anısı	s. 12	6-7-10
4	Körler ÇarŖısı	s. 13	14-7-11
5	KuŖ	s. 17	3-3-4-3
6	Haberci	s. 21	12
7	Harf	s. 24	7
8	Mimar	s. 27	7
9	Bahar	s. 28	5-4
10	Rüzgar	s. 29	9
11	Doğu Haberleri	s. 33	3/4-4/4/4-5
12	Batı Haberleri	s. 35	6-10/3-3-3-3
13	Ortadoğu Haberleri	s. 37	15-22-7-10
14	Boğuluyorum	s. 40	7-5-10-8
15	ÇıkıŖ	s. 42	9-10-10-7/11-12-4-9
16	Osmanlı'ya	s. 46	4-4-8-7-8
17	HesaplaŖırız Bir Gün	s. 48	20/11-11/12/17
18	Bildiri Dağıtan Çocuk	s. 52	8-10-11
19	Reha	s. 57	9-4-7-9/3-5-4-5-4-6
20	DuruŖmalar	s. 67	12-9-8/6/12/13/19/20
21	KoŖu	s. 74	13
22	O Gün	s. 75	14-8-7
23	DuruŖma Sonu	s. 77	11

¹¹⁵ Ŗair, bu Ŗiire Ŗiirimsi bir nesirle giriŖ yapmıŖ. Fakat biz bunu bir bölüm olarak almadık.

Tablo 4.4. Şehrâyin

Şehrâyin			
	Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
1	Şaire Çıktıysa Adımız	s. 19	11-11
2	Damıtım	s. 20	11
3	Hayatımızdan Şiirler - A	s. 23	14-15/12-8-5-11/10-11-5-4/6-8-4-15
4	Hayatımızdan Şiirler - B	s. 31	10-6-9-11-8/18-23-10/11-13
5	Şehinşah	s. 41	4-19/10-8/10-4-15/13-4-14
6	Künye	s. 49	4-10-8-18
7	İns'in Şiiri	s. 51	7-17-8-4-8
8	Günün-Gecenin Ve Akan Suların Şiiri	s. 53	3-10-9-6-9
9	Kaftan	s. 55	9-15-7-8-13
10	Çocukların Şiiri	s. 58	5-7-6-13-10-15
11	Yola Çıkanların Şiiri	s. 61	4-7-5-6-7-9-5-8
12	Söz	s. 64	3-9-10-8-15
13	Dirim	s. 69	8

Tablo 4.5. Zor Sözler

Zor Sözler			
	Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
1	Yakarış	s. 9	4-6-10-12
2	Övgü	s. 11	8-6-6-4
3	Bir Eski Gece Şiiri	s. 19	6-6-7
4	Kim Onlar	s. 21	7-4-7/12-2
5	Ben Ademoğlu İns	s. 23	10-17-6-6-10-14
6	Süheylaya Dair	s. 27	14-6-2-6
7	Şimdi Güller	s. 31	12-13-10
8	Şairler, Şiirler, Irmaklar	s. 34	14-15
9	Zaman Aynı Zaman	s. 36	10-14
10	Ne İşe Yarar Eller	s. 38	9-9
11	Bir İki Menzil	s. 39	15-16

12	Arşiv	s. 43	12
13	Nida	s. 44	11
14	Nağra	s. 45	9

Tablo 4.6. Merhaba Ey Hüzün

Merhaba Ey Hüzün			
	Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
1	Selamlama	s. 15	5-3-7-7-7/7-8-8-6/8-13-14
2	Şhremeni	s. 21	5-6-8-11-4/24-6
3	Dellal	s. 25	2-5-5-6-4/4-5-3-5-4-5-5/5-5-7-3-8
4	Tarzı Kadim Üzre	s. 39	2-2-2-3-3-3-3
5	Aşk Sevda Ve Şiir	s. 42	5-5-4-5-4
6	Eski Sevdalar	s. 43	6-6-5
7	Yarım Kalmış Bir Aşk Şiiri	s. 48	2-6-4-2-8-3
8	Hintli Hile Yapıyor¹¹⁶	s. 50	10-6-7
9	Kardelen	s. 52	11-12
10	Merhaba Ey Hüzün	s. 55	6-4-5-5-3
11	Ben Bu Denizi Tanıyorum	s. 56	9-10-4
12	Üsküp'e Yağan Yağmur	s. 58	7-10-8-6
13	İn Ve Cin	s. 60	2-2-2-3-5
14	Ekmek Ve Küf	s. 61	5-6-7
15	Birinci Poz	s. 63	18
16	İkinci Poz	s. 64	20
17	Şair Sedat	s. 65	18

¹¹⁶ Bu şiirin son kısmını şair bir nesirle tamamlıyor. Bunu şiirin bölümlerine almadık.

18	Hayret	s. 66	4-3
19	Serüven	s. 67	4-9/14/12

Tablo 4.7. Adanmış Şiirler

Adanmış Şiirler			
	Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
1	Sevda Sözleri	s. 14	5/7-4-5-5
2	Güz Neşideleri	s. 16	4-4-1/5-5/4-4-1
3	Bir Adam	s. 19	4-4-6/3-8/16/7-7/13
4	Akrostiş	s. 23	5-7-8
5	Zal	s. 24	4-3-4-11-8
6	Sultan-I Yegah	s. 26	5-5-6
7	Ol Kadim Hikaye	s. 27	2-5-3-8-8-5
8	İki Yalnız Çam	s. 33	2-4-3-3-2
9	Güzelliğine	s. 34	1-4-3-5-7/1-2-2-2-3/1-4-6-5/1-10
10	Safran	s. 40	4-2-2-2
11	Börtü Böcek	s. 43	14 (Dizeler aralıklı)
12	Sürgün	s. 44	4-5
13	Bir Sabah Ordu	s. 45	5-4-4-8
14	Bağdat Pazar Yerinde	s. 48	6-6/6-5
15	Külçe-Tortu	s. 51	6-4-1-6
16	Safahat Çile Ve Şiir	s. 53	9
17	O Eski Şehir	s. 54	9
18	Yalnızlığım	s. 57	4-2

19	Müellif	s. 60	6-2
----	----------------	-------	-----

Tablo 4.8. Aney

Aney			
	Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
1	Yeryüzü Coğrafyam	s. 11	2-6-7-4-15-6-7-17-10-19
2	Hüznüm Kıvamındadır	s. 16	17-8/1-5-5-11/17
3	Düşün Biraz Da	s. 28	4-4-3
4	Dalgın	s. 35	7
5	Kaybolur	s. 38	9
6	Onlar	s. 41	7
7	İfrit	s. 42	7
8	İmtihan	s. 45	7
9	Aney	s. 55	11-13-7-15-11-11-13-7-10-6

Tablodan da anlaşılacağı gibi şiirlerde bentler arasında belirli bir düzen yoktur. Şair, dilediği biçimde, gönlünden nasıl gelmişse şiirini öyle yazmıştır. Bent oluşturmada boşluk bırakma, numaralandırma, harflendirme, isimlendirme gibi yöntemleri kullanmıştır. Kimi şiirinde büyük bentlerin içine küçük bentler yerleştirmiştir. Bazı şiirlerinde hiç bent kullanmayarak tek parçadan oluşturmuştur.

4.2.3. Ahenk

Ahenk bir şiirin başlıca unsurlarındandır. Turan Karataş, ahengi “armoni, kısmen fesahat. Edebi eserde kullanılan kelime ve kelime guruplarının kendi aralarında ses uyumundan doğan ve kulağa hoş gelen, okuyanda adeta bir musiki tesiri yapan ses düzeni”¹¹⁷ şeklinde tarif eder.

Maraş, şiirlerini yazarken vezni ve kafiyei kullanmaktan çekinmez. Fakat vezni ve kafiyei kullanırken hassas çizgileri ve katı kuralları yoktur. O ölçü ve kafiyei şiire bir ahenk kazandırmak için kullanır.

¹¹⁷ Turan Karataş. (2007). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.23.

Güzel yaz doğru hatlar çiz ey
Kalbin hakikate ayarlı kalsın
Bu şiiri de ör/güzel kelimelerle/örnekle.

(“Yeryüzü Coğrafyam ”, Aney, s. 15)

Şair, şiirinde estetiğe güzelliğe önem verir. Şiirini doğru kelimelerle, güzel örneklerle örmek ister. Bilindiği gibi örgüler belli bir düzene ve tertibe göre yapılır. Yani şair şiirlerinde bir düzen, bir ahenk oluşturmak ister.

Bir yanmaya hazırlığın bitmedi mi kardeşim
Tükenip gidiyor bir ömrün hüznün defteri

(“Öğüttün Vakitler ”, Aney, s. 29)

Maraş, geçen her günü ömür denen defterin düzenli sayfalarına benzetir. Her gün o defterden bir sayfa eksilir.

“Bir şiirde ahengi oluşturan unsurlar, ritim, armoni ve yinelemelerdir”.¹¹⁸ Bizim de incelememiz bu başlıklar üzerine olacaktır.

4.2.3.1.Ritim

Daha çok müziğin alanına giren ritim,“hecelerin belli sayıda öbeleşmeleriyle, vurgulu ve vurgusuz, uzun ya da kısa heceler düzenli dizilişleriyle sağlanır.”¹¹⁹ şeklinde açıklanır. “Aslında şiir için vezin ve kafiyenin gerekliliği, bütün güzel sanatlar için kaçınılmaz görünen estetik bir temele dayanmaktadır.”¹²⁰ Şiirin vazgeçilmez ritim unsuru olan ölçü elbette tek başına yeterli değildir. Ritmi meydana getiren kafiye, armoni, yineleme gibi unsurları da unutmamak gerekir.

4.2.3.1.1.Vezin

Dizelerdeki hecelerın sayısına veya hecelerın açık-kapalı oluşuna vezin denir. Tanzimat edebiyatına kadar vezin Türk şiirinin vazgeçilmez unsuru olmuş, Tanzimat’la birlikte ölçüsüz şiirler boy göstermeye başlamıştır.

Maraş, genel olarak serbest şiirler yazmıştır. Fakat serbest şiirlerinin yanında küçümsenmeyecek kadar da ölçülü şiirleri vardır. Divan şiir geleneğinden yararlanan Maraş, aruz veznini şiirlerinde kullanmamıştır. Bununla birlikte hece ölçüsünü kullandığı şiirlerine çok sık rastlamaktayız.

¹¹⁸ Ahmet Özpáy (2007). *Şair Kimliğiyle Ali Çapan ve Şiirleri Üzerine Bir Değerlendirme*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 6(2):14-23

¹¹⁹ Doğan Aksan. (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınları, Ankara, s.233.

¹²⁰ M. Orhan Okay. (1988). *Şiir Sanatı Üzerine*, Mehmet Kaplan İçin, TKAEY, Ankara.

Mühlet biter vade tamam olunca6+5=11’li ölçü
Eskir taslar eski hamam olunca6+5=11’li ölçü
Biter mi mihneti yalan dünyanın6+5=11’li ölçü
Ham ervahlar halka imam olunca6+5=11’li ölçü

(“Rübai ”,Adanmış Şiirler, s. 62)

Bunun yanında duraksız hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri daha çoktur.

Her gün bu zor sürgünü yaşıyorum adeta11’li ölçü
İçimden dışarıya taşıyorum adeta11’li ölçü
Gücümü senden aldım tükendi korkularım11’li ölçü
Varlığınla dağları taşıyorum adeta11’li ölçü

(“Rübai ”,Adanmış Şiirler, s. 63)

Ölçü hususunda kendini sıkmayan şair kimi şiirinde dizelerdeki hece eşitliğini bozmuştur.

Bir iz ki bozulmadan kalır gelir bu çağa düşer16’lı ölçü
Kurt oltayı kemirir balıklar ağa düşer14’lü ölçü

(“Odak ”,Şehrayin, s. 11)

Uzanır bir gülperçem alnının uzayına14’lü ölçü
Kol atmış kor sıkıntı ömrünün sarayına14’lü ölçü

Mahmur değil gözlerin tedirgin halin nedir14’lü ölçü
Umudun ne umuttur veluttur hayallerin14’lü ölçü

Sesten rakamdan yoruldun imzalardan12’li ölçü
Tükenişe direndin uyarılarla bilendin14’lü ölçü

(“Bürokrat ”,Şehrayin, s. 15)

Maraş, şiirlerinde ölçüyü kullanan bir şairdir. Vezin olarak hece ölçüsünü kullanır. Fakat hecenin kurallarında ısrarcı değildir. Hecenin kalıplarını şiirin bütününde aradığımızdan dolayı eğer bir dizede hece sayısı değişmişse o şiir ölçülü şiir diyemiyoruz. Fakat şairin bir ayağı hep hecenin sınırlarına yakın dolmuştur. Bu yüzden şiirlerinin çoğunu serbest tarzda yazmıştır diyebiliriz.

4.2.3.1.2.Kafiye

Türk şiirinin an karışık konularında bir tanesi kafiye konusudur. Kafiyenin farklı farklı tanımı yapılmıştır. Doğan Kaya, kafiyeyi “şiirde ahengi ve anlam

zenginliğini sağlamak için, dizelerin başında, ortasında veya sonunda, esas alınan belli seslerle tesis edilen ses benzerliğidir”¹²¹ diye tarif eder.

Kafiye, seslerinin tekrar edilişleri bakımından yarım kafiye, tam kafiye, zengin kafiye, tunç kafiye, cinaslı kafiye; kafiye örgüsü bakımından çapraz kafiye, düz kafiye, sarma kafiye gibi çeşitlere ayrılır.

Kime ne kadar yarar özgürlük geri gelse	-else	
Bileklerdeki zincir kırılrsa bire kadar	-ar	
İlk zamandan başlamış biter mi ki bu celse	-else	
Zihnimiz işgal altında bağımsızlık kaç yazar	-ar	

(“Zihnimiz İşgal Altında”, Adanmış Şiirler, s. 18)

Yukarıdaki dörtlükte “-else” sesleri zengin, “-ar” sesleri tam kafiyeyi meydana getirmiştir. Kafiye örgüsü abab şeklinde olduğundan çapraz kafiye kullanılmıştır. Aşağıdaki dizede ise çapraz kafiyeyi bir beşlikte denemiştir.

Önce tane tane ve azar azar	-ar	
Sonra bütün gökten o müthiş hızla	-ız	
Nazlı bir şubat akşamı inene kar	-ar	
Kalbimi yerinden söken nabızla	-ız	
Sanki ruhumun üstüne yağar	-ar	

(“Bu Bir Kar Şiiridir”, Merhaba Ey Hüzün, s. 31)

Maraş şiirlerinde kafiye kullanmayı sever. Fakat bir şiirin bütününde aynı kafiye örgüsünü devam ettirmez. Şair bazen, şiirlerinde ilk dörtlük kafiyeli dizelerden oluştuğu halde ikinci dörtlükten itibaren kafiyeyi terk eder.

Gece uyku ve feleka
Sahte maske ve hileb
Olmak veyahut ölmeka
İşte bütün meseleb
Çalar kapıyı gecec
Acı haber ve ölümd
Ey arkadaş hemen gele
Ayrılmındayız yolund

(“Geceleyin Şiir”, Merhaba Ey Hüzün, s. 34)

¹²¹Doğan Kaya (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.394.

Birinci dörtlükte çapraz kafiye kullanıldığı halde ikinci dörtlükte yalnız iki dize arasında kafiye vardır.

Yine yukarıdaki ikinci dörtlükte ölüm-yolun kelimeleri arasında özel bir kafiye oluşturmuştur.

ö- l- ü- m

y- o- l- u- n

Kelimeler alt alta getirildiğinde “y” sesi hariç tüm birbirine yakın seslerin alt alta geldiği görülür. Burada kafiye yoktur ama, “ö-o” “ü-u” “m-n” yakın seslerini bir arada kullanarak bir ahenk yaratmıştır.

Maraş, divan şiiri geleneğinden de yararlanarak gazellerde, mesnevilerde ve rubailerde kullanılan kafiye çeşidini kullanır.

Ne zaman baksam dünyaya hoyrat bir **dekor** bulurum -ora

Küllenmiş ateş içre bir avuç **kor** bulurum -ora

Su bulanık hava kirli olta yok ağ yokb

Yoksa avlanmak için er geç bir **tor** bulurum -ora

Tirmansam dağa doruğa bir tutam bulut içinc

Belki bana biraz moral biraz **efor** bulurum -ora

(“*Bulurum Ben Yar Seni*”, *Adanmış Şiirler*, s. 10)

Devran bir başka devran -ana

Dört yan barut silme kan -ana

Leylayı anlatırlar --x

Benzemez ona sevdan -ana

(“*Sevdan*”, Şehrayin, s. 76)

Şair, divan şiiri gazel ve kasidelerinde gördüğümüz musammat tekniğini¹²² de ustalıkla kullanır. Âruz veznin kalıplarıyla kurulan bu teknik Maraş’ın şiirlerinde yalnız kafiye yönüyle vardır.

Ateş olur yanar **yanak** akkor kesilince **dudak**

Tenden ayrılınca **fırak** bir leyla daha geçer

¹²² Kamu bimarına **canan** deva-yı derd eder **ihsan**
Niçin kılmaz bana **derman** beni bimar sanmaz mı

Gamum pinhan dutardum **men** dediler yare kıl **ruşen**
Desem ol bi-vefa **bilmen** inanır mı inanmaz mı
Fuzûlî

(“Geçer”, Merhaba Ey Hüzün, s. 41)

Bu kafiye şeklinde dizeler ortadan kesilip alt alta dizildiğinde düz kafiye ortaya çıkar.

Ateş olur yanar yanak	a
akkor kesilince dudak	a
Tenden ayrılınca firak	a
bir leyla daha geçer	b

Şair bazen kelime kökündeki ses ile eklerdeki sesleri birbirine kafiye yapar.

Çay mı kahve mi?

Siz çay içmiyorsunuz sahi

(“Dalgın”, Aney, s. 35)

Şair, yukarıdaki örnekte, “mi” soru ekindeki “i” sesiyle “sahi” kelimesindeki “i” sesinden kafiye oluşturmuştur. Aslında kafiyeyi kelime kökünde aramak gerekir. Maraş, kelime kök ya da gövdelerine bakmadan kafiyeyi kullanmaya çalışmıştır. Bu da onun ahenkli şiirler yazmak istediğini gösterir.

.2.3.1.3. Redif

Redif, kafiyeden sonra gelen, görev ve anlamca aynı olan ses ya da kelimelerin aynen tekrar edilmesine denir. Maraş’ın şiirlerinde redif geniş yer tutar. Şiirlerini ahenkli yazman isteyen bir şairin tabi davranışıdır bu. Şair serbest tarzda şiirler yazsa da gelenekten kopmak istemez.

Issız gecelerin pembe şafağı	-i
Sevgi denizinin mor lüferisin	-isin
Hasret oltasının köpükten ağı	-i
Özlediğim gölün nilüferisin	-isin

(“Nesin Sen”, Merhaba Ey Hüzün, s. 46)

Şair kafiyeden sonra “-i” ve “-isin” eklerini kullanarak redifi meydana getirmiştir. Kimi şiirinde redif yalnız dizelerin bir kaçında olur.

Zihnimiz işgal altında kara haber bu beyler
 Gelin işgali kırın arının azar azar
 Yolunuza çıkmadan çölde çıldıran devler
 Susamışa su verin için doyana kadar

(“Zihnimiz İşgal Altında”, Adanmış Şiirler, s. 18)

Zulümden yara alan, bir yaman firaridir

Korkunun mağarası münhal ve tenya **yerdir**
 Hesabım yoktur benim çok renkli rüyalarla
 Ne de sığınmak isterim anne kucaklarına
 Gidip dağlara yaslanmak da hüner **değildir**

(“ Yola Çıkanların Şiiri”, Şehrayin, s. 61)

Bazen yalnız redif kullanarak kafiyeyi oluşturur. Yukarıda verilen örneklerde “-ler”, “-dir” seslerini tekrar ederek redifi oluşturmuştur.

Her gece mahsun olur bir kesime **ağlarsın**e ağlarsın
 Gün gelir albümdeki bir resime **ağlarsın**e ağlarsın

(“Acı İle”, Zor Sözler, s. 17)

Yukarıdaki beyitte şair kafiyeden sonra hem ekle hem de kelimeyle redif meydana getirmiştir.

Sanatçı, kelime halinde redifler de kullanır.

Bindik doru taylara kırbaç üzengi **sürdük**
 Kesintiler çareleri nokta nirengi **sürdük**
 Dertler çerağı yaktık ölüme bengi **sürdük**
 Namluya mermi sürdük kavgamızı başlattık

(“Kavganın Başı”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s. 66)

Su gibi kaygan her yanı saydam cam **gibi**
 Resimlerde yarı çocuk yarı saydam dam **gibi**
 Eli sıcak dili sıcak sımsıcak hamam **gibi**
 Yaşı yirmi göğsü mermi her şeyi tamam **gibi**
 Tam gibi nerden ah neden bir hayal-i ham **gibi**
 Bitmeyen bir şarkıdır bir makam faslı şehnaz

(“Faslı Şehnaz”, Adanmış Şiirler, s. 31)

Düzenli şiirlerinin yanında serbest şiirlerinde de redifi sıkça kullanır.

Bahçede çiçeklere su veriyor sabahları
 Çam ağaçları esmer toprak nefes **alıyor**
 Toprağı havalandıran solucanları **görüyor**
Gülümsüyor
 Serçe sesinden bülbül sesini fark edebiliyor
 Çocuklar artık balkondan odalara **koşuyor**
 Salıncakta sallanıyor
 Sesleri kuşlarınkine **karişiyor**

(“Göç”, Aney, s. 25)

“-iyor, -iyor” seslerini dize sonlarında tekrarlayarak redifi meydana getirmiştir.

Maraş, şiirlerinde hiçbir zaman şiirlerinde ahengi göz ardı etmez. O güzel olanı anlattığı kadar, anlattığı şeyin de güzel olmasına dikkat eder.

4.2.3.2. Armoni

“Şiirde armoni, bir veya birkaç mısradaki ünlü ve ünsüzlerin kalınlık-inceciklik, düzlük-yuvarlaklık, sertlik-yumuşaklık ve uzunluk-kısalık bakımından tutarlı, dengeli ve birbirleriyle uyumlu olmasıdır.”¹²³

Maraş, şiirlerini yazarken onların ses ve anlam değerlerine önem verir. Şair bilerek ya da bilmeyerek şiirlerinde müziksel yapılar oluşturmuştur. Bunların başında aliterasyon ve asonans gelir.

4.2.3.2.1. Aliterasyon

Bir veya birkaç dizede aynı seslerin veya hecelerin tekrar edilmesine aliterasyon denir. Böylece şiirde bir ahenk vücuda getirilmiş olur.

Maraş şiirlerinde ağırlıklı olarak “l”, “m”, “n”, sesleri ağırlıklı olarak kullanmıştır.

Şairin en çok bilinen şiir kitabı “Aney” eserini incelediğimizde aynı seslerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülür. Şairin en yaygın kullandığı belli başlı ünsüzler aşağıdaki tabloda (Tablo 4.9.) verilmiştir.

Tablo 4.9. Ünsüzler

Sırası	Şiirin Adı	Ünsüzlerin Sayısı			
		n	l	m	Toplam
1	Yeryüzü Coğrafyam	131	120	78	329
2	Hüznüm Kıvamındadır	128	82	56	266

¹²³ Arif Yılmaz. (2010). *Sabahattin Kudret Aksal Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. MEB Yayınları, Ankara, s.364.

3	Göç	163	187	107	457
4	Bu Kızgın Alazda	33	22	11	66
5	Hüsran Notları	31	22	41	94
6	Düşün Biraz Da	22	12	4	38
7	Öğüttün Vakitleri	34	25	14	73
8	Resimsiz	7	2	4	13
9	Gel-Gitler	7	8	3	18
10	Dalgın	10	2	11	23
11	Şa...	3	7	5	15
12	Yekün	3	8	4	15
13	Kaybolur	13	18	4	35
14	Dağlır Korkular	4	9	2	15
15	Bunlar	9	9	1	19
16	Onlar	7	11	2	20
17	İfrit	10	4	2	16
18	Kaside	8	4	4	16
19	Şairleri	10	6	2	18
20	İmtihan	7	5	7	19
21	Hattat	9	5	0	14
22	Hafız	3	2	1	6
23	Dağlı	8	6	8	22
24	Metropolistan	7	3	1	11
25	Tenkit	4	4	3	11
26	Fasıl	3	5	0	8
27	Aney	183	113	103	399
	Toplam	857	701	478	2036

Maraş'ın şiirlerinde yumuşak ünsüzleri daha ziyade kullandığı görülüyor. Bunun altında, şairin yumuşak huylu bir hüznün şairi olduğu gerçeği yattığı düşünülmelidir.

Bu hintli benim en feodal yanımı kaşıyor

Bak işte şu kızı kandırmaya çalışıyor

İyi ki o **yanım** var benim o dağlı **yanım**
İnadına ne kadar da **inadım**
Kanım kabarıyor, yüreğim **alevleniyor**
Benim bir kuşun gibi **patlamam** gerek
Hemen, derhal **kavga çıkarmam** gerek
Yani açıkça bu adam bizi **çiğniyor**
Ayıp oluyor **ama** bu **hintli**
Misafir olduğunu hiç **bilmiyor**.

Bu **hintli hinoğlu hin**
Hala hile peşinde
Hali pür melali bu **hileyi aşıyor**
Bu ne rezil bir dünya
Hayâsızlık bayrağını elden ele taşıyor.

Bu **hintli bu hileyi**
Bir festivalde yapıyor
Bir şiir şöleninde olu mu böyle şeyler
Ve bu defolu hile
Kırmızı karanfile kadar ulaşıyor
Efendim bu hintli ömür billâh
Bu hal üzre yaşıyor.

(“*Hintli Hile Yapıyor*”, Merhaba Ey Hüzün, s. 50.)

Yirmi iki dizelik yukarıdaki şiirde “ı” ünsüzü 38, “n” ünsüzü 35, “m” ünsüzü 24 defa tekrar edilmiştir. Bu da gösteriyor ki şair birtakım şiirlerinde bazı ünsüzleri yoğun olarak kullanmaktadır. Fakat bu duruma şiirlerinin tamamında rastlanmaz.

4.2.3.2.2. Asonans

Bir veya birkaç dizede aynı seslilerin tekrar edilmene asonans denir. Daha çok tekerlemelerde karşımıza çıkan asonans şiire uygulandığında monoton bir yapının oluşmasına neden olabilir. Bunun farkında olan şair şiirlerinde aynı ünlüleri tekrar etmek yerine bir birine yakın ünlüleri tekrar ederek bir armoni oluşturur. Şairin “*Aney*” kitabında en çok kullandığı ünlü ses dağılımı aşağıdaki tabloda (Tablo 4.10.)

verilmiştir.

Tablo 4.10. Ünlüler

Sırası	Şiirin Adı	Ünlülerin Sayısı			
		a	e	i	Toplam
1	Yeryüzü Coğrafyam	202	176	132	510
2	Hüznüm Kıvamındadır	213	122	113	448
3	Göç	247	269	163	679
4	Bu Kızgın Alazda	40	22	34	96
5	Hüsrân Notları	70	29	30	129
6	Düşün Biraz Da	31	17	17	65
7	Öğüttün Vakitleri	32	30	48	110
8	Resimsiz	10	18	8	36
9	Gel-Gitler	14	7	14	35
10	Dalgın	11	11	16	38
11	Şa...	18	9	10	37
12	Yekün	7	12	8	27
13	Kaybolur	14	27	10	51
14	Dağılır Korkular	17	6	5	28
15	Bunlar	8	8	7	23
16	Onlar	18	14	16	48
17	İfrit	9	4	8	21
18	Kaside	18	8	13	39
19	Şairleri	14	11	6	31
20	İmtihan	9	9	13	31
21	Hattat	12	8	10	30
22	Hafız	9	7	4	20
23	Dağlı	7	9	8	24
24	Metropolistan	5	2	4	11
25	Tenkit	4	6	3	13
26	Fasıl	3	8	6	17
27	Aney	287	224	170	681
	Toplam	1329	1073	876	3278

Şair özellikle serbest tarzda yazdığı şiirlerinde kafiyenin ve ölçünün yokluğunda şiirde ahengi, aliterasyonlar ve asonanslarla sağlamaya çalışmıştır. Ama tüm şiirlerinde bunu aramak doğru değildir.

Ey Őir
ey kelimelerin
gizli
gizemli dűnyası

Ey ritmin ve ahengin
ebruli dansı
derin dűŐlerimin
narin hűlyası
sana dűndűm

Ey bűtűn zamanların
gűk Őekimli edası
sesin aksi sedası
sana dűndűm

Ey mir
ey gűzel insan
sűz ustası
ey Şair
sana dűndűm

Ey gűzellik ve cazibe
kan kırmızı gűl
ey aŐk ű sevda
sana dűndűm

(*"AŐk Sevda ve Őiir"*, Merhaba Ey Hűzűn, s. 42.)

Őair, yukarıdaki Őiirde en Őok "i" sesini kullanmıŐ, bunun yanında "ı" sesini, birbirinin kalın ve incesi olan "a-e" seslerini de sıklıkla kullanmıŐtır. Bűylece bir iniŐ bir ŐıkıŐ Őeklinde Őiirde bir dalgalanma yaratmıŐtır.

4.2.3.3. Yinelemeler

“Şiir dilinde belli seslerdeki yinelemelerin yanı sıra bir takım ses öbeklerinin oluşturduğu biçimbirimlerin, sözcük ve sözcük öbeklerinin ve kimi kez bütün bir dize ya da dizelerin de yinlendiği görülür.”¹²⁴

Yinelemeler günlük konuşma dilinin yanı sıra şiir dilinde de en çok kullanılan bir yöntemdir. Yinelemeye gerek önemine binaen konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak, gerekse okuyucuda güzel ve ahenkli bir anlatım uyandırmak için şiirde sıkça başvurulur.

Maraş’ın şiirlerinde yinelemenin her çeşidini görmek mümkündür.

4.2.3.3.1. Ön yineleme

Prof. Dr. Doğan Aksan’ın ifadesine göre ön yineleme “dize başında yer alan bir sözcük ya da bir sözcük öbeğinin ya da bir sentaktik yapının sonraki dizelerde yinelenmesidir.”¹²⁵

Ey şiir
ey kelimelerin
gizli
gizemli dünyası

Ey ritmin ve ahengin
ebruli dansı
derin düşlerimin
narin hülyası
sana döndüm

Ey bütün zamanların
gök çekimli edası
sesin aksi sedası
sana döndüm

Ey mir

¹²⁴ Doğan Aksan. (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınları, Ankara, s.218.

¹²⁵ a.g.e, s.220.

ey güzel insan
 söz ustası
 ey şair
 sana döndüm

Ey güzellik ve cazibe
 kan kırmızı gül
 ey aşk ü sevda
 sana döndüm

(“*Aşk Sevda ve Şiir*”, Merhaba Ey Hüzün, s. 42.)

Şair, bu şiirde her bendin ve kimi dizelerin başında “ey” sözcüğünü yineleyerek okuyucunun dikkatini sürekli zinde tutma yoluna gitmiştir.

Maraş, bazen bir dizeyi ya da bir bölümü olduğu gibi yineler.

Selam

Muhammed’e
 ve hane halkına
 ve arkadaşlarına
 ve izinden gidenlere...

Selam

Hasan’a ve Hüseyin’e
 kerbela şehitlerine

Selam

görünene ve görünmeyene
 meleklerle ve cinlere
 yazıcı meleklerle, sorucu meleklerle
 sur’a üfleyene, yele hükmedene
 can alıcı meleğe
 haber getiren meleğe

(“*Selamlama*”, Merhaba Ey Hüzün, s. 15.)

Bazı şiirlerinde kendine özgü yinelemeler geliştirir.

Hergün

yüz kere **bin** defa ocaklarda
yanan korlanan **benim bedenim**
beyim-beyim/beyler, beyim
su getir, **su sun, su-su ver**
su sızmasın aramızdan

(“İki”, Şehrayin, s. 25.)

Yukarıdaki örnekte “hergün, defa, kere” kelimelerini kullanarak yinelemenin ipuçlarını vermektedir. “yüz, bin” kelimelerini kullanarak yinelemede sayıların katarlından yararlanır. “benim, bedenim, su sun, susuver” gibi birbirinin içine geçmiş kelimeleri bir arada kullanarak orijinal bir yineleme meydana getirir.

Maraş’ın şiirlerinde, gerek şiirin bir kısmında gerekse şiirin bütününde benzer yinelemelere rastlamak mümkündür.

4.2.3.3.2. Art yineleme

“Ön yinelemenin tersi bir uygulama diyebileceğimiz”¹²⁶ art yineleme bir kelime ya da kelime gruplarının dize sonlarında tekrarlanmasıdır.

Bara durmuş bir barbaşı
Eksiksiz çarşı yerinde
Uzatmalı bir onbaşı
Mana eriyor erinde

Çarşı aklımdan çıkmıyor

Ceylanlar suya inmiş
Sürek avında avcılar
Mazlum karar bekliyor
Kalem kırıyor savcılar

Karar aklımdan çıkmıyor

Bir sultanın ocağında
İşler bitmez bilmeceyle

¹²⁶ Arif Yılmaz. (2010). *Sabahattin Kudret Aksal. Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. MEB Yayınları, Ankara, s.395.

Kara yörük çadırında
Ay oluyor mum geceye

Çadır aklımdan çıkmıyor

(“Kendime Dair Notlar”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.9.)

Toplamda altı bentten oluşan yukarıdaki şiirinde her bendin sonunda yineleme yaparak değişik bir kullanım ortaya çıkarır.

Denizi göl **eyledik**
Dikeni gül **eyledik**
İnanlı döl **eyledik**
Işık taşıyan çağa

(“Osmanlıya”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.46.)

Yukarıdaki yineleme şekline aynı zaman da redif olarak adlandırılabilir. Zaten redifler bir çeşit art yinelemedir.

Gitme dur bekle beni

büyük **çıkışı**mı bekle
gökyüzü **çıkışı**mı
yeryüzü **çıkışı**mı bekle
toprak damlar içinden
o yerlerden, mağaralardan
kandil ışığından, mum ışığından
ibrahim ülkesinden
eshabı kef uykusundan uyanan.

Gitme dur bekle beni

yeryüzü **bekledi**
gaipler ülkesi **bekledi**
sen de **bekle** geliyorum
eyyup makamından
ibrahim dergahından
nemrudun ateş yaktığı yerden
ateşin içinden
ve güller ülkesinden geliyorum
dur bekle beni.

(“Çıkış”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.42.)

Şairin birçok yinelemeyi içinde barındıran bu şiirinde bekleme fikrine vurgu yapılmış. Bir gün büyük çıkışlar yapacağını, medeniyetler beşiği olan Urfa’dan beslendiğini söylemektedir.

Maraş, birçok şiirinde benzer yinelemeler yapmıştır. Özellikle şiirinde redifi çok kullanan bir şair olan Maraş, hem geleneğe bağlı yazdığı şiirlerde, hem modern tarzda yazdığı şiirlerde benzer uygulamalara sıkça rastlarız.

4.2.3.3.3. Zıt paralel yineleme

Dize veya bölüm başındaki bir sözcüğün, dize veya bölüm sonunda tekrar edilmesine zıt paralel yineleme denir.¹²⁷

Uykulardayız şimdi dal **uykularda**

Keskin karanfil kokulu şafaklarda

Bir anne gibi doğum sancılarında

Sevdalıyız kurban bakırlar nakışladık

(“Kavganın Başı”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.65.)

Şair aynı kelimeyi yenilediği gibi aynı seslerle başlayan kelimeleri de yineleyerek değişik bir armoni oluşturmuş.

Yaz deyince özel bir destan **yazmalıyız yaza**

Dağlarda karın hükmettiği uçkun beyaza

(“Yaza”, Adanmış Şiirler, s.8.)

Yukarıdaki örnekte şair yazılışları aynı anlamları farklı olan kelimeleri yineleyerek başka bir kullanım şekli ortaya çıkarır.

Gelen üryan gelir giden üryan gider şek şüphe **yok**

Dirlik **yok** kurban **yok** çile **yok** havfımız **yoktur**

(“Ah”, Şehrayin, s.12.)

Gül, bülbül be balık

mavi bir su üstünde

düşündürür bir olanı

yakmayan ateşi ve ibrahim’i

asur’dan kalma **suru**

¹²⁷ Arif Yılmaz. (2010). Sabahattin Kudret Aksal. *Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. MEB Yayınları, Ankara, s.398.

yer altı geçitlerini, **yer altı** suyunu
surun kapılarını, üflenecek **suru**
düşündürür ah **düşündürür**
 hallac-ı mansur'u

(“reha”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.57.)

Urfa ile ilgili tarihsel ve coğrafi motifleri şiirlerinde sık sık işleyen şair, bu motifleri dizelerin başında ve sonunda kullanarak iyice anlaşılmasını istemektedir.

4.2.3.3.4. Kıvrımlı yineleme

Dize sonundaki bir kelimenin sonraki dize başında yinelemesine kıvrımlı yineleme denir.

Sen gidince ardından
 Bir **kapı** açılır **denize**

Denize açılan **kapıdan**
Kim gelir **kimler** geçer
 Belki birkaç ins sureti
 Cin ve telkinler geçer

(“Ölüm Geçer Ad Kalır”, Merhaba Ey Hüzün, s. 35)

Göl deyince **kamış**
Kamış deyince ney
 Yunmuş yıkanmış gölde
 (tuhaf şey)
 Kurulanmış gölgede

(“Çağrışım”, Şehrayin, s. 72)

Yalnız bir bölümünü aldığımız aşağıdaki iki dizede şair dizelerdeki kelimelerin çaprazlama yerlerini değiştirerek anlamı pekiştirmeye çalışır.

Senin için **değişirim**
 İstedğin gibi olurum
Değiştirim her şeyi
 İnancımı bile...

**Benim lordum
lordum benim.**

(“Yarım Kalmış Bir Aşk Şiiri”, Merhaba Ey Hüzün, s. 48.)

Selam anneye, anne rahmine
üç karanlığa **selam**
selam babaya ve tohuma
üç aydınlığa **selam**
selam ışığa, selam nura
selam sağnak sağnak yağan yağmura
rahmet bulutlarına
damla damla suya
yağmur tanelerine, kar tanelerine
selam ateşi bastıran suya
ve her şeyi
sudan yaratan allah’a
binlerce kez hamdolsun
Muhammed’e **selam** olsun

(“Selamlama”, Merhaba Ey Hüzün, s. 15.)

Sadece bir bölümünü yukarıya aldığımız şiirde şair neredeyse bölüm boyunca kıvrımlamaya devam ederek hoş bir yineleme meydana getirmiştir. Yüreğindeki Allah sevgisinin aslında her şeyi kuşattığını belirtmek istercesine dizelerin başında ve sonunda selamlamayı tekrar etmiştir.

4.2.3.3.5. Bağlaç yinelemesi

Aynı türden bağlaçların şiir içinde yinelenmesinden oluşur. Bu bağlaçlar dizelerin herhangi bir yerinde bulunabilir.

Kurudu pınarlar dağıldı dost meclisleri
Ne yâr **ne** ağyâr ah bir yetim canın kaldı

Tarumar bahçe bülbül ölüleri hüzünlü göz
Ne gül **ne** de hicrete hazır kervanın kaldı

(“Adın Kaldı”, Şehrayin, s.16)

Gül zindandadır, mahpustur

yol dikenli **ve** çile
 bize mahsustur
 ey benim canım yiğidim
 şu ki iyi bildiğim
evvela at namustur **ve** söz
 namustur
sonra kadın **ve** dahi
 silah namustur

(“Hayatımızdan Şiirler”, Şehrayin, s.38.)

Şair bağlaçları şiirin geneline yaymıştır. Şairin en çok kullandığı bağlaç “ve” bağlacıdır.

4.2.3.3.6. Zıt yapıli yineleme

Zıt anlamlı ya da zıt dilbilgisel yapılarla sahip sözcüklerin aynı dize ya da art arda gelen dizlerde yinelenmesidir.¹²⁸

evimizin yolu yokuş
ardı kale **önü** yol
 kutsal balıkların salınarak yüzdüğü
 apansız inen bir tehlike anında
içten güdümlü **dıştan** güdümsüz
 çelik kavisler çizerek uzaklaşır
 gölde balık
 kalede kertenkele

(“Kendime Dair Notlar”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.9.)

topla başına güzellik uzmanlarını
 yalanlarını artır geometrik diziyle
 göz yerine söz **al** söz **sat**
 umutlarını bağla bir fincanın tavelerine

(“Körler Çarşısı”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.13.)

Görmez çok korkulu düş
genç bir **ihtiyar**
yaşlı bir **çocuk**

¹²⁸ Arif Yılmaz. (2010). *Sabahattin Kudret Aksal- Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. MEB Yayınları, Ankara, s.410.

biz istersek her şey sevilir

(“*Kuş*”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.17.)

Şair anlam olarak birbirinin zıddı olan al-sat, genç ihtiyar gibi sözcükleri bir arada kullanmıştır. Şairin şiirlerinde bu tür yinelemelerin sayısı bir hayli fazladır.

4.2.3.3.7. İkileme

Anlamı ve anlatımı kuvvetlendirmek için tekrar edilen kelimelerdir. İkileme bazen aynı kelimenin, bazen birbirine yakın kelimenin bazen de birbirinin zıddı kelimenin tekrar edilmesiyle yapılır.

Maraş'ın şiirlerinde en çok aynı kelimenin tekrar edilmesi şeklinde karşımıza çıkar.

Gele gele ve döne döne

okuya okuya ve düşünce düşünce

riyazete çekilir gibi

çekilen acıdır bu çilehanede

(“*Şehinşah*”, Şehrayin, s.46.)

Satamadığın gözleri beline kemer yap

zincir zincir, halka halka

sır çekilmiş cam taşı ellerinde

incir yapraklarını kaynat ve iç

(“*Körler Çarşısı*”, Doğudan Batıdan Ortadoğudan, s.14.)

Önce **tane tane** ve **azar azar**

Sonra bütün gökten o müthiş hızla

Nazlı bir şubat akşamı inen kar

Kalbimi yerinden söken nabızla

Sanki ruhumun üstüne yağar

(“*Bu Bir Kar Şiiridir*”, Merhaba Ey Hüzün, s. 31.)

4.3. DİL VE ANLATIM

Şiir dili, günlük konuşma dilinden ayrılan özel bir dildir. Şairin duygu dünyasından doğmuş kendine has tasarımlar, heyecanlar, coşkular, özel bir dil vasıtasıyla okuyucuya aktarılır. Sözcüklere yeni anlamlar yüklemek, bir olguyu görünenden daha farklı ve spesifik olarak aktarmak şiir dilinin başlıca özelliğidir.

Doğan Aksan, şiir dili yeni bir yoldur der.

“İnsan zihninde beliren imgeler, çok değişik tasarımlar, çağrışımlar, duygulanmalar, birleştirme, benzetme gibi etkinlikler şiir dilinde öylesine değişik, yeni ve özgün birleşimler içinde verilebilmektedir ki, ortaya yeni bir iletişim yolu çıkmaktadır.”¹²⁹

Maraş, şiirlerinde sade, anlaşılır ve akıcı bir dil kullanır. Şiirleri ilk okuyuşta anlaşılabilir olacak bir yapıdadır. Maraş, şiirlerini konuşma diline yakın bir üslupla yazar. Şiirlerini okurken sanki şairle konuşuyor gibi hissedersiniz.

Selam yusufçuk kuşuna
Güvercine hecin deveye
Çöle ve mağaraya selam
Çöldeki fırtınaya
Kuma yeşil vahaya
Hurma yapraklarına..

(“Selamlama”, Merhaba Ey Hüzün, s. 18.)

Şair, anlatımı kuvvetlendirmek için söz sanatlarına yer verir. Somutlaştırma, soyutlaştırma, teşhis en çok başvurduğu sanat biçimleridir. Eşyalara, varlıklara, kavramlara insani özellikler kazandırır. Kimi zaman onları konuşturur

Huzur ve huşu
Bir üveylik kuşudur pır pır dolanır çevremizde

(“Hayatımızdan Şiirler”, Şehrayin, s. 27.)

Şair için dil bir yaradır. O, Türkçe aşığı bir şairdir. “dil yaresi eski bir yaredir” diyerek kırk yıldır. Bunun mücadelesini verdiğini söyler. Katıldığı bir panelde,¹³⁰ parlamentoda görev yaparken başından geçen bir olayı anlatır. Mecliste dille ilgili bir komisyon kurmak isterler. Genel kurul esnasında dönemin Ak Parti milletvekili Ekrem Erdem CHP ile konsensüs sağlarsak bu iş olur der. Maraş, bu işin “konsensüs”le değil, “mutabakatla, uzlaş” ile olacağını söyleyerek dilin kirlenmesine karşı çıkar. O, dilde yabancılaşmaya karşıdır. Kendi öz dilimize ait kelimeler varken yabancı kelimeler kullanmak dili kirletir. Türkçe bir kelime varken yabancı bir kelime kullanmak gereksizdir.

Al götür eskiyeni
her gün güneş doğuyor
tut getir eski beni
güneş yeni doğuyor
tüm çaba ellere mi
güneş nere doğuyor

¹²⁹ Doğan Aksan. (1999). Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Engin Yayınları, Ankara, s.27

¹³⁰ Gaziantep Şiirle Buluşuyor -Ayıntap Şiir Günleri. (26 Mart 2011)

gül biten yerlere mi
güneş yine gebe mi

(“Bildiri Dağitan Çocuk”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.52)

Şair, anlatıma farklılık kazandırmak için alışılmamış bağdaştırmalara başvurur. Kelimelere yeni yeni anlamlar yükler. “tertemiz isyan”, “bunalımsız sevgi” değişik bir kullanımdır. Ayrıca bu kavramlar bir elbise gibi kuşanılarak somutlaştırılmıştır.

İşte suların ihmal edildiği bir günde
Kuşanırım bunalımsız sevgimi
Ve tertemiz isyanımı üstüme

(“Günün-Gecenin ve Akan suların Şiiri”, Şehrayin, s. 54.)

Şair yeni yeni kullanımlar dener. Kelimelere yeni anlamlar yüklediği gibi yeni kelimeler de türetir. Yağmurun “ıpıl ıpıl yağması” usul usul yağma anlamı çağırırsa da bu yeni bir kullanımdır. “kırıç” kelimesi yazım yanlışı gibi görünse de şairin ahenk oluşturmak için ses benzerliği yarattığını düşünüyoruz. “İpıl ıpıl” yeni bir kullanımdır. Altı yönün, yedi iklimin ıslanması değişik bir duygu biçimi yansıtmak istemiştir. Şair böylece alışılmamış bağdaştırmaya başvurmuştur.

Ardı ve önü dağdı
kırıç dağ köylerinden
ot bitmeyen yerlerden
şehre bir çocuk ağdı
.....
ıpıl ıpıl bir yağmurdu bu
ıslandı altı yön, yedi iklim

(“Bildiri Dağitan Çocuk”, *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, s.52)

Maraş’ın şiirlerinde imgelere, benzetmeler de sıkça rastlarız. Aşk, bir ateştir. Ve aşk önce gözlerden doğar. Şairin sevgilisin gözü bir yangın yeri, Kerbela’dır. Şair böylece sevgilisinin gözlerini yangın yerine, Kerbela’ya benzeterek aşkın yakıcılığını anlatmak ister. Ama bunu doğrudan anlatmak yerine benzetmelere başvurur.

Gözlerin ne siyah ne ela
gözlerin yangın yeri
kerbela

(“Bela”, Şehrayin, s. 75.)

Maraş’ın şiirlerinde yazım ve noktalama hatalarına çok rastlanır. Şair, yaptığımız görüşmede noktalama işaretlerini bilinçli olarak kullanmadığını ifade eder. Şiirin anlamını sınırlandırmamak, okuyucunun muhayyilesini geniş tutmak

amacıyla noktalama işaretlerini kullanmadığını söyler. Buna rağmen kimi yerlerde noktalama işaretlerini kullandığını görüyoruz. Serbest nazımla yazılmış şiirlerinin dize başlarını büyük oranda küçük harfle başlamıştır. Fakat aşağıdaki örnekte dize başlarını küçük harfle başlamış olmasına rağmen “ey” sözcüğünü büyük harfle başlamıştır. Beklenti bu sözcüğün de küçük harfle başlaması yönündedir. Fakat başlamamıştır. Bu durumu şairin o duyguyu vurgulama isteğine bağlıyoruz.

seninle bir alem gider bir evren gider
her şey biter seninle bir devran gider
Ey ins bil ki varolmanın
özeti budur.

(“Ben Âdemoğlu İns”, *Zor Sözler*, s.25)

Gece
sıfır bir
ankara
küçükesat
bin **dokuzyüz** doksan üç
aylardan kasım
günlerden salı
alihaydar’ın evi

.....
Ve yürüdüm gittim yalnızlığın üstüne
Sonunu gördüm oyunun
Perde inmişti
Birbaşıma yürüdüm gittim

(“Serüven”, *Merhaba Ey Hüzün*, s.67)

Ayrı yazılması gereken birçok kelimeyi bitişik yazmıştır. “bir başım” ayrı yazılması gereken bir kelimedir. Şair burada “birliği” ifade edebilmek için kuralı bir tarafa bırakarak keyfî bir tutum içerisine girmiştir. Aynı şiirin ilk bendinde dize başları küçük harfle başlarken diğer bendin dize başları büyük harfle başlamıştır. Oysa ilk dizede özel isimler de vardır.

Ve bizi alıp **Mecnunun** gönlüne
Leyla’nın çölüne götürürdü

(“Güzelliğine”, *Adanmış Şiirler*, s.36)

Yukarıdaki dizelerde iki özel isim geçmesine rağmen isimlere gelen eklerin

birini ayırmış, diğeri ayırmamıştır. Burada gözden kaçan bir yazım hatası olabileceği gibi, şair şiirdeki rahatlığı, serbestliği ifade etmek için de böyle bir yol başvurmuş olabilir.

Şair, yöresel ağızlardan ve söyleyişlerden yararlanmıştır. Düğünlerde davulların çalınması, zılgıtların çekilmesi halk kültürüne ait unsurlardır. Maraş, anne yerine “aney”, kardeş yerine “kardaş” ifadesini bilinçli olarak kullanır. Böylece şiirinde yerliliği ifade etmiş olur.

Bizim orda “Ezo gelin” türkü türkü uzanır

Düğünlerde davullar vurulur

Zılgıtlar çalınır.

Lorke, Delilo oynanır.

Böylesine gitar denen çalgıyla

Sabahlara kadar ye-ye-ye diye bağırılmazlar

Değil mi Aney

(“Aney”, *Aney*, s.58)

Babamı da, bacımı da, kardaşlarımı da

Karayazılı memleketimi de/Hepinizi özledim

(“Aney”, *Aney*, s.55)

Sonuç olarak Maraş, şiirlerinde herkesin anlayabileceği, kapalıktan uzak, anlaşılır, lirik, akıcı bir dil kullanır. Kimi şiirinde hüznü, munis, kimisinde volkan gibi patlamaya hazır bir üslubu vardır. Kelimeleri bir kuyumcu hassasiyetiyle işler. Bayağılıktan, aleladelikten, basitlikten uzak bir şiir anlayışı vardır. Şiirini yazarken kendini sıkmadan, rahat tavırlarla hareket eder.

SONUÇ

Mehmet Atilla Maraş, çeşitli gazete ve dergilerde İslami duyarlıkla şiirler yazmış ve yazmaya devam eden bir sanatçıdır. Kendini yalnız şair olarak tanımlayan Maraş, sadece şiir yazmakla kalmamış, çeşitli kültürel faaliyetlerinin yanı sıra nesir yazıları da yayımlamıştır. Bunun yanında amatör düzeyde tiyatro denemesi olmuştur. Bu açıdan bakıldığında sanatçı, yalnız bir şair değil, bir yazar, bir cemiyet adamıdır.

Sosyal yaşamla iç içe büyüyen nesiller dinamiklerini, kabiliyetlerini daha iyi keşfeder ve geliştirirler. Günümüzde teknolojinin ve bilimin ilerlemiş olması, hayatı daha da kolaylaştırmıştır. Yaşam standardı ve konfor artmış ama cemiyet, sosyalite olarak birbirinden uzaklaşmıştır. Televizyon, internet kontrolsüz bir şekilde evlere girerek bireyi kendi kabuğuna çekmiştir. Okumayan, araştırmayan nesiller yetişmektedir. Şiire, sanata ilgi giderek azalmaktadır. Türkiye’de onlarca edebiyat fakültesi, binlerce edebiyat, Türkçe hocası olmasına rağmen sanata ilgi yeterli dozda değildir. Maraş, bu durumdan oldukça rahatsızdır. Şiirlerinde, konuşmalarında, panellerde bu sorunu sürekli gündeme getirir. Bir ülkenin gelişmişliğinin o ülke insanın donanım seviyesine bağlı olduğunu düşünen sanatçı, düşünce dünyası geniş, fikir imal edebilen insanların çokluğu ile devletlerin sıçrama yapacağını söyler.

Tüm bunları göz önünde bulunduran şair, şiir vasıtasıyla bu duygularını kitlelere iletmek ister. Sade bir dille yazdığı şiirleriyle her kesime hitap etmeye çalışır. Ama bu onun sıradan bir şair olduğu anlamına gelmez. Şiirlerindeki mana ilk okuyuşta sıradan gibi görünse de, birkaç okuyuşta şiirin derinlerine inilebilir. Bu derinlik onu üst düzey bir şair konumuna çıkarır. Hakkında yapılacak akademik bir çalışma onun daha iyi anlaşılması açısından önem teşkil etmektedir.

Sanatçı, hem düzenli hem düzensiz nazım biçimleriyle şiir yazar. Ona göre kurallar şiirin anlamını sınırlamaktadır. Okuyucu şiirden istediği anlamı çıkarabilmelidir. Kurallara uyacağım diye şiirin hayal dünyasını ve lirizmini katletmemek gerekir. Şiirde ahengi yakalamak için ölçü ve kafiye şart değildir. Ama şiir büsbütün serbest de değildir.

Şair, dile büyük önem verir. Sanat hayatı boyunca Türk dilinin korunması ve

geliştirilmesi için çaba sarf etmiştir. Eserlerinde Türkçeyi güzel kullanma gayretiyle yetinmemiş, “dil meselesi”ni adeta bir dava gibi her türlü platformda gündeme getirmiş, mücadelesini vermiştir.

Devlet memurluğu, milletvekilliği yapan Maraş, şairliğinin yanında sosyal ve kültürel faaliyetlerden de geri kalmamıştır. Birçok sivil toplum örgütlerinin kuruluşunda, yönetiminde, faaliyetlerinde görev almıştır. Yurt içi ve yurt dışında edebiyat, sanat etkinliklerinde rol üstlenmiştir. Halen TYB, İLESAM gibi kuruluşlarda aktif olarak görev yapmaktadır.

Maraş, şu ana kadar altı şiir kitabı yayımlamıştır. Kırk altı yıl şiir dünyasının içinde olan biri için bu sayı yeterli değildir. Şiir, şair, dil üzerine çok kafa yormasına rağmen şiirlerinin az olması, onu çok düşünen ama az üreten şair durumuna getirmektedir.

Sosyal ve çalışkan bir kişiliğe sahip, düşünce ve sanat adamı Mehmet Atilla Maraş hakkında yapılan bu çalışmanın bilim ve edebiyat dünyasına belli bir katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

KAYNAKLAR

- Akalın, Ş.H, Toparlı, R., Gözaydın, N., Zülfikar, H., Argunşah, M., Demir, N., Tezcan Aksu, B., Gültekin, B. (2005). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.
- Akbayar, Nuri vd. (t.y.). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. c. VI*. Dergah Yayınları, İstanbul.
- Akpınar, Ertekin vd. (2001). *Tanzimat'tan Bu Güne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Aksan, Doğan. (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınları, Ankara.
- Aydın, Mehmet (1997). Türklerin Dini Tarihi Üzerine Bir Araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya. S. 4, s.1-9,
<http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s4/aydin.pdf>(25 Aralık 2011)
- Azlal, Adelet. (2006). Su Çıktıdan İlk Suyu İçen Şair. *Memleket Edebiyat*, 1: 57.
- Azlal, Eyyüp. (2006). Mehmet Atilla Maraş'ın Hayatı ve Eserleri. *Memleket Edebiyat*, 1: 4-7.
- Azlal, Eyyüp. (2006). Viranşehir Kırılık'ta Bir Köy Öğretmeni. *Memleket Edebiyat*, 1: 31-32.
- Banarlı, Nihat Sami. (2004). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. MEB Yayınları, İstanbul.
- Beyatlı, Yahya Kemal. (1995). *Kendi Gök Kubbemiz*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Çetin, Nurullah. (2008). *Şiir Tahlilleri*, Öncü Kitap, Ankara.
- Dilçin, Cem.(1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Doğan, Mehmet. (2006). Nice Eserlere Nice Yıllara. *Memleket Edebiyat*, 1: 36.
- Duman, Nurettin. (2006). Aney Şairi Atilla Maraş. *Memleket Edebiyat*, 1: 30.
- Ergün, Mustafa. (2011). *Felsefeye Giriş*,
<http://www.egitim.aku.edu.tr/varlikfelsefesi.pdf> (25 Aralık 2011)
- Fidan, Ahmet. (2006). M. Atilla Maraş'la Dostlukta Kırk Yıl. *Memleket Edebiyat*, 1:34.

- Hacıeminoğlu, Nacmettin. (t,y). *Türk Edebiyatında Tahliller*. Kamer Yayınları, İstanbul.
- Hasannebioğlu, C. Ünalı. (2006). Mehmet Atilla Maraş'a Dair. *Memleket Edebiyat*, 1: 10-11.
- <http://www.turkcebilgi.org/kim-kimdir/m/mehmet-atilla-maras-37944.html>
(25.10.2011)
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Sabra_ve_%C5%9Eatilla_Katliam%C4%B1 (22 Aralık 2011)
- <http://yenisafak.com.tr/Dunya/Default.aspx?t=08.10.2009&i=215600> (23.12.2011)
- Işık, Aydın. (1993). Mehmet Atilla Maraş: 'Şiir Muhatabının Hâlet-i Rûhiyesine Göre Tavrı Alır... *İzlenim*, 4: 82-83.
- Işık, Aydın. (2006). Sanat Penceresinden Atilla Maraş. *Memleket Edebiyat*, 1: 28-29.
- Işık, İhsan. (2004). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*. Elvan Yayınları, Ankara.
- Kabaklı, Ahmet. (2006). *Türk Edebiyatı, IV. Cilt*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Mehmet. (1994). *Şiir Tahlilleri-1*. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Mehmet. (1997). *Şiir Tahlilleri-2*. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Karakoç, Sezai. (2000). *Monna Roza*, Diriliş Yayınları, İstanbul.
- Karataş, Turan. (2007). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kaya, Doğan. (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kısakürek, Necip Fazıl. (1995). *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kurtoğlu, Mehmet. (2006). Yazarlar Birliği ve Atilla Maraş. *Memleket Edebiyat*, 1: 9
- Kutlu, Şemsettin. (1981). *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kutlu, Şemsettin. (1981). *Servetifünun Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Maraş, Mehmet Atilla. (2011). *Rüya Şehir Urfa*, İklim Yayınları, İstanbul.
- Maraş, Mehmet Atilla. (1997). *Peygamberler Şehri Şanlıurfa*, 2. Baskı, Şanlıurfa Belediyesi, Şanlıurfa.
- Maraş, Mehmet Atilla. (2001). *Beyaz Adamın Kutusu*, Vadi Yayınları, Ankara.
- Maraş, Mehmet Atilla. (1991). *Child Dreams*, Adım Ofset, Eskişehir.
- Maraş, Mehmet Atilla. (2004). *Adanmış Şiirler*, Lazer Yayınları, Ankara.

- Maraş, Mehmet Atilla. (1994). *Aney*, 2. Baskı, Sanat Yayınları, Konya.
- Maraş, Mehmet Atilla. (1997). *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, BeyanYayınları, İstanbul.
- Maraş, Mehmet Atilla. (1997). *Merhaba Ey Hüzün*, Beyan Yayınları, İstanbul.
- Maraş, Mehmet Atilla. (1995). *Zor Sözler*, Sanat Yayınları, Konya.
- Maraş, Mehmet Atilla. (2006). *Bulurum Ben Yar Seni*, Erguvan Yayınları, İstanbul.
- Mengüşoğlu, M. Önal. (2006). Eve Dönen Oğul. *Memleket Edebiyat*, 1: 13-15.
- Okay, M. Orhan (1988). Şiir Sanatı Üzerine. *Mehmet Kaplan İçin*, TKAAY, Ankara.
- Onay, A. Talat. (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. MEB Yayınları, İstanbul.
- Önertoy, Olcay. (2011). 1930'lu Yıllarda Türk Şiiri,
http://www.turkceciler.com/cumhuriyet_donemi_siiri.html (20.09.2011)
- Özçelik, Mustafa. (t.y.). *Mehmet Atilla Maraş, Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler*, TYB Şanlıurfa Şubesi Yayınları, Ankara.
- Özçelik, Mustafa.(2006). Merhaba Ey Hüzün. *Memleket Edebiyat*, 1: 17-19.
- Özdenören, Rasim. (2006). Mavera'dan Bu Yana Atilla Maraş ve Şiiri. *Memleket Edebiyat*, 1: 24-25.
- Özpay, Ahmet .(2007). Şair Kimliğiyle Ali Çapan ve Şiirleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6(2):14-23
- Özsoy, Bekir Sami. (2005). *Başlangıçtan Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Sakaoğlu, Saim. (1989). Türk Saz Şiirine Genel Bir Bakış. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı*, 445/450: 105-240.
- Sönmez, S. Kaya. (2011). *1940 Sonrası Türk Edebiyatı-Son Dönem Türk Edebiyatı*,
http://www.edebiyatogretmeni.net/edebiyat/son_donem_turk_edebiyati.htm
(20.09.2011)
- Tanpınar, A. Hamdi. (1997).19'uncu Asır Türk Edebiyatı. Çağlayan Kitabevi, İstanbul.
- Tarancı, Cahit Sıtkı (1995). *Otuz Beş Yaş (Bütün Şiirleri)*. Can Yayınları, İstanbul
- Tosun, Resul. (2006). Şehirlerin Ruhu ve Hayattaki Değeri. *Memleket Edebiyat*,1:27.
- Turan Karataş. (2007). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Uslu, Mustafa (2007). *Asiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Yağmur Yayınları, İstanbul.
- Ünalmiş, Oğuz. (2005). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. Akçağ Yayınları, Ankara.

- y.a.y. (2000). Yazar Kimdir, Yazı Nedir? *Dergâh*, 119: 12-13.
- y.a.y. (1995). Mehmet Atilla Maraş “Şiirin Ölmeyeceğini Söylüyor. *Kalem ve Onur*, 9: 62-64.
- Yetik, Zübeyir. (2011). *Urfa'nın Fikir Hayatımızdaki Yeri*, <http://www.zubeyir-yetik.com/UrfaninFikirHayatimizdaki.htm> (28 Kasım 2011)
- Yetik, Zübeyir. (2006). Bir Fikir ve Hareket Adamı Mehmet Atilla Maraş. *Memleket Edebiyat*, 1: 20-22.
- Yılmaz, Arif. (2010). *Sabahattin Kudret Aksal. Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. MEB Yayınları, Ankara.
- Yuva, Hümeyra. (2009). Türk Şiirinde Zaman Teminin Değişimi, *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4 /1-II, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1187128819_16.%20H%c3%bcme%20Yuva.pdf (25 Aralık 2011)
- 25-26 Mart 2011 Tarihli Mehmet Atilla Maraş'la Yapılan Görüşme.

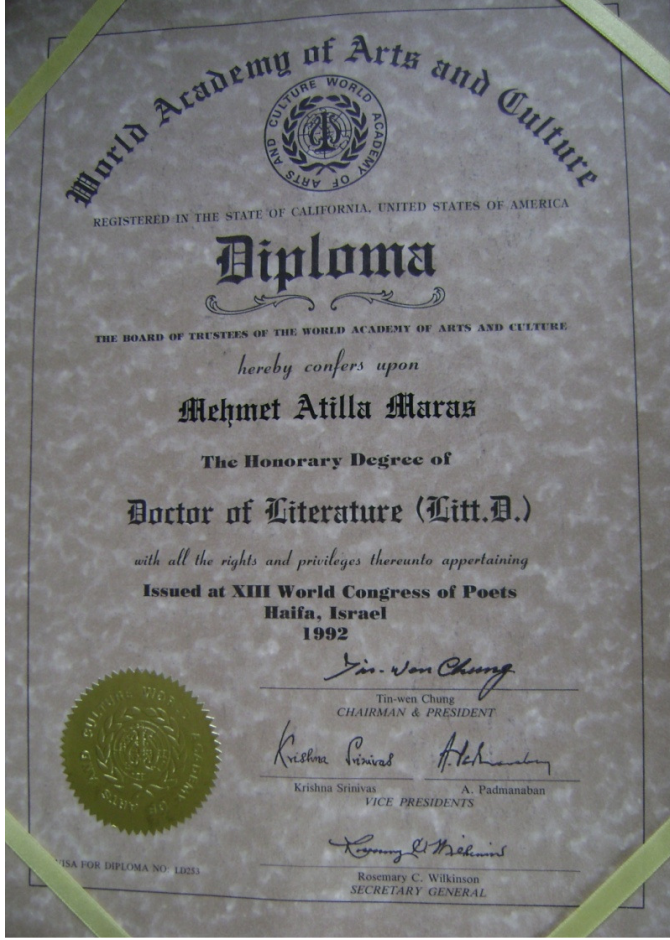
EKLER

Ek 1: 1964'te Urfa Lisesinden verilen **iftihar** belgesi

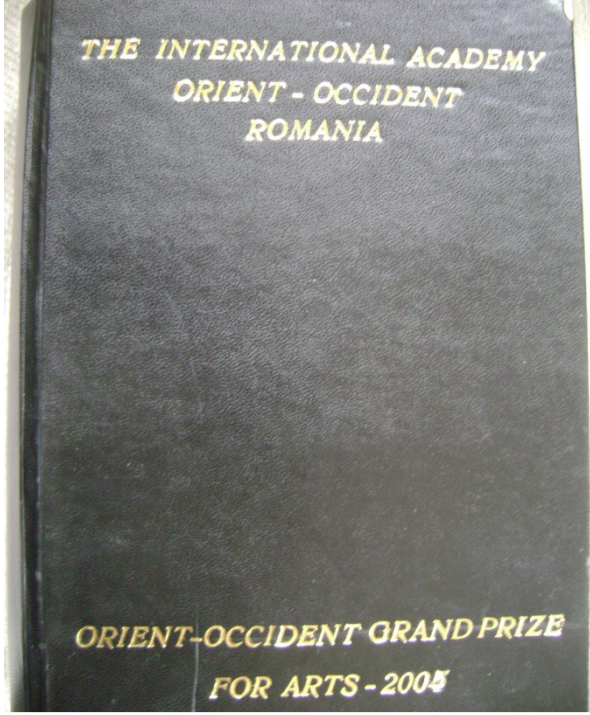
Ek 2: 1967 tarihinde nüfus idaresinden aldığı **nüfus cüzdanı**

Ek 3: “Dünya Kültür ve Sanat Akademisi” tarafından 1992’de verilen ”Fahri Edebiyat Doktoru” payesi.

Ek 4: Atatürk Üniversitesi, 29.07.1971 tarihli Lisans Diploması

Ek 5: 2005 yılında Romanya’da verilen **Büyük Şiir Ödülü** kapağı

Ek 6: 2009 yılında Azerbaycan’da verilen **Genceli Nizami Büyük Ödülü**.

Ek 7: Sanatının 40. Yılı İhtiram Beratı.

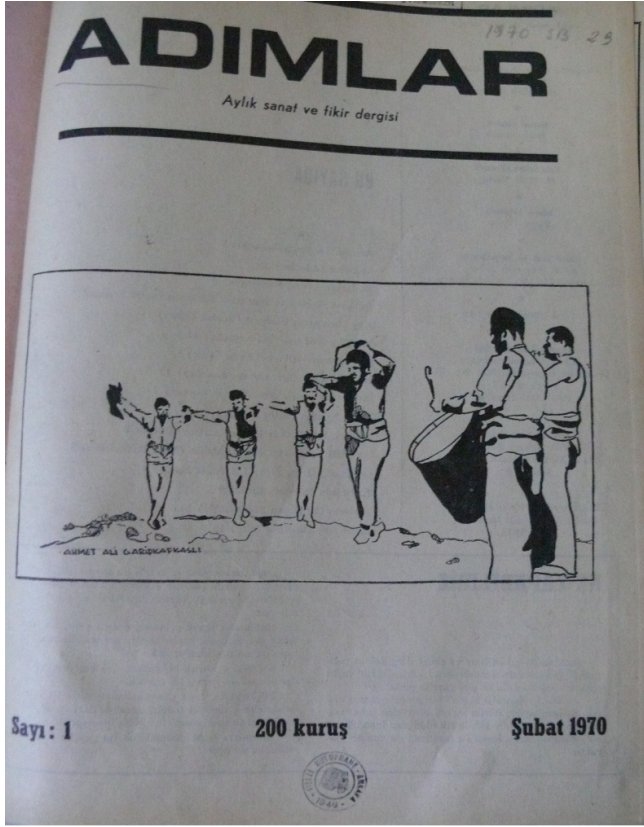
Ek 8: TYB' ye üye olduğuna dair 31.12.1992 tarihinde aldığı 81 no'lu üyelik kartı.

Ek 9: Atatürk Üniversitesi öğrenci kimlik kartı.

Ek 10: TZDK kimlik kartı.

Ek 11: Maraş'ın eserlerinin yayımlandığı ve yazı işleri müdürlüğünü yaptığı "Adımlar" dergisinin kapağı.

Ek 12: 1993'te Kazakistan'da yapılan şiir şöleninde çekilmiş bir fotoğraf. Erbay Küçet, Mehmet Atilla Maraş, Metin Önal Mengüşoğlu, Azerbaycanlı ismi bilinmeyen asker bir şair.

Ek 13: 22. Dönem Milletvekili kimlik kartlarından birkaçı.

Ek 14: TBMM’de yaptığı bir konuşma esnasında çekilmiş fotoğraf.

Ek 15: 1990 yılında Malezya’da katıldığı şiir şöleninden bir resim.

Ek 16: Maraş’ın ilk şiirlerinin yayımlandığı Nabi dergisi

Ek 16: 25-26 Mart 2011 tarihlerinde TYB'nin düzenlediđi Gaziantep Şiirle Buluşuyor etkinliđinden bir **fotoğraf**. Mehmet Atilla Maraş, Ahmet Özpay, D. Cihan Akpınar.

RÖPORTAJ

25-26 Mart 2011 tarihlerinde şair ve yazar Mehmet Atilla Maraş'la yapılmış görüşme aşağıya sunulmuştur. Görüşme önce video kayda alınmış, kayıttan metne aktarılmıştır.

Hocam öncelikle kıymetli vakitlerinizi ayırdığınız ve görüşmeyi kabul ettiğiniz için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

M: Ben teşekkür ederim

Kendinizden bahseder misiniz? Nerede doğdunuz? Çocukluğunuz, gençliğiniz, aileniz nasıldı?

M: 1949 doğum tarihim ama ay, gün olarak kayıtlı değil nüfusta. Fakat yaz olduğunu biliyorum ama yazın hangi ayı haziran mı temmuz mu o belli değil. Yani şöyle bir şey var. Babaannemden duyduğum veya annemin bana söylediğine göre “baban ekin biçerken sen dünyaya geldin, ekin biçerken” yani buğday hasadı. Şimdi bizim Urfa’da buğday hasadı haziran ayında olur. Mayısın sonuna doğru arpa hasadı olur, harmanlanır. Haziranda da buğday biçimi olur. Ama haziranın hangi günü? Haziranın sonu da olabilir, temmuzun başı da olabilir. Muhtemelen yaz aylarından haziran. Haziranın yirmisi filan. O tarihlerde babam yakın köyde ekin biçiyormuş. Buğday hasadı yapıyormuş biz doğmuşuz. Urfa’nın merkeze bağlı Düger köyü var. Dedem orda oturuyormuş. Çiftçilik yapıyor. Babam da 1920 yılında o köyde doğmuş. Dedem de babam on üç yaşındayken vefat etmiş. Yani ben bir hesap yaptım aşağı yukarı kırk üç yaşında filan dedem çok genç yaşta vefat etmiş. Dedem vefat edince babaannem babamla amcamı alıp şehre gelmiş. Merkez köyden şehre yerleşmiş.

Urfada Dergezenli Mahallesi vardı şimdiki Urfa belediye başkanlık binasının olduğu mahallenin ismi Dergezenli Mahallesi. Şimdi Atatürk Mahallesi diye tabir ediliyor. Orda doğmuşum. İlkokulu Urfa’da Cumhuriyet İlkokulunda okudum. Ortaokulu Sanat Enstitüsünün orta kısmında bitirdim. Oradan Urfa lisesine geçtim. Ben çok erken yaşta okula gittim. Hatırlıyorum beş yaşındayken babaannem kolumdan tutup okula götürürdü kabul etmediler. Ben de çok hevesliyim. Ertesine bizi aldılar 5-5,5 yaşlarında işte. 1955-1956 ilkokula başladığım sene. Sonra ortaokulu o zamanlar Erkek Sanat Enstitüsü var, orda okudum. Sonra Endüstri Meslek Lisesine dönüştü tüm Türkiye’de. Biz üç yıl orda okuduktan sonra Urfa Lisesine birkaç arkadaşla geçtik kaydımızı yaptırдық. 1966’da Urfa’da bitirdim liseyi.

Aynı yıl üniversiteye giremedim. Sebebi de istediğim fakülteyi kazanamadım. Puanım mesela ziraat mühendisliğini çok istiyordum, fakat puanım ona yetmedi. Ama tercihlerimde edebiyat fakültesi vardı, iktisat vardı, hukuk vardı. Hepsini tutuyordu. Ben fen kolu mezunuyum lisede. Fen kolu mezunu olunca fenle ilgili bir yeri tercih etmek, mühendis olmak istiyordum, özellikle de ziraat. Zaten Aney şiirinde geçer mühendis olacağım diye. Yani o lisedeki hayaller. Bir yıl gidemeyince istediğim yere Viranşehir’e bağlı bir köyde vekil öğretmenliğe

başladım. Ocak 1967, Mayıs 1967 tarihlerinde. Ocak 18 gibi başladım, okullar kapanınca benim de görevim bitti. Aynı yıl üniversite imtihanına bir daha girdim ve bu sefer yaptığım tercihlerin hepsini kazandım. Hatta iki tane ziraat fakültesi tercih ettim altı tercihten Ankara, Erzurum. Erzurum geldi. Aynı yıl Hava Harp Okulunu da kazanmıştım. Gittik İstanbul'a. Bir akşam yattık hatta orda. Yattık ama biz tabi serbest büyümüşüz şehirde, öyle rahat bir çocukluğum, gençliğim oldu. Fazla bir disipline olmamışım. Ailenin de ilk çocuğu olduğum için herkes üzerime titiyor. Hem kendi çevremde hem aile içinde hem okulda ben sözü geçen bir insanım. Benim okul hayatım çok başarılıydı, ilkokuldan liseye kadar. Üç sene sınıf birincisi olarak geçti.

Bir akşam kaldık ama yemeğe gidiyorsun sıraya koyuyorlar. Komutan geliyor, merasimle oturuyorsun. Yemek yendi, kalkacaksın. Hayır, kalkamazsın. Tekrar komutan afiyet olsun diyecek öyle kalkacaksın. 17-18 yaşında bir adamsın. Şimdi bahçeye çıkıyorsun merasimle, kalk otur her şey disiplinle. Ben dayanamam Ben kalktım oradan Erzurum'a gittim kaydımı yaptım Ziraat Fakültesine. Kasım 1967 tarihinde kayıtlarımızı yaptık.

C: Yazmaya nasıl başladınız, ilk heves nasıl oluştu?

M: Ben Anadolu'yu çok dolaştım mesleğim icabı. Şimdi ben tabiatı çok seven bir insanım. Belki de ondan ziraat mühendisliğini seçtim. İnşaat mühendisliğine de gidebilirdim tıpa da. Gidemeyeceğimiz yer yok fakat ısrarla mühendislik nerden geliyorsa. Ama ziraat tabiatla ilgili. Urfa'da Harran ovasının oluşu, onların etkisi belki de. Bir de ziraat deyince insanın iâşesi, yemesi içmesi ziraat yoluyla değil mi? Topraktan geldik toprağa gideceğiz. Topraktan besleniyoruz. Dolayısıyla toprağı çok seviyorum. Belki oradan ziraat mühendisliğini seçtim.

Yazı hayatına nasıl başladım? Benim amcam Ömer Ahmet Maraşlı rahmetli o da şairdi. Ben daha sonra şair olduğumu öğrendim tabi baştan bilmiyorum. Sonra biz üniversiteye gidip geldikten sonra görüştük. Amcam bir sürü şiirlerini gösterdi ve anladım ki şiir yazıyor. Sohbetlerimizde ona nerden bu şiir zevkinin geldiğini sordum. Ona da Urfa'da onların öğrencilik yıllarında -lise yok sadece ortaokul var Urfa'da- amcam Ömer Maraş büyük bir tevafuk mu diyelim Halide Nusret Zorlutuna'nın öğrencisi. O şair yazar Halide Nusret Zorlutuna, Urfa'da, o dönemde Türkçe hocası olarak tayin olmuş. Amcamın ortaokulda Türkçe hocası. Ve Halide Nusret Zorlutuna sadece amcamın değil o dönem edebiyata ilgi duyan birçok gencin üzerinde etkili olmuş. Türkçeyi sevdirmiş, şiiri sevdirmiş, yazmayı sevdirmiş. Dolayısıyla amcam da şairdi öyle diyelim.

Okula başladığımızda ilkokulda önemli günlerle ilgili şiirleri bana okuturlardı. Demek hocaların dikkatini çekmişiz ki bana okuturlardı. Sonra ortaokulda bize kütüphaneyi verdiler okulun dışında. Sabahtan akşama kadar okul vardı o zaman. Çift tedrisat yoktu. Biz hep atölyelerde çalışırdık, iş yapardık. Sanat okulları diğerlerinden farklıydı. Hem bütün dersler vardı hem de atölye dersleri görürdük. O da yetmezmiş gibi biz tabi okulun en iyi öğrencileri olduğumuz için böyle gözde öğrencileri alıp idarede çalıştırırlardı. Ve hocalara yardım ederdik. O da yetmez hadi bizi yaz tatilinde kütüphanede çalıştırırlardı. Duvar gazetesi çıkartılırdı biz de yazı yazardık, düzenlerdik onları. Bütün bunlar yazmanın ilk eğitimleri ilk

ipuçları diyebiliriz. Orta son sınıfta iken elime küçük bir kitap geçti belki kitap da denmez. Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinden Seçme. 16 sayfalık bir form veya broşür ama yalnız Cahit Sıtkı'nın. Malum Cahit Sıtkı Cumhuriyet dönemi hece şairlerindedir. Ve ölüm temasını çok işleyen bir şairimiz. **İlk tanıştığım şair o.** Yani şiirleriyle tanıştığım şair. Cahit Sıtkı beni çok etkilemişti o zaman ve **ilk yazdığım şiirin adı da Ölüm Saati'dir.** O zamanda yazmışım ama yayınlamamışım. Şiir denemesi diyelim ona. İlk şiir denemem. Her halde Cahit Sıtkı'nın etkisiyle. O ölüm temasını işliyor ya en azından birçok şiiri var. Orda ben de "Ölüm Saati" diye bir şiir yazmışım.

Liseye geldiğimizde şiir yazan arkadaşlarla tanıştık. Onlardan bir tanesiyle de bu gün görüştük (telefonla görüşme tarihi 25.03.2011 Gaziantep) Oğuz Üstünbaş. Biz fen gurubundaydık, onlar edebiyat. Ama ben fende olmama rağmen böyle edebiyattaki arkadaşlarla arkadaşlık yapıyorum ve lisede yazmaya başladık.

Şafak diye bir gazete vardı. Günlük diye yazardı ama dört sayfa çıkardı ne hikmetse. Günlük siyasi, edebi, günlük gazete. Parantez içinde diyor ki "Şimdilik pazartesi ve çarşamba günleri çıkar." Hem günlük diyor hem de parantez içinde pazartesi ve çarşamba günlük çıkar diyor. Şunu mu demek istiyor acaba: haftada iki defa çıkar ama günlük, bir günü anlatan. Böyle bakınca günlük sayılır tabi. Ama dikkatimi çeken şey beni çok etkilemişti. Günlük gazete ama haftada iki defa çıkar. İşte o gazetenin dördüncü sayfası spora ayrılırdı. Birinci sayfasına haberler, iki ve üçüncü sayfalar sanat sayfası. Ve o arkadaşlarla biz o sanat sayfalarını düzenledik. Hem düzenler, hem dizer, hem yazar, her şeyi bizdik. O zamanlar bir defa bilgisayar yok, entertip de yok. Ya ne var? Dizgi elle yapılırdı. Kumpaslarla böyle harf kutuları vardır önünde. Ayakta durursun, harf kutuları sağdan dizili. Kutular var, küçük küçük harfler, burada a var, burada b var. Yarı büyük harf yarı küçük harf. O çok ilginçtir yani içi hurufat dolu bir tezgâh. Eline kumpası alırsın mesela Atilla Maraş yazacaksın; a, t alır dizersin. Atilla bitince araya bir tane kesme parçası konur, sonra Maraş'ı yazarsın, bitince kapatırsın. Çok zor bir şey. Bir de harfleri ters dizersin ki bastığın zaman harfler doğru çıksın. Ayna yansıması gibi yani. **(Hayıflanarak geriye doğru elini sallıyor...)** Düşünüyorum şimdi biz neler yapmışız. Millete desek bunları biz yaptık. Çok ilkel çalışmışsınız derler. İşte o siyah beyaz *Şafak* gazetesinin iç sayfalarını biz hazırladık haftada iki gün.

Hafta sonları da hazırladığımız bu sayfaların üzerinde toplantı yapardık. Kaç kişi yazmışsa hafta sonu toplanır, eksikimiz ne, fazlamız ne tartışmasını yapardık. Tabiri caizse yazıları masaya yatırırđık. Birbirimizi denetlerdik, tenkit ederdik. Bir edebiyat ortamı oluşurdu. Sonradan anladım ki edebiyat ekiple oluyor, ortamla oluyor. Bir işin ortamı yoksa sadece edebiyat değil her işte o iş olmaz. Her iş kendi ortamında gerçekleşir. Edebiyatta da edebiyatçılarla oturup kalkacaksın, konuşacak tartışacaksın. Şairsen görüştüğün konuştuğün bir şair gurubun olacak. Diyelim ki demirci esnafı iseniz demircilerle oturup konuşacaksın, demir zanaatının inceliklerini tartışacaksın. Çıraksan çıraklar bir araya gelecek, kalfaysan kalfalar, ustaysan ustalar bir araya gelecek. Biz de orada şiirin çırakları olarak, ilk defa yazı yazmaya başlayan mübtediler olarak kendi ürünlerimizi tartışıyorduk. Ayrıca aylık dergiler gelirdi, abone olurduk, oradaki yazıları, şiirleri konuşur tartışırđık. Bizde

cesaretle o dergilere o ilk denemelerimizi gönderirdik, yayınlanınca sevinirdik, yayınlanmayınca kızardık niye yayınlamıyorlar diye. En büyük idealimiz de o zaman *Varlık* dergisinde yazmaktı. Çünkü o zaman Türkiye'nin en büyük edebiyat dergisi *Varlık*'tı. Onun karşısında *Hisar* dergisi vardı. *Varlık* İstanbul'da çıkardı ki Cahit Sıtkı Tarancılar, şunlar, bunlar hep o *Varlık* dergisinden yetişmedir. Cumhuriyet Döneminin önemli bir dergisi olan *Varlık* hâlâ çıkıyor. *Hisar* dergisi vardı o zaman. Onun dışında da birçok dergiler vardı. Bizim idealimiz acaba *Hisar*'da yazabilir miyiz, *Varlık*'ta şiirimiz yayınlanabilir mi veya hikâyemiz yayınlanır mı? Eğer orda bir hikâyenez, şiiriniz yayımlanmış olsa atık siz de üdeba gurubuna giriyorsunuz. Artık sen de bu işin içindesin diye ciddiye alınıyorsun.

(Gözleri çok uzaklara dalıyor.)

Çok şey var o günleri anlatacak. Ben istiyorum ki böyle birkaç tane asistanım olsun, bunları konuşalım, kütüphaneyi düzenleyelim, yarım kalan kitaplarımı çıkaralım. Hiç zaman bulamadık, meraklı da bulamadık. Şimdi benim öğrencilerimin öğrencileri profesör. Bayağı eskimişiz, şimdi anlıyorum. Yani bir sürü şey var anlatılacak, hatıralar var, edebiyatla, sanat hayatıyla ilgili, görüştüğüm insanlar var. Yazdığımız dergiler var, o dergideki arkadaşlar var. Mesela biz Mustafa Kutlu ile Erzurum'da dergi çıkardım. Bu gün Mustafa Kutlu Türkiye'nin en büyük hikâyecisi. Rasim Özdenören dostum Türkiye'nin yaşayan en önemli hikâyecilerinden. Vefat eden arkadaşlarımız var. Mustafa Miyasoğlu, romancı benim dostum. Yani biz bir edebiyat kuşağıyız. Hem kendi şiir dünyamızla ilgili, hem dünya görüşümüzle ilgili, hem içinde bulunduğumuz ekolle ilgili konuşacak çok şey var.

Yeni İslami şiir akımının içinde biz yer alıyoruz. Necip Fazıl, Sezai Karakoç'tan sonra 60 kuşağı geliyor. Mesela benim kuşağım 70 kuşağı. Bunları konuşmak lazım. Ama kim konuşacak, kim dinleyecek. Hani Nfi'nin bir mısrası diyor ya "kim okur kim dinler siham-ı kazayı" Bu şiir denen şey kendi tarihi boyunca da insanlık tarihi boyunca da ancak kendi sevenleri tarafından önemsenmiş. Büyük kitlelerin dikkatini çekmemiş. Halen de öyledir. Hâlbuki bize göre de sanat, edebiyat olmadan çok şey olmaz diye düşünüyorum.

Hocam hâlâ var. Öğretmen olduğum için, bir de edebiyat öğretmeniyim. Çocuklardan hâlâ yazmak isteyen, yazmaya çalışan, okuyan, okumak isteyen var.

M: İşte yine edebiyat öğretmenlerine çok büyük yük düşüyor, görev düşüyor. Yani biz sanat adamları olarak herkes sanat adamı olsun. Böyle bir şey yok. Sanat adamlarının ortaya koyduğu eserler önemsenmiyor. En azından mesleği edebiyat olan, buradan geçimini temin eden kişilerin okuyup yazmasını isteriz. Ama maalesef Türkiye'de bunca edebiyat fakültesi var, bunca edebiyat öğretmeni, Türkçe öğretmeni var, istediğimiz dozda değiller yani. Yüz edebiyat öğretmeninden ancak on tanesi gerçekten edebiyata, sanat ve şiire karşı, okumaya yazmaya karşı duyarlı. Diğerleri mesela bir kimya öğretmeni gibi müfredatta ne var bakıyor, konuyu anlatıyor, dersini verip gidiyor. Edebiyat öğretmeni de öyle, Türkçe öğretmeni de öyle müfredatta ne var anlatır çıkar gider.

Yani edebiyatçı değil edebiyat öğretmeni.

M: Yani edebiyat öğretmeni ama tam da öğretmiyor. Ben de öğretmenlikten geliyorum. Öğretmenlik okulunda da öğretmenlik yaptım. Orda bir sürü hatıralarım var. Yani ben tarım dersine girerdim. Ama tarım dersinin en az 15-20 dakikasını edebiyata ayırırdım. Edebiyat hocası gelir mesela Yunus'u, anlatır çıkar gider. Ben anlatırdım, çocuklar ya hocam siz bizim edebiyat dersine girin. Noldu? Edebiyat hocası bu kadar anlatmadı. Siz daha çok şey anlattınız. Öbürü baştan savıyor, mesai dolduruyor, motamot anlatıyor. Görevimi yaptım diyor. Sevdireyim, sevdirmenin ötesinde bunun köküne varayım, bunun arka planını anlatayım çocuğun seviyesine göre. Yunus nedir, neyle uğraşiyor, kimdir? Şiirini okuyup gidiyor. Hadi açıklayın çocuklar veya bir divan şiiri vermişse veznin bulun, yabancı kelimelerini bulun falan tamam bitti işte. Dolayısıyla ne hoca bir şey anlıyor bu işten, ne öğrenci anlıyor, nerden çattık buna der. Yıllardır liselerde divan şiiri okutulur, bin kişide bir kişi divan edebiyatının zevkine varır. O da kendi özel çalışması olursa. Böyle baştan savma gibi bir konu anlatıyor. İşte biz de bir divan edebiyatı okuduk. Fuzuli diye bir adam vardı ve çok fuzuli bir şeydi diyor.

Dolayısıyla Türkiye'nin çok büyük problemi. Türkiye'de okuma yazma çok zayıftır, okuryazar sayısı çok düşüktür. % 90 okuma yazma biliyorsa da bunların % 1-2'si okuryazardır. Bizim anladığımız manada okuryazar olmaktır. Eli kalem tutacak, okuyacak. Bu yapılmıyor, yapılmayınca Türkiye'de entelektüel seviyesi çok düşük kalıyor. İşin başı okumak ve yazmaktır. Bir ülkenin bizim dediğimiz manada okuryazar seviyesi yükselirse çok büyük sıçrama yapar. İki kelimeyi bir araya getirip söyleyemiyor, yazamıyor. Okumadan mahrum, yazmandan mahrum, düşünmeden mahrum. Dolayısıyla büyük düşünce adamları yetişmiyor Türkiye'de. Dünya çapında büyük adamlar, büyük şairler yetişmiyor. Geçmiş dönemde yetişmiş. Türkiye'de kültür, edebiyat, sanat büyük problemdir. Böyle garip bir şekilde gider. Kimsenin umurunda da değildir. Ne öğretmenlerin ne de milli eğitimin. Bir ülkenin seviyesi o ülkedeki insanların donanımına, seviyesine bağlıdır. Düşünce dünyası geniş, fikreden, fikir üretebilen, fikir imal eden insan sayısının çokluğu ile ülke sıçrama yapar. Böyle bir şey yok dolayısıyla bu bir yaradır, çok büyük bir yaradır, çok büyük bir problemdir. Maalesef giderek de okuma yazmadan ötürü büyük bir erozyon var. Görüyorum onca kitap filan basılıyor. Görüyorum, okullardaki seviyeyi görüyorum çok düşük maalesef. Benim hanım da edebiyat öğretmeni. Bu konu çok uzundur yani. Bunlar sempozyum konularıdır. Bizim bir ömür tartıştığımız konulardır. Yarınki Türkiye'nin geleceği, büyük Türkiye'nin kilidi okuma yazmada gizlidir. Bizim dediğimiz anlamda okuma-yazma, düşünme ve konuşma olmadıkça, bunların eğitimi ciddi ciddi verilmedikçe yarım yamalak insanlar güruhu oluşur. Birbirine benzeyen insanlar. Kopyalaya kopyalaya milyonlarca üretiyorsun. Yetmiş iki milyon. Kaliteye baktığın zaman yok. Zaten bir kısmı açlığa mahkûm edilmiş, ekmeğinin peşinde. Zaten açlığa mahkûm olan o insanlar ancak ekmeğini düşünür ve bir şey üretemez.

Siyasi bir kimliğiniz var. Politikanın içindesiniz yıllardır. Ama aynı zamanda bir de sanatçı kimliğiniz var. Sanatçı kimliğinizle siyasi kimliğiniz aynı mıdır, ayrı mıdır? Yani kendinizi ne olarak görüyorsunuz?

M: Günümüzde sanat adamlarının politikaya bulaşmamasını söyleyenler

çoğunluktadır. Sanatın alanı ayrı, siyasetin, politikanın alanı ayrı derler. Şimdi bir aktif siyaset var. Aktif siyasetten kasıt parlamento veya partilerde çeşitli kademelerde görev alma, sonunda da meclise girip orada görev yapma gibi algılanıyor. Hâlbuki her dalın, her alanın kendine göre bir siyaseti vardır. Yani bir edebiyat siyaseti, bir sanat siyaseti olabilir. Ama siyasetin içinde bir sanat olabilir. Siyaseti sanatlı yapma, sanat şeklinde icra etmek başka, kuru kuruya siyaset yapmak başkadır. Dolayısıyla eski zamanlarda bütün şeyler poetikanın içindeydi. Yani sanat kavramı içerisinde mütalaa edilirdi. Politika filan hepsi sanatın içerisindeydi eski zamanlarda. Sonradan hepsi ayrıldı. Günümüze bakarsak veya kendi şahsımdan hareket edersek siyaset derken ne anlıyoruz? Ben bir dönem milletin meclisinde milletin vekili olarak görev aldım. Sanat faaliyetleri de siyaset faaliyetleri de hepsi düşünceyle ilgili. Düşünce dünyası ile ilgili işler üretirler. Sanki farklıymış gibi birbirinden. Aslında o bakışa bağlı. Ben siyaset alanında çalışırken rahatsız olduğum konular da oldu, rahatsız olmadığım konular da oldu. Fakat bizden önce de sanat adamları siyaset yapmış, parlamentoya girmiş. Fazla da tutunamamışlar onu da gördüm. Bir dönemden fazla kalmak istememişler. Çünkü fiilen yapılan siyaset biraz sanat alanıyla çatışıyor gibi. Sanatın alanı, sanatçının bağımsızlığıyla ilgili. Adam bağımsız olmak ister, hür olmak ister üretim yapmak için. Kendisine kimsenin müdahale etmesini istemez yani. Kendi disiplini içinde kimseyi karıştırmak istemez. Ama günümüz siyasetine baktığımız zaman oranın kendine ait bir disiplini var. Bazen oranın disiplini sizin disipliniz ile çatışabilir. Orda belli kurallar var. Siz sanat adamı olarak hiçbir kurala uymayabilirsiniz. Öyle yetişmişsiniz çünkü. Üretim yapıyorsunuz, beyinle üretim. Size kimsenin müdahale etmemesi lazım. Ama orda öyle olmuyor. Onu ayrı konuşmak lazım. Çünkü bizim gördüğümüz şeyleri anlatmak lazım. Siyasi hayatta neler gördük, neler yaptık anlatmak lazım.

Benim aktif siyasetin dışında da her zaman benim bir siyasetim olmuştur. Her zaman bir düşünce dünyam olmuştur, bir dünya görüşüm olmuştur. Sivil toplum kuruluşlarında ben çok çalıştım, çok görev aldım. Ben sanat hayatımı siyasi düşüncemden ayırmıyorum. Benim sanatımın içerisine bu yansıyabilir. Sanatım da siyasetim de benim bir noktada dünyayı nasıl algıladığıma bağlıdır. Sanatın içerisinde bir fikir de var. Sanat sadece duyguyla yapılmıyor fikirle de yapılıyor. Yani siz bir takım şeyleri benimsiyorsunuz, onu kendinize mal ediyorsunuz, sonra o kendinize mal ettiğiniz şey içerisinde üretiyorsunuz. İnsan olarak var oluyorsunuz. Çevrenizle, ailenizle, okuduğunuz kitaplarla ve insanlık serüveni içerisinde bir yığın şeylerle karşılaşıyorsunuz. Felsefelerle, inançlarla, kanaatlerle, akımlarla karşılaşıyorsunuz. Size bazı şeyler nasip oluyor. Kendinizi bir yerde görüyorsunuz. Fikri yapınız, sanat yapınız şekilleniyor. Artık o şeyin adamı oluyorsunuz, farklılaşıyorsunuz. Mesela bana dünya görüşünüz nedir diye sorduğunuz zaman ben onu rahatlıkla ifade ediyorum ve benim yazdığım, konuştuğum her şey benim inandığım o dünya görüşümün içerisinde kalıyor. **Mesela ben Marksist değilim. Ama Marks'ı okumuşum. Beğendiğim fikirleri var, beğenmediğim fikirleri var ama ben Marksist değilim. Ben ateist değilim.** Bunlar hep siyasetle ilgililer, dünya görüşüyle ilgililer. Ben inançlı bir insanım, ateist değilim. Ateist olmayınca da o zaman inançlı olma veya bir Allah fikrine inanma durumu ortaya çıkıyor. Öbür

tarafında Allah'ı reddediyor. O insanla nasıl birlikte olacaksın? İster siyaset adamı olsun, ister sanat adamı olsun, daha başta kanatını belirtiyor, ben Ateistim diyor. Adam inkâr ediyor, Allah yoktur diyor, kendine bir dünya çiziyor, bir hayat biçimi belirliyor, her şey onunla şekilleniyor. O zaman biz ayrılıyor. Dolayısıyla o da bir siyaset, o da bir inanç ve insanlar ya konuşarak, ya yaşayarak ya da yazarak kendini ifade ediyor. O ifade edilmiş biçimi onun sanatını, siyasetini, dünya görüşünü belirliyor. Kendine belirlediği bir dünya görüşü içerisinde siyaset yapıyor, sanat yapıyor, yazıyor ve konuşuyor. Toplumla konuşuyor, konferanslar veriyor, onu yazıya döküyor. Ve o onu farklı kılıyor zaten. Diyelim ki Mehmet Akif Ersoy. Nedir Mehmet Akif Ersoy'un siyaseti, sanatı? Kendine ait, kendi üslubu içerisinde bir şahsiyet, bir inanç adamı. İlkeleri var. Dolayısıyla o ilkelerin içerisinde bir hayat biçimi ortaya koyuyor, ölene kadar da bununla gidiyor. Öldükten sonra da o dünya görüşüyle, o hayat biçimiyle, o hayatı algılamasıyla anılıyor.

Duruş biçimi diyorsunuz. Yani bu parlamentoda olur, bu sokakta olur, bu evde olur. Bu bir insanın duruş biçimiyle ilgili diyorsunuz.

M: Evet. Onu biz demiyoruz, duruş ve doğrultu. Yani eskilerin tabiriyle "kamet ve istikamet." Kamet, kişinin duruşudur. Duruşunu belirler. Kime karşı duruşu, neye karşı duruşu? İnsanlara, tabiata ve olaylara karşı duruşunu. İstikamet de kişinin doğrultusudur. Hangi istikamette gidecek? Bu istikamet mi gidecek, şu istikamete mi gidecek. Her istikamet onun doğrultusudur. Doğru yol var, eğri yol var. Benim doğru yolum sana göre eğridir belki de. Senin doğru yolun bana göre eğri olabilir ama bir istikamettir o nihayet. Onu sen benimsemişsin. Oradan gideceğim diyorsun. Bunlar tabii çok detaylı, konuşulacak, tartışılacak şeyler. Kısaca insanı insan yapan şeyler var. Ona kimlik diyoruz, kişilik diyoruz. Sizin şahsiyetiniz o inancınızla, kanaatinizle, yapıp ettiklerinizle bir şey oluyorsunuz. O olduğunuz şey ister sanat alanında olun, ister siyaset alanında, ister sosyal alanda olun değişmiyor. Mesela ben hiç değişmedim. Ben bürokraside de kaldım uzun zaman. Bürokratken, sanat adamıyken, siyaset adamıyken benim kimliğim değişmedi, kişiliğim değişmedi. Ve ben neyi düşünmüş, neye inanmışsam konuşurken onları söylüyorum, yazarken de onları söylüyorum, siyaset yaparken de böyle bir siyaset yapıyorum. Burada bir bütünlük var. Bundan ötürü belki kimilerinin düşmanlığını da kazanmış olabiliriz. Çünkü onlara benzemeyen bir tavır koyuyorsun ortaya. Düşmanların da oluyor, dostların da oluyor neticede.

C: Peki, başka bir konuya geçmek istiyorum. Sizce günümüz gençliğinin şiire bakışı nasıldır? Gençlik şiire, sanata nasıl bakıyor, ne görüyorsunuz?

M: Çok zayıf. Hiç bakmıyor, bakamıyor, baktırmıyorlar, göremiyor, gördürmüyorlar. Gençliği ben suçlayamıyorum çünkü gençliğin şiir sanatına karşı ilgi duyması için onu oraya sevk edecek, onu oraya cezp edecek birilerinin olması lazım. Ya olay olacak, ya çevre olacak, ya anne-baba olacak, ya okul olacak, ya hocalar olacak. İnsanlar belli yaşta, belli şeylerin etkisi altında yavaş yavaş şekillenir. İnsana şekil veren, bu gün konuştuk, Mehmet Akif nasıl bir şahsiyet ortaya koymuş, kimler onu etkilemiş yetişme evresinde. İşte annesi, babası, hocaları filan onun hamurunu yoğuruyor belli bir yaşa kadar. Bu eğitim döneminde birtakım şeyler ona

sevdiriliyor. Ondan sonra da yürüyor.

Şimdi şiir kimsenin umurunda değil. Ne büyüklerin umurunda, ne gençlerin umurunda. Bambaşka bir alana kaptırmış kendini orada gidiyor. Şiir sanatı güzellikler alanından bir alandır. Birçok güzellikler var dünyada. Ama şiir sanatı bir güzellikler alanıdır. Estetik bir alandır. Bundan çocuklar mahrum, öğrenciler mahrum. Ciddi bir şekilde bunların sevdirilmesi lazım. Sevdirildiği takdirde hem bu şiirleri, hem bu şairleri okurlar, zevk alırlar. Ayrıca dünya görüşleri genişler, açılır, fikri hayatları açılır, donanımları artar. Çünkü şiir dediğimiz şey netice itibariyle bir düşünce hareketidir, bir beyin hareketidir, düşünsel bir şeydir. Dolayısıyla bunu sevdirmek için de insanlara ihtiyaç var. Bunun da tek mesulleri hocalardadır, Türkçe hocalarındadır, edebiyat öğretmenlerindedir. Bence Türkiye’de edebiyat öğretmenlerinin, Türkçe öğretmenlerinin şiir sanatını sevdirme adına gereği gibi görevlerini yaptıkları kanaatinde değilim. Çünkü benim okulum da oldu. On sene önce benim şiir okulum vardı Türkiye Yazarlar Birliği’nin. Ben iki yıl böyle üniversite öğrencilerine veya üniversiteyi bitirmiş öğrencilere şiir dersleri, şiir atölyesi yapıyorum. Onlara şiir sanatını sevdiriyorum. Orda şair filan yetiştirmiyorum. Şiir öyle bir alan ki iyi metinlere, iyi örnekler ulaştığımız zaman ve o iyi metinleri, iyi örnekleri dinleyiciye, meraklısına anlattığımız zaman kesinlikle seviyor. Tabi algısı güzelliğe, estetiğe açıksa. Bir defa şiirin sanat olarak çekici bir alanı, bir sihri var, bir büyüsü var. Çünkü siz sözü etkili biçimde, ahenkli bir tarzda söylüyorsunuz. Necip Fazıl mesela nasıl bir insan, nasıl bir şair? Büyük bir şahsiyet, büyük bir beyin, büyük bir düşünce adamı aynı zamanda, büyük bir şair? Peki, ne söylemiş de büyük olmuş. Beyin sürekli şarj etmiş, sürekli düşünmüş. Neyi düşünmüş ve neyi yazmış? Şimdi benim inancıma göre bu ciddi şiir metinleri, büyük şairlerin yazdığı eserler dünyanın neresinde olursa olsun, insanı insana tanıtan, düşündüren, kimliğini sorgulayan metinlerdir. Nasıl? Ahenkli bir şekilde. Necip Fazıl’dan bir örnek vereyim:

“Niçin küçülüyor eşya uzakta?”

Bu bir dize. 11’li hece ölçüsüyle yazılmış.

“Gözsüz görüyorum rüyada nasıl”

İki tane soru soruyor. O zaman düşünüyorsun Allah Allah acaba gerçekten eşya uzakta küçülüyor, yakında büyüyor mu? Evet. Bir objeden uzaklaştığın zaman küçülür, bir objeye yaklaştığın zaman büyür. Al sana bir fizik kanunu, bir doğa kanunu ortaya koydu. Ama soruyor: “Neden böyle oluyor, niçin sabit durmuyor? Sana bir soru attı, senin kafana bir çengel taktı ve seni düşünmeye sevk etti. Neyle? Şiir kalıbıyla. “Gözsüz görüyorum rüyada nasıl?” diye sordu. Hakikaten ben bu güne kadar düşünmemiştim rüyada nasıl görüyorum diyorsun. Öyle ya ben uyuyorum, gidiyorum, gözler kapanıyor ama rüya görüyorum. Rüyada bir sürü şeyler görüyorum, gözümü açıyorum ki rüyaymış. Peki, gözsüz nasıl gördüm ben? Bir bilmece: “gözsüz görüyorum rüyada nasıl?” devam ediyor ve en büyük soruyu da burada soruyor:

“Zamanın raksı ne bu yuvarlakta”

Yine soru soruyor. Zaman ve mekân. İki boyutta yaşarız değil mi? Bizim ruhumuz zamana ve mekâna göre bir kalıp içerisinde. Sonra diyor ki:

“sonum varmış onu düşünsem asıl”

Üç tane soru soruyor, sonra diyor ki “sonum varmış onu düşünsem asıl” Şimdi bu soru biçimlerini şiir kalıbıyla soruyor. Düz yazıyla da sorabilirdi. Bu ifritten sualleri, insanın kimliğini sorgulayan sualleri kendi şiir kalıbıyla soruyor. Şimdi orda etkiliyor insanları. Niye etkiliyor? Hem estetik bir seviyede söylüyor, ahenkli bir şekilde söylüyor hem de insanın can damarından vuran sorular soruyor. Her insanın düşünmesi lazım: ben kimim?

Bir başka şiirinde böyle diyor:

“ben kimim? Ve bu hal neyin nesi?”

Bunu şiir gibi yazarken aynı soruları zaten kendine soruyor. Kendine sorduğu soru zaten bütün insanlığa sorulan sorudur. Kendisi de insan:

“ben kimim, bu hal neyin nesi?”

O zaman ne oluyor biliyor musun? O zaman “varlık” problemi sorgulanıyor. Felsefede ekzins dedikleri. Ben kimim ve bu hal neyin nesi? Varlığım nedir yani beni konuşturan şey? Bu zaman ve mekânda beni ortaya koyan nedir? Felsefeci de bu soruyu sorar, din âlimi de sorar, bilim adamı da bu soruyu sormuştur. İnsanlık tarihi boyunca bütün insanların sorduğu soru budur: Ben kimim ve niçin ölüyorum? İşte bakın şairler en çok bu sorularla muhataptır. Ölüm temasını en çok şairler ister, işler, yazar ve sorar. Varlık problemini en çok şairler sorar, işler yazar. İşte Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde olduğu gibi.

Ölüm ötesi, onda da bitmiyor insanın problemi. Fiziği konuştur, metafiziği, ölüm ötesinde neler oluyor? Varlık öldükten sonra bitiyor mu yoksa devam mı ediyor? Tüm bunları bilim adamları, felsefeciler, din adamları ve sanat adamları tarih boyunca sormuşlar ve düşüncelerini ortaya koymuşlar. Şairler de sormuş ve yazmış. Dolayısıyla meseleye böyle bakıldığı zaman işin boyutu çok büyüyor. Şiir böyle eften püften şeyler değil, küçük tatbikler meselesi değil. Yani rakı “şişesinde balık olsam” böyle değil. “Bir elinde cımbız bir elinde ayna, umurumda mı dünya” böyle değil..

Demek ki bizim anladığımız şiirin içerisinde felsefe var, sanat var, estetik var, varlığı sorgulamak var, ölüm var, ölüm ötesi var, diriliş de vardır. Benim inandığım şiirin içerisinde diriliş de vardır. Çünkü ben bir diriliş işçisiyim, ben bir diriliş ekonomi mensubuyum, ben bir inanç eriyim, ben bir Müslüman'ım. Ben varlığımı var edeni biliyorum, bütün varlığı var edeni biliyorum. Şimdi ne oldu? Ben hem şairim ama şairden önce de bir Müslüman'ım, bir inanç adamıyım. Sanat adamlığım, siyaset adamlığım sonra gelir. Önce ben Allah'a inanan, O'ndan gelip O'na gideceğine kesin bir imanla inanmış müminim, Müslüman'ım. Biliyorum ki öleceğim, ölümün yokluk olmadığı biliyorum. Ölümden sonra tekrar dirilişin olduğunu, bu dirilişte dünyada yapıp ettiklerimden hesaba çekileceğimi, sonunda da ya mücazat ya mükâfat, ya cennet ya cehennem... Şimdi ben meseleye böyle baktığım zaman yazdığım her şiirin, her harfin hesabını vermek zorunda olduğumun şuuruna varıyorum. Attığım her adımın, yaptığım her şeyin, hatta rüyalarımın bile hesabının sorulacağına inanıyorum. Dolayısıyla iş büyüyor.

Şimdi öğretmenler bunları vermiyor. Bizim hocaların böyle bir problemi yok. Ne tarih hocasının böyle bir problemi var, ne edebiyat hocasının, ne Türkçe

hocasının, ne de öğrencinin, ne de annenin babanın, ne de siyasetçinin. Bu yönüyle insan, gençlik, dünya insanı, Türkiye insanı hep süfli meselelerin peşinde. İnanları, düşünenleri ve uyanları tenzih ederim ama çoğunun haline bakıyorsun sözde Müslüman, sözde imanlı, sözde ölüme inanıyor. Hep sözde yani yaşayışa yansımıyor. Bölük pörçük şahsiyetler. Doğrultu yok, duruş yok. Ayağı yere sağlam basmıyor, gemileri yakmıyor. Hep kendimizi aldatıyoruz. Şimdi bakın bir şair neler söylüyor. Bir şair felsefeci gibi konuşuyor şu anda. Bir şair bir din adamı gibi, bir sanat adamı gibi konuşuyor.

Şiirinizi ne için yazarsınız, belli bir amacınız var mıdır? Bir de nasıl yazarsınız?

M: “Niçin”in başlangıcını bilmiyorum. Birden kendimizi bu dünyanın içinde bulduk. Sanki bu bir kader. Doğduğumda ben şair olacağımı bilmiyordum. Ben nerden bileyim şair olacağımı. Kimse bilmez zaten başına ne geleceğini, ne olacağını. Ama zaman içerisinde bir tarafa doğru eviriliyorsunuz. Bu sizin kaderinizdir. Kader olmasa oraya doğru evirilmezsiniz. Oraya doğru yönelmenize sebep olacak olaylar meydana geliyor hayatınızda. O sizin elinizde değil. Cahit Sıtkı Tarancı’nın o broşürünü ben planlasam olmaz yani. Bir kitapçıya gidiyorum, orda on altı sayfalık sarı bir kâğıda yazılmış “Cahit Sıtkı’dan Seçme Şiirler” diye onu alıyorum. Şimdi ben tesadüfe inanmıyorum. O bana aldırıldı. Onu ben planlamıyorum. Geçerken gözüme iliştiriyor, alıyorum, alınca da okuma yazma bildiğim için okuyorum. Ben robot olmadığımı göre benim bir düşünce dünyam var, beni etkiliyor, etkisinde kalıyorum. Aynı şeyin benim başıma geleceğini biliyorum. Etkilenince düşünceye şiir sanatının yolu açılıyor. Derken oradan bunun gibi düşünen, bu işle uğraşanlarla karşılaştırılıyor. Senin elinde olmayan şeyler. Sonra Necip Fazıl’ın şiirlerini okuyan bir arkadaş geliyor. Bakıyorsun bu biraz daha değişik. Cahit Sıtkı’ya benzemiyor. Sonra liseye geçiyorsun şiiri seven bir bayan öğretmen dersinize giriyor, Ümit Yaşar Oğuzcan’ı tanıtıyor. O güne kadar Ümit Yaşar Oğuzcan kim bilmiyorsunuz. O da onu sevdiği için gelip sınıfta Ümit Yaşar’ı okuyor: “Mihriban’ın Gözleri, Mihriban’a Mektuplar” O dönemin popüler olan kitapları, böyle aşkla ilgili şeyler. Biz de o zamanlar 16-17 yaşındayız. Aşk şiir yoluyla anlatılır. Kitap veriyor hoca sana diyor ki bunları oku. Sen gidip o kitapları alıyorsun. Derken, derken bir şiir dünyasının içine girmiş olarak görüyorsun kendini. Derken lisede edebiyat öğretmeni divan diye bir şiir var diyor. Divanla karşılaşıyorsunuz, Fuzuli diye biri karşınıza çıkıyor. Nabi diye bir büyük şair, Nefi, Nedim derken bakıyorsun ki şiir çok köklü bir şey, tarihi bir şey. Daldıkça karşılaşıyorsun bir sürü kitaplar, bir sürü divanlar, metinler, başka şairler, derken yabancı şairler. Zaman içerisinde artık şiir sanatının içerisine giriyorsun.

Her sanatın bir alanı vardır. O alanda ustalar vardır, daha büyük ustalar vardır. Mesela romanın alanına girersin Dostoyevski ile karşılaşırsın, Tolstoy ile karşılaşırsın, Balzac’la karşılaşırsın filan. Sinema alanına girersin, dünya klasikleri, Türk sineması, Rus sineması filan derken kendini orda bulursun, sinemacı olursun. Hani Necip Fazıl diyor ya: “Annem hastanede yatarken yanında biri varmış. Demiş oğlum bu çok güzel şiirler okuyor. Keşke sen de şair olsan. O gün karar verdim şair oldum.” Tabi bu işin laf tarafı. Orda karar vermekle şair olunmaz ki. Ondan sonra

kendini o dünyada buluyor. Ruh dünyası buna müsait, duygu dünyası buna çok müsait. Dolayısıyla şairlerin işi çok zor. Sanatçıların hepsininki zordur da şairlerinki bir kat daha zordur. Çünkü şiir yoğun düşünce demektir. Çok az sözle büyük manalar ifade edeceksin. Dolayısıyla şair olmak, romancı olmak, sanatkâr olmak kader gibi bir şeydir. Yoksa bir mesleğiniz olur. Şimdi ben sadece şiir yazıp gezseydim aç kalırdım değil mi? Kimse bana ekmek de vermezdi.

Şairlik bir meslek değildir. Benim bir mesleğim var, ben mühendisim. Hocam nasıl oluyor teknik bir adamın edebiyatla ilgilenmesi? Ha iş bu soruya geldi mi çok şey söylerim. Bu girdiğim alanda zaten hendese var, matematik var, zaten mühendislik var. Bir ölçü var. Düşünce de ölçü, yazıda ölçü, matematik hatta geometri var. Sanatta geometri vardır. Sanat alanı soyut bir alandır, mücerret bir alandır. Özellikle şiir sanatı görünmeyene, bilinmeyene doğru bir yolculuktur. Bütün sanatlar, özellikle şiir, müşahhasan mücerrede doğru bir gidiştir. Böyle deyince bu sefer mücerret ne, müşahhas ne, soyut ne, somut ne, kongre ne, abstre ne? Al sana bir sürü kavram bunları konuşmak lazım. Her sanat dalının kendine ait bir sürü dili, kavramları var. Şiir sanatının da var.

Hocam şiir yazarken odada yazayım veya şöyle bir loş ışık olsun veya bir ağaç altı olsun, bir yağmur yağsın gibi tercihleriniz var mıdır?

M: Güzel söyledin, siz tercih etmezsiniz onlar kendiliğinden gelir. Siz kendinizi bir ağaç altında bulursunuz ve elinizde kalem yazıyorsunuzdur. Onu siz tasarlamazsınız. Ben gideyim, bir ağacın altında oturayım, ilham gelsin yazayım. Böyle bir şey yoktur. Siz bilinmeyen bir el tarafından ağacın altına götürülür oturtulursunuz, orda isteseniz de istemeseniz de size bir takım duygular gelir veya gelmez. Elinizde değildir o. Siz sadece bir vasıtasınız, araçsınız. O ağacın altına götürülen bir araçsınız. Size bir el ipleri uzatır, o ilhamları verir, o duyguları verir ve sizin beyniniz bir an o şeye kilitlenir ve hemen kâğıda kaleme sarılır, onları geçersiniz. Bu bir ağaç altında da olur, gecenin bir vaktinde de olur, çok loş bir ışıktaki da olur, çok renkli bir ışıktaki da olur. Çok gürültülü bir ortamda da bazı şeyler gelir. Çok gürültülü bir ortamda sıkılırsınız o zaman sıkıntıya ait bir şeyler yazarsınız, onu tenkit eden bir şey yazarsınız. Kaçışı yazarsınız bu sefer. Bunun zamanı, mekânı belli değildir. Bu tasarlanmaz. Tasarlayanlar şöyle düşünür şiiri: Loş ışıklar altında, bir keman sesi olsa, müzik olsa. Daha hoş olur. Mesela 9. senfoni çalıyor, tek başınasın. Evet, böyle bir şey de var. Ben bazı şiirlerimde söylüyorum şiir, tek ve تنها gecelerin işidir. Doğru, şiir tek başına yazılır zaten. Tek başınasınız ama tek başınıza değilsiniz aslında. Çünkü yazarken kendinizle konuşuyorsunuz. Siz tek ve تنها bir vakitte kendinizle baş başa kaldığınızda o şeyler gelir ve siz yazarsınız. Bitir mi? Bitmez. Yani orda bitmez. Daha sonra o metinler üzerinde çalışırsınız. Gelen bir şiirin parçalarıdır. Tam bütünü değildir. Daha sonra onun üzerinde çalışarak son şeklini verirsiniz. Size göre son şekildir. Aslında son şekil diye bir şey yoktur. Siz tamam oldu dersiniz o tamamdır. Ama devam dersiniz sürekli yazar durursunuz o metni. Siz ne zaman ki “evet bu oldu” dersiniz olmuştur. Size bağlı.

Hiç şiire veda etmek istediğiniz anlar oldu mu? Böyle bir an gelip de artık şiir yazmayacağım, şiir bitti dediğiniz anınız oldu mu?

M: Şiir yazarken artık yeter ya yoruldu diyorsun bu kelimeler

dünyasından, bu kelimeler ormanında dolaşmaktan. Çünkü şiir kelime demektir. Kelime ne? Düşünce demektir. Kelimeler harflerden oluşur. Harf nedir? Harf semboldür, simgedir, rumuzdur, sestir. Bunların köküne gittiğiniz zaman siz yazıyormuşsunuz gibi ama, hiçbir şey size ait değildir. Aslında siz oyunun içerisinde bir figüransınız. Adınız şairliğe çıkar, öğretmenliğe çıkar, felsefeciye çıkar. Bir gün gelir siz o figüran rolünüzü ve esas oğlan, esas kız rolünüzü oynar, çeker gidersiniz. Dünya hayatı belli bir süre içinde bir sahnedir, görüntülenmiş bir alandır. Siz orada rolünüzü oynarsınız. O rol önceden biçilmiştir. Bir görev verilmiştir, bir rol verilmiştir. O görevi, rolü iyi oynamak lazım. Esas size düşen şey odur. İyi şair, iyi öğretmen, iyi kasap, iyi berber olacaksınız. Hiçbir meslek küçümsenemez. Her şeyin iyisini yapacaksınız. Size düşen görev odur.

Yeteri kadar yazdım, bundan sonra yazmayayım demişimdir. Ama bir bakıyorum ki yazıyorum. **Şimdi iki kitap çıkacak kadar şiir hazırlanmış, belki iki kitaplık kadar da şiir kalıntısı var.** Eskizler var. Bir şeyler yazmışım atmışım oraya. Zamanla bakıyorum bunu söylemişim, beğenmişim, beğenmemişim, silip atmışım. Çalışma böyle devam ediyor, bitmez yani. 62 yaşındayım, 16-17 yaşlarında şiire başladım. Demek ki bir 45 yıl civarında olmuş. Bitmez, ne yazma biter ne okuma biter.

Hocam daha çok şiir yazıyorsunuz. Şiirle derdiniz nedir? Neden daha çok şiir yazıyorsunuz? Yazar olmak zor mudur?

M: Düz yazı yazmak şiir yazmaktan daha kolaydır. Nitekim düz yazılarım da var benim ama yıllar önce –otuz, otuz beş yıl- bana bir yayınevinden roman yazar mısınız diye teklif geldi. Dediler bize roman yaz, biz basalım. Dedim ben şairim, roman yazmam, roman yazmayı bilmem, ben şairim.

İnsanların haddini bilmesi lazım. Sen bir yönde eser veriyorsan orada derinleşsen daha iyi olur. Ama öyle insanlar görüyorum ki hem şiir yazıyor, roman yazıyor, deneme yazıyor, tiyatro yazıyor, bilmem ne. Dünyası bölünüyor. Ama çok büyük bir sanatkârsa, bütün zamanlarını buna ayırıyorsa yazsın. Ama benim öyle şeylerim olmadı. Benim sanat adına, şiir adına yazılarım var. Diğerleri işte Urfa ile ilgili yazılardır. Anlatmak istediğim duygu ve düşüncelerimi şiir vasıtasıyla aktarıyorum. Öyle de gidiyor.

Sizce hocam büyük şiir ve şairliğin kriterleri nelerdir?

M: Büyük şairlik üstadın dediği gibi:

“Verin cüceye onun olsun şairlik,

Şimdi gözüm büyük sanatkârlıkta.”

Yani şairliği bile bir noktada bırakmakta. Yani büyük sanatkâr olacağım diye bir şey yok. Sanatınız eğer içinde bir şey varsa zaten sizi oraya götürür. Çok büyük sanatkâr olmak için bütün zamanınızı o sanata vermeniz lazım. Yirmi dört saatinizi vereceksiniz, başka meşguliyetiniz olmayacak, geçim yükü, geçindirme yükü fazla olmayacak, çoluk çocuk fazla olmayacak. İş dünyasıyla fazla ilgilenmeyeceksiniz. Sadece sanat dünyasıyla ilgileneceksiniz ki eser çıksın ortaya. Büyük sanatkârlara baktığın zaman hep yalnızdırlar. Bütün zamanlarını sanatlarına vermişlerdir. Dünya kaygısı, para kaygısı, mal kaygısı olmaz onlarda. Bu gün benim gözümde Sezai Karakoç Türkiye'nin ve dünyanın yaşayan en büyük şairidir. Büyük bir düşünce

adamıdır. Çok büyük bir şairdir ve yalnızdır. Nuri Pakdil, çok büyük bir düşünce adamıdır. Şu an yaşıyor ve yalnızdır. Kadın diye birini tanımamıştır mesela. Bediüzzaman hazretleri çok büyük bir sanatkârdır ve yalnızdır. Bütün ömrünü Kur'an hizmetine adanmış büyük bir sanatkâr, büyük bir ilim adamıdır. Yalnız derken dünyanın hiçbir cazibesine kendilerini kaptırmamışlardır. Yalnız bir konuda kendilerini görevli saymışlardır. Ve o konuda insanları tenvir etmek için, aydınlatmak için bir takım diller kullanmışlardır. Bu şiir dilidir, bu roman dilidir, bu düz yazıdır, bu konuşmadır, bu bir görevdir aslında.

Sezai Karakoç bir şairdir ama aslında bir görevi ifa ediyor. Şiir yazmak için yazmıyor; şiir sanatını kullanarak derdini anlatıyor. Mesele budur. Yoksa şiir yazmak, tanınmak gibi öyle bir derdi yoktur sanatkârların. O en büyük sanatkârın, ezeli ve ebedi olan sanatkârın dünyaya gönderdiği insan ve o insan tekrar o büyük sanatkâra ulaşmak için bir takım taklitler yapıyor. Sanatkâra senin şiirden maksadın nedir diye soruyorlar. Benim şiirden maksadım mutlak olan güzeli yakalamaktır diyor. Mutlak güzel, ebedi ve ezeli olan sanatkârdır. Yeryüzündeki büyük sanatkârlık o büyük sanatkârın verdiği imkânları kullanarak O'na ulaşmak için yazarlar, düşünürler, konuşurlar, eserler koyarlar ortaya. Aslında kendilerine ait bir şey yoktur. Şiir de öyledir.

Bana sorsanız şiirle ne yapmak istiyorsunuz. **Şiir benim nazarımda esrar-ı rumuza açılan bir keşif hareketidir. Sembollerin gizemine varmaktır.** Her şey semboldür dünyada. O semboller dünyasında o ezeli olana doğru bir yolcuktur, bir keşif hareketidir şiir. Sanat da öyledir. Benim anladığım budur. Ustalarım da böyle der. Sezai Karakoç da böyle der, Necip Fazıl da böyle der, Şeyh Galip de böyle söyler. Bütün büyük sanatkârların hedefi en büyük sanatkâra ulaşmaktır. Biz de O'nun yeryüzündeki taklitçileri, kopyacılarıyız. Gerçi bütün insanlar öyledir ama sanatçılar biraz daha uyanık, biraz daha neyin ne olduğunun farkında. Diğerleri de fark edebilir ama etmiyor, zaman ayırmıyor. İnsanlar varoluşa zaman ayıracak. Ayırırsa o da o yola gider. Çünkü yol tektir, doğru bir tanedir. Ama işte koşuşturmadan, ekmek derdinden zaman ayırmıyor. O büyük sanatkârların öyle bir derdi olmadığı için onlar büyük sanatkârın peşinde.

Tasavvuf da böyledir. Tasavvuf, sanat hepsinin yolu birdir. Yol nereye doğru? Yaratıcıya doğru. Biz elimizde olmadan gönderildik, bir görüldük tekrar kaybolacağız. Gaybdan geldik, tekrar gayba gideceğiz. Serüven bu. Ha bunu şiirle anlatmışsın, ha nakışla anlatmışsın, ha resim yaparak anlatmışsın, ha bunu musiki olarak söylemişsin. Varız görüldük, tekrar var olacağız. Bunun okulu yok. Ben buna hayat bilgisi diyorum. Bu hayat bilgisi bu okullarda öğretilmediği müddetçe milli eğitim hiçbir insanı gerçek anlamda eğitemez. İşte ortaya başıboş insanlar yetiştirir. Hepsi ne olduğunun farkına varmadan ömrünü tüketir. Mühendis olur, öğretmen olur, pilot olur çeker gider bu hal neyin nesi diyemeden. Ve yazık olur. Bu durumda şiir de bir bahanedir, sanat da bir bahanedir varoluşumuzun farkına varmak için bir vasıta. Şiir gaye değildir.

Hep kuşak ya da toplum sanatçılarından bahsedilir. Gerçi bunu ben 70 kuşağı sanatçısıym diye ifade ettiniz ama biraz daha açar mısınız?

M: Biz daha yeni şiir denemeleri yaparken lisede okurduk işte Orhan Veli, 1.

Yeni, Turgut Uyar, Cemal Süreyya, II. Yeni. Biz kaçınıcı yeni olacağız diye kendi kendimize sorardık. Hevesliyiz ya! Biz de bir kuşak oluşturacak mıyız, biz de bir ekol oluşturabilecek miyiz, biz de bir şiir akımı yaratabilecek miyiz diye ta o zamanlardan işi ciddi tutuyorduk. Biz de bir şey yapıyoruz, biz ne olacağız diye hevesleniyorduk. Ciddi ciddi tartışırdık ama bir şey bilmiyoruz ha!

Şimdi bize ne diyorlar? **Yeni İslami akım. Veya İslami duyarlılıkla şiir yazan şairler.** Edebiyat tarihçilerinden Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı kitabında şiire ayırdığı 4. Ciltte “Yeni İslamcı Akım” diye bir başlık açmış. Orada Mehmet Akif Ersoy’dan başlatıyor. Asım’ın nesli diyor. Sonra Necip Fazıl Kısakürek, “büyük doğu” nesli diyor. Sezai Karakoç’tan söz ediyor. “diriliş” nesli. Sonra *Mavera* çevresindeki şairlere, Akif İnan, Cahit Zarifoğlu’ndan bahsediyor. Ondan sonraki nesle bizi bağlıyor. Cahit Zarifoğlu altmış kuşağı, Sezai Karakoç elli kuşağı, ondan önce Orhan Veli kırk kuşağı, biz yetmiş kuşağı oluyoruz. Bunlar derin meseledir. Kuşak nasıl oluyor, hangi sosyal ve ekonomik meseleler bu kuşakları etkiliyor, hangi harpler olmuş, dünyanın ve ülkenin olaylarıyla ilintili bunlar. Şiirde kuşağın oluşmasının, şiirdeki görüşlerin oluşmasının hepsinin temelleri var.

Biz de kendimizi üniversitede kuşak yetmiş ama aynı zamanda artmış sekiz kuşağının içindeyiz. O dönemde dünya olayları olmuş, gençlik hareketleri olmuş, kendimizi birden bire bir ideolojinin içerisinde, kamplaşmanın içerisinde bulmuşuz. İşte sağ, sol filan. Bu ortamda şiir üretmişiz. Sonra durulmuşuz, şiirimizi ideolojiden arındırmışız ama bu sefer biz inançlı insanlarız. İnançımızın çizdiği sınırların dışına çıkmamak kaydıyla serbest yazmışız. Serbest şiir dalında eser vermişiz ama heceyle de yazdığımız olmuştur. Halk şiirinden de, divan şiirinden de yararlanmışızdır. Ses getirdik biz şiire. Tabi bunlar çok uzun konular.

Şiirlerinizin çoğu serbest tarzda ve noktalama işaretlerine dikkat edilmeden yazılmış. Bunun özel bir nedeni var mıdır?

M: Hem özel bir nedeni yok, hem de var. Biz noktalama işareti koymazken şunu demek istiyoruz: serbest. Kayıt altına girmek istemiyoruz. Bir takım insanların dilimize getirdiği, Türkçenin kuralları diye söylediği noktalamalar düz yazıda var. Bunların hepsi göreceli şeylerdir. Biz bunların hepsini kaldırdık, uyarız da uymayız da. Zaman zaman kullanırım o işaretleri daha iyi anlaşılın diye. Bazen hiç kullanmam kişi nasıl anlıyorsa öyle anlaşılın diye.

Serbest şiir çok farklı bir şeydir. Bu da çok farklı anlaşılıyor. Sanki serbest şiir deyince herkesin yazabileceği, herkesin yapabileceği, kelimeleri alt alta, yan yana dizince şiir oluşacağı anlaşılıyor. Böyle düşünenlerin olduğu, şiirde anlamın pek ifade etmediği, anlamsız şiirlerin, zihin faaliyetlerinin kâğıda dökülerek kim ne anlarsa anlansın, işte oldu şiir. Böyle şeyle de konuşuldu, söylendi. Biz şiirde manadan yanayız. Şiirin bir anlamı olmalı. Hatta biz her ne kadar şiir sanatı bir soyut, mücerret bir alana doğru gidiyorsa da mesuliyet altında olduğumuz için yazdığımız şeylerin ayağının yere basmasını isteriz. Ben ve arkadaşlarım yazdığımız her şiirin, her kelimesinden, her harfinden hesaba çekileceğimizi bildiğimizden bizim her söylediğimizin anlaşılır olmasına, insanları o müstakim çizginin dışına çıkarmamaya özen gösteririz. Şiirde bizim sınırlarımız, hadlerimiz vardır. Her ne kadar serbest isek de hadsiz, hudutsuz, serbest değiliz. Mümin bir sanatçı olarak ola ki sözlerimiz bir

başkasını yoldan çıkarır, çizginin dışına iter, onun da vebali bize gelmesin diye çok dikkat ederiz. Kısaca Kur'an'a bağlı, Kur'an'ın terbiyesinden geçmiş bir sanatkâr olarak, Cenab-ı Hakk'ın 114 suresinin birini şairlere tahsis etmesiyle beraber orada son dört ayetten ilk ikisi içinde değil de son ikisi içinde olmayı arzularız. "Görmez misin ki o şairleri her vadede at koştururlar. Onlara ancak azgınlar ve sapkınlar uyar. Ancak iman edip sâlih amel işleyenlerle kendilerine zulmedildikleri vakit ölçlerini alanlar müstesnadır" der. Dolayısıyla burada inançlı şairlere büyük bir misyon yüklüyor. O zaman şair milletin vicdanıdır, milletin sözcüsüdür, fakirin, ezilmişin, mustazafın yanındadır. Zulmün karşısındadır Mehmet Akif'te olduğu gibi. Zulmü alkışlayamam diyor ya. Nerde bir olumsuzluk, nerde bir açmaz, nerde bir zulüm varsa en önce şair sesini yükseltir, mısra yazar. Onun görevi budur. Hiçbir şair zulmün yanında olamaz, olmaması lazım. Bu gün Libya bombalanıyorsa orda bombalanan diliyle, kalbiyle, kalemiyle buğzetmesi lazım. Orda insanlık katlediliyor. Orda emperyalizm insanlığı katlediyor önce şairler sesini yükseltecek. Filistin'de bir olay oluyor önce şairler sesini yükseltecek. Nerde bir olumsuzluk varsa, dünyanın hangi köşesinde insan eziliyorsa, insanın bedeni eziliyorsa, insanın ruhu eziliyorsa, insanın onuru eziliyorsa, çiğneniyorsa, bir insan bir insanı eziyor, hor görüyor, hakir görüyorsa önce şair o ezene karşı, o hakir görene karşı sesini yükseltecek, yükseltmelidir. İşte bu şairin devrimci yönüdür. İmanlı şair aynı zamanda devrimci şairdir. İmanlı şair aynı zamanda derviş bir şairdir. Bu da ikinci yönüdür. Bir tarafta olumsuzluğa karşı devrimci, savaştı bir tavır, bir yandan da mümin, olumlu insanlara karşı dervişane bir tavır sergilemek zorundadır. Şair bu iki uç arasında gidip gelen insandır. Batılı bir şair dünyada üç kesime saygı duyunuz diyor. Bunlar: savaştı, şair ve derviş. Yani şairi savaştı ile dervişin arasına yerleştiriyor. Bir tarafta savaştı insanlar var, bir tarafta derviş insanlar var, tavır olarak ortada şair var.

Şair istikrar adamıdır aynı zamanda. İstikrarlı bir adamdır fakat olaylara göre tavır değiştirir. Eğer olaylar kötüye gidiyorsa devrimci yanını kuşanır, isyan eder.

"Bırak beni haykırayım, susarsam sen matem et;
Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet,
Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;"

Bu şair tavrıdır. Başını kaldıracak, isyan edecek. İnanmış, olumlu her şairde mutlaka ve mutlaka bir isyan ahlakı olmak zorundadır. Her şeyin bir ahlakı var, isyanın da bir ahlakı var.

Her şey yolunda gidiyor, hayat iyi, o zaman şairin yapısı derviş Yunus gibi olur. Bir yerde Yunus gibi olacaksın. Şair böyle bir adamdır. Şair aynı zamanda toplumun önünde koşan kişidir. Birikimiyle, duygularıyla, düşünceleriyle, eylemleriyle toplumun önündedir, onlara yol gösterir. Bir rehberdir şair. İyiye, doğruya, güzele doğru götürecektir. Şairler, sanatkârlar hep önde koşarlar.

Burada dikkatimi çeken birkaç husus oldu. Beyaz Adamın Kutusu isimli kitabınızda beyaz adamın kutusundan çıkmak istiyorsunuz. Orada bir kızıl deriden bahsediyorsunuz. Bunu Serveti Fünuncuların ütöpik ülkelere, uzak ülkelere gitme istekleri ile aynı görebilir miyiz?

M: Tabi her sanatkârda bu istek vardır. Daha doğrusu toplumun önündeki

düşünürlerin, sanat adamlarının birer ütopyaları vardır. Her sanatkârın olduğu gibi bizim de bir ütopyamız vardır. Sanırım Farabi’de bir Medine-i Fazıla der, faziletlielerin kurduğu bir şehir. Hep faziletli, ahlaklı insanların yaşadığı şehir. Kimsenin kimseyi sömürmediği, emeğe saygı duyulan, gösterişsiz, nümayişsiz, yeryüzünde fesat çıkarmayan güzel insanların dolaştığı bir toplumluluk. Şimdi bu bir ütopyadır. Böyle bir şey olmaz. Yeryüzünde hiçbir zaman kötülük kalkmaz, iyilik de kalkmaz, bu diyalektik bitmez. Dünyanın sonuna kadar iyi ve kötü savaşım halindedir. Sanatkârların gönlü hep iyilikten yanadır. Dünyada hiç kötülük olmasın, herkes iyi olsun, hep güzellikler yaşansın, hem acıyı hem güzellikleri paylaşalım. Bu bazen bir ütopya gibi, bazen gerçekleşmesi mümkün olmayan bir şey gibi görünür. Bu da her sanatkârda vardır.

Beyaz Adamın Kutusu’nda daha farklı bir şey var. Kızılderilinin tavrı tabiatın içinde olmakla, bu sanayi toplumunun içinde olmak. Tabi tabiatın içinde olmak lazım. Burada kızılderili bir şeyi vurguluyor, günümüz insanın ruhu, bedeni, kalbi sıkıştırılmış baskı altındadır. Gürültünün, bilgi bombardımanının altındadır. Her şey beyne geliyor. Tabiattaki öyle değil. O rahat. Çünkü çağdaş insan kutularda yaşıyor. Şu anda bir kutunun içindeyiz, sen beni bir kutuyla çekiyorsun, ben bir kutuya oturmuşum. Hâlbuki tabiatta her şey serbest, sınır yoktur. Orada onu vurguladık. O çok güzel bir hikâyedir. Tabi ben kızılderilinin yerinde olmak isterdim.

Anlaşılamamak gibi bir kaygınız var mı?

M: Her sanatkâr onu söyler. Ben zamanında anlaşılmadım, beni anlamıyorlar. Öyle değil. Bizim kaygımız anlaşılmak veya anlaşılamamak değil, öğrendiğimiz güzellikleri aktarmak. Sanatkârın gayesi hem güzeli yaşamak, hem de yaşatmaktır. Dolayısıyla anlaşılmak veya anlaşılmamak onun derdi değil. Onu, şu anlaşıldı, şu anlaşılmadı diye yorumcular yapar. Yoksa sanatkârın böyle bir kaygısı olmaz. Sanatkârın tanınmak gibi, meşhur olmak gibi bir derdi olmaz. Mesela ben Aney’i yazarken ben böyle şeyler olacağını bilmiyordum. Kitaba bile almadım yıllarca. O bir kaderdi gidiyor. Sanatı özümseyen insanların meşhur olayım diye bir kaygısı olmaz. Bu sonradan gelen bir şeydir. İnsanlar sevdikçe o kişiyi paylaşırlar, onun adı yükselir gider ama sanatkârın öyle bir kaygısı olmaz. Düşünür, duyar, yazar, resmeder, çizer, toplumla paylaşır. Doğrusu da budur, öbürü yanlıştır.

Geçmişte edebi topluluklar birer mektep sayılırdı. Bilmem buna katılır mısınız?

M: Bunlar zaman içerisinde olan arayışlardır. Bu ekol, mekol, kuşak, filan arayıştır. Zaten sanat aramaktır. Sanatkâr da arayan kişidir. Biz ararız her şeyi. Sonra yorumcular gelir yorumunu yaparlar. Sanatkârın arayışlarını yorumcular kâğıda döker, fihristler kategorize eder, sınıflandırır. Sanatkârın böyle bir derdi yoktur.

Şiirlerinizde bireysel duyguların hâkim olduğunu düşünüyorum. Bu konuda yanılıyor muyum acaba?

M: Şair aslında ben derken bizi kasteder. Necip Fazıl şöyle diyor:

“Hep ben, ayna ve hayal; hep ben, pervane ve mum;

Ölü ve Münker-Nekir; baş dönmesi uçurum...”

Şimdi burada kendini kastederken aynı serüveni bütün insanlar yaşayacak, herkesin başı dönecek. Dolayısıyla sanatkârın ben demesi aslında insan teki olarak

“ben”dir. Çünkü benim benliğim senin benliğinden farklı değil. Biz bir tek “ben”iz. Sonra da çoğaltıldık, fotokopileştirildik. Bizim aslımız ruhtur. Ruhun aslı tektir. Aynı ayrı ruhlar ete kemiğe büründürülür, özel hale getirilir. Ama esası tektir. Hz. Cenab-ı Allah’tan Âdem’e üflenen nefhadır. Dolayısıyla bütün benler tek bir bendir. Buna tasavvufta kesrette vahdet denir. Aslında tek olan Allah’tır. O’ndan başkası hepsi görüntüdür, hepsi yansımadır. Görülür, kaybolur. Var, vardır ve tektir. Varın evveli ve sonu yoktur. O, küldür. O yaratır, yaratması devam eder. Bir görünür, bir yok olurlar böyle devam eder. Dolayısıyla biz de zamanı gelince aslımıza döneceğiz. Bunu hem aklen, hem düşünce olarak, hem de naklen biliyorum. Kuran’da diyor ki: “O’ndan geldiniz O’na döneceksiniz.” Bu naklen. Ben düşünerek de biliyorum ki yok olmayacağım, kaybolacağım. Tekrar görünmez olacağım. Ondan sonrasını da bilmiyorum, O biliyor. Ama bize de bir takım ipuçları vermiş. Yok olmayacağız, kaybolacağız. Ölümden korkmayacağız. Ölüm yokluk değil, hiçlik değil, herkes için bir dönüşümdür. Bu mekândan başka bir mekâna hicrettir. O zaman insan rahatlıyor. En çok sanatkârlar üzülür, kavga eder kendiyle, kafası zonklar oy oy yokluk diye. “Kustum öz kafatasımı” diyor mesela Necip Fazıl. Öyle düşünmüş ki sabahlara kadar varlık üzerine. Sonra “Bildim seni ey Rab bilinmez meşhur.” diyor ve rahatlıyor.

İşin içine felsefe giriyor, tasavvuf giriyor. Yani öyle şiir oyuncak bir şey değil yani.

ÖZ GEÇMİŞ

D. Cihan Akpınar, 1978 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2000 yılında mezun oldu. Yüksek Lisans derecesini 2012 yılında Mehmet Atilla Maraş'ın Hayatı, Şiirleri ve Sanatı Üzerine Bir Araştırma konulu teziyle Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalından aldı. D. Cihan Akpınar, orta derecede İngilizce bilmektedir.

VITAE

D. Cihan Akpınar, was born in 1978 in Kahramanmaraş. He graduated from 19 Mayıs University Faculty of education, Department of Turkish Language and Literature in 2000. His Master's Thesis title is *A Research on Life, Poems and Art of Mehmet Atilla Maraş* finished in 2012. D. Cihan Akpınar knows intermediate English.